

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAZAN TAŞ

DANIŞMAN
PROF. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

TEMMUZ 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK FENOMENOLOJİK
BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAZAN TAŞ

DANIŞMAN
PROF. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

TEMMUZ 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Nazan TAŞ

ÖN SÖZ

Bu çalışmada sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde görünürliğini sağlamakla birlikte; sosyal bilgiler eğitimin mevcut durumu, sosyal bilgiler eğitimiyle kazandırılacak kavram, beceri ve değerler, yöntem, teknik ve materyallerin derse katkısı, dersin sınırlılıkları açısından öğretmen görüşlerinin alınmasıdır.

Öncelikle hem eğitim hayatım boyunca hem de tez yazım süresince her daim yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini üzerimde her daim hissettiğim sevgili aileme çok teşekkür ediyorum. Tez dönemim boyunca destekleriyle bilgilerinden faydalanmamı sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eğitim kademelerimin her bir basamağında bana eğitim veren öğretmenlerime ve 4 yıllık lisans eğitimimdeki hocalarıma bana kazandırdıkları her türlü bilgiler için hepsine ayrı ayrı teşekkürlerimi iletiyorum.

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK NİTEL BİR ÇALIŞMA

Nazan TAŞ, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Sakarya Üniversitesi, 2024.

Sosyal bilgiler, günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz birçok konuyu içerisinde barındırmaktadır. Bir nevi hayatın bir parçasıdır. Dolayısıyla, bireyin çevresiyle etkileşim içerisinde olması, vatandaşlık görevlerini bilmesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi, milli ve dini değerlerini tanıması ve koruması, kültürel değerlerini bilmesi ve sürdürmesi, ülkesini tanıması ve sahip çıkması gibi pek çok konunun öğretiminde sosyal bilgilerin önemi büyüktür. İlgili literatür incelendiğinde okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinin önemine dair yapılan çalışmalar bulunmakta ancak yeterli görülmemektedir. Okul öncesi öğretmenliği programlarında eğitim alan okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimine yönelik bir eğitim almadığı ve öğretmenlerin derslerinde sosyal bilgiler eğitimi uygulamada esneklik ilkesiyle hareket ettikleri görülmüştür. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi konusundaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu alanda yapılan benzer çalışmalardan farkı okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde yapılmasına yönelik düşünceleri, eğitimin mevcut durumu, sosyal bilgiler eğitimiyle kazandırılacak kavram, beceri ve değerler, yöntem, teknik ve materyallerin derse katkısı, dersin sınırlılıkları açısından öğretmen görüşlerinin alınmasıdır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışma amaçlı örneklemelerden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak yapılmıştır. Özel ve devlet anaokullarında görev yapan 18 okul öncesi öğretmenle yürütülmüştür. Veriler, görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşme türü olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme türü tercih edilmiştir. Analiz süreci; betimsel analiz ve içerik analizi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi dönemde sosyal bilgiler dersine yönelik etkinliklerin yapılmasına olumlu baktıkları görülmüştür. Aynı zamanda okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasının elzem olduğu, sosyal bilgiler dersinin yaşamla ilişkili olduğu, gelecek yaşamlarına temel oluşturduğu, etkin

ve nitelikli bireylerin yetiştirilmesinin sosyal bilgiler eğitimiyle gerçekleşebileceği görüşündelerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Okul öncesi dönem

ABSTRACT

A QUALITATIVE STUDY AIMED AT EVALUATING SOCIAL STUDIES EDUCATION IN THE PRESCHOOL PERIOD WITH TEACHER OPINIONS

Nazan TAŞ, Master Thesis

Advisor: Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Sakarya University, 2024

Social studies contains many issues that we may encounter in everyday life. It's kind of a part of life. Therefore, social information is of great importance in teaching many subjects such as interacting with the environment of an individual, knowing his civic duties and fulfilling his responsibilities, recognizing and protecting his national and religious values, knowing and maintaining his cultural values, recognizing and owning his country. When the relevant literature is examined, there are studies conducted on the importance of providing social studies education in the preschool period, but it is not considered sufficient. It was found that pre-school teacher candidates who received education in preschool teaching programs did not receive an education aimed at social studies education, and teachers acted with the principle of flexibility in applying social studies education in their classes. This study was conducted in order to reveal the thoughts of preschool teachers working in preschool educational institutions on social studies education. The difference from similar studies conducted in this field is the thoughts of preschool teachers about social studies education in the preschool period, the current state of education, concepts, skills and values that can be acquired through social studies education, the contribution of methods, techniques and materials to the lesson, the reception of teacher opinions in terms of course limitations.

Research Phenomonology design, one of the qualitative research methods, was used. It was made using easily accessible case sampling from the samples for study purposes. It was conducted with 18 preschool teachers working in private and public kindergartens. The data were collected using the interview technique. As for the interview type, the semi-structured interview type was preferred. The analysis process was carried out within the framework of descriptive analysis and content analysis. It has been seen that preschool teachers have a positive view on the implementation of activities for social studies lessons in the preschool period. At the same time, preschool teachers believe that it is essential to conduct social studies education in the preschool period, that social studies lessons are related to life, form

the basis for their future lives, and that the education of effective and qualified individuals can be realized through social studies education.

Keywords: Social studies, Preschool period

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiv
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın önemi ve amacı.....	3
1.2. Problem cümlesi.....	4
1.3. Sınırlılıklar.....	5
1.4. Tanımlar.....	5
2. BÖLÜM.....	7
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
2.2. Sosyal bilgilerin tanımı.....	7
2.3. Sosyal bilgiler eğitiminin tarihçesi.....	8
2.4. Sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları.....	10
2.5. Sosyal bilgilerin yapısı.....	11
2.6. Sosyal bilgiler öğretim programının özellikleri.....	12
2.6.1. Temel yetkinlikler.....	12
2.6.2. Beceriler.....	13
2.6.3. Değerler.....	14

2.6.4. Öğrenme alanları.....	15
2.6.5. Ölçme ve değerlendirme yaklaşımları.....	17
2.7. Sosyal bilgilerin önemi.....	18
2.8. Sosyal bilgilerin amacı.....	18
2.9. Okul öncesi eğitimin önemi ve amacı.....	19
2. 10. Okul öncesi öğretim programının incelenmesi ve sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilmesi.....	20
2.11. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemi.....	25
2.12. İlgili araştırmalar.....	28
3. BÖLÜM.....	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırma modeli.....	31
3.2. Çalışma grubu.....	31
3.3. Veri toplama araçları.....	33
3.3.1. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği.....	33
3.4. Verilerin toplanması ve analizi.....	34
3.5. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları.....	36
4. BÖLÜM.....	39
BULGULAR.....	39
4.1. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesi konusundaki düşünceleri.....	39
4.2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan alanlar.....	45
4.3. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumu.....	47
4.3.1. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusundaki kazanımları.....	48

4.3.2. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusundaki uygulamaları.....	52
4.4. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin kavram, beceri, değer ve tutumlar açısından inceleme.....	58
4.4.1 Kavramlar.....	58
4.4.2. Beceriler.....	67
4.4.3. Değerler ve Tutumlar.....	80
4.5. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yöntem, teknik ve materyaller açısından incelenmesi.....	89
4.6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları açısından incelenmesi.....	96
4.7. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik önerileri.....	99
5. BÖLÜM.....	107
5.1. SONUÇ	107
5.2. TARTIŞMA.....	110
5.2.1. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesine yönelik görüşlerine dair.....	110
5.2.2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan alanlara dair.....	111
5.2.3. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumuna dair.....	112
5.2.4. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde verilebilecek kavram, beceri ve değerlere dair.....	113
5.2.5. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde verilebilecek yöntem, teknik ve materyallere dair.....	115
5.2.6. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıklarına dair.....	116
5.2.7. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitimi hakkında önerilerine dair.....	116

5.3 ÖNERİLER.....	116
KAYNAKÇA.....	118
EKLER.....	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları.....	10
Şekil 2. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları.....	16
Şekil 3. Sosyal bilgiler dersi içeriğindeki disiplinler.....	17
Şekil 4. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi hakkındaki görüşleri.....	38
Şekil 5. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde tercih ettiği alanlar.....	44
Şekil 6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili yer alan kazanımlar.....	49
Şekil 7. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde coğrafya alanıyla ilgili yer alan kazanımlar.....	51
Şekil 8. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde tarih alanıyla ilgili yer alan kazanımlar.....	51
Şekil 9. Okul öncesi öğretmenlerinin tarih alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri.....	53
Şekil 10. Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri.....	54
Şekil 11. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri.....	57
Şekil 12. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek tarihsel kavramlar.....	60
Şekil 13. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek coğrafi kavramlar.....	62
Şekil 14. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek vatandaşlık kavramları.....	64
Şekil 15. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek sosyolojik/psikolojik kavramlar.....	67
Şekil 16. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında kazandırılacak beceriler.....	68
Şekil 17. Gözlem becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	68

Şekil 18. Mekân algılama becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	71
Şekil 19. Değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	73
Şekil 20. Problem çözme becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	74
Şekil 21. Çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	76
Şekil 22. İş birliği becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	77
Şekil 23. Empati becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	78
Şekil 24. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri.....	79
Şekil 25. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında kazandırılacak değer ve tutumlar.....	80
Şekil 26. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	81
Şekil 27. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde saygı değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	83
Şekil 28. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde doğal çevreye duyarlılık değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	85
Şekil 29. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sevgi değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	86
Şekil 30. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde tasarruf değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	87
Şekil 31. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde aile birliğine önem verme değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri.....	89
Şekil 32. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kullanılabilecek yöntem, teknik ve materyaller.....	90
Şekil 33. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde kullanılabilecek yöntem ve teknikler.....	90
Şekil 34. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde kullanılabilecek materyaller.....	94

Şekil 34. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları.....	96
Şekil 35. Öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinde öğretmenden kaynaklı sınırlılıklar.....	97
Şekil 36. Öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinde çocuk kaynaklı sınırlılıklar.....	99
Şekil 37. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik önerileri.....	100
Şekil 38. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik MEB’e önerileri.....	100
Şekil 39. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik zümrelerine önerileri.....	104

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenen yetkinlikler	13
Tablo 2. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan beceriler	13
Tablo 3. Okul öncesi öğretim programının bilişsel gelişim alanında yer alan kazanımların karşılık gelen sosyal bilgiler disiplinleri.....	22
Tablo 4. Okul öncesi öğretim programının fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer alan kazanımların karşılık bulduğu sosyal bilgiler disiplinleri.....	23
Tablo 5. Okul öncesi öğretim programının sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında yer alan kazanımların karşılık bulduğu sosyal bilgiler disiplinler.....	23
Tablo 6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi öğretim programında yer alan sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kazanımlar.....	48
Tablo 7. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek kavramlar.....	59

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Ö5'in sınıfında yapmış olduğu etkinlik örneğine dair görseller	64
Fotoğraf 2. Ö5'in çevreye duyarlılık konusunda sınıfında yapmış olduğu etkinlik örneği.....	70
Fotoğraf 3. Ö5'in çevreye duyarlılık konusunda okulunun bahçesinde yapmış olduğu etkinlik örneği.....	71

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Toplumların bugününü ve yarınını etkileyen temel faktörlerin başında gelen eğitim, insanlık tarihi boyunca her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Araştırmacılar, eğitim üzerine birçok tanımlamalar yapmıştır. Bunlardan en geneli olarak kabul gören Ertürk'ün (1997) yaptığı tanımlamadır. Ertürk (1997) eğitimi “bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı (amaçlı ve planlı) olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Senemoğlu'na (2010) göre eğitimin en önemli amacının toplumun sahip olduğu bilgi, beceri ve değerleri benimseyerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Toplumun sahip olduğu bu bilgi, beceri ve değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında sosyal bilgiler eğitiminin önemi yadsınamaz. Nitekim sosyal bilgiler; iyi ve etkin insan yetiştirmeyi hedefleyen, bireyleri toplum hayatına hazırlayan, demokratik değerlerin benimsenmesini sağlayan, milli ve kültürel değerleri aşıl原因an temel bir derstir. Ancak iyi ve etkin vatandaşın anlamı yalnızca bireyleri toplum hayatına hazırlayan, demokratik değerlerin benimsenmesini sağlayan, milli ve kültürel değerleri aşıl原因amak değildir. Nitekim Kızılay'a (2015) göre, yaşanan ülkenin yurttaşlık görevini ve sorumluluğunu çocuğun üstlenmesini, bu görev ve sorumlulukları yerine getirmesinin sağlanması gerekmektedir. Kısacası iyi ve etkin vatandaşın, politik karar alan ve uygulayan, aldığı kararların sonuçlarına razı olan; siyasi ve ahlaki açıdan ülkesinin hukuk kurallarını bilen ve uygulama becerisine sahip olan bireyler olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal bilgilerin amacının, bireyin bir yurttaş olarak görev ve sorumlulukları bakımından önce kendisine ardından ailesine, milletine, vatanına, Atatürk'ün ilke ve inkılaplarına bağlı, çalışkan, sabırlı, araştırmacı, eleştirel, özverili, erdemli, girişimci iyi bir insan, iyi vatandaş olarak yetiştirilmesi olduğu anlaşılmaktadır (Civek, 2008). Bunun yanı sıra sosyal bilgiler; çevre kirliliği, iklim değişikliği, küresel ısınma gibi günümüz dünya sorunlarının çözümüne yönelik gerekli bilgi, beceri ve değerleri de çocuklara kazandırmayı amaçlar. Bu nedenle çevre bilincinin okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Nitekim okul öncesi eğitim çocuğun hemen her konuda erken yaşta bilinçlendirilmesini hedeflemektedir. Giderek artan çevre sorunları da çevre eğitiminin erken yaşta verilmesinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Önder ve Özkan (2013), çevre eğitimine okul öncesi dönemde başlanması

gerektiği, böylelikle çocukların bu konuda bilinçleneceğini savunmuş; bunun sonucunda çevrelerini korumayı öğreneceklerini ve çevrelerini geliştirecekleri faaliyetlerde bulunabileceklerini hedeflemişlerdir.

Sosyal bilgiler eğitimine erken yaşlarda başlamak, çocukların gelecek yaşamlarındaki öğrenmelerine temel oluşturması açısından önem arz etmektedir. Çünkü çocukların meraklı, keşfetme arzusu yüksek ve araştırma-sorgulama becerisinin en üst noktada olduğu dönemdir. Nitekim Coşkun-Keskin ve Kırtel (2016); nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi için, sosyal bilgiler eğitimine küçük yaşlarda başlanın gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Günümüzde ilkokul dördüncü sınıf ve ortaokul beş, altı ve yedinci sınıf bünyesinde verilen sosyal bilgiler; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilgiler, psikoloji, din ve sosyoloji gibi birçok disipline ait bilgi ve becerileri bütünleştirir (MEB,2018). Bu bütünleştirme, çocukların olayları çoklu bakış açılarıyla incelemelerine ve olayları daha geniş bir açıdan değerlendirmelerine yardımcı olur. Sosyal bilgiler denildiğinde içerisinde barınan disiplinlerden ilk akla gelenlerden biri tarihtir. Tarih bir olguyu, geçmişı ve gelişimi içerisinde inceler (Keskin, 2012). Geçmiş zamandan, milli ve dini bayramlardan, Atatürk ve Türk büyüklerinden bahsederken tarih biliminden yararlanır. Tarih disiplini insanın sadece geçmişte neler yaptığıyla ilgilenmez, insanın ne demek olduğunu ve insan olarak ne yapması gerektiğini de öğretir (Keskin, 2012). Ayrıca çocuk, tarih eğitimi ile aidiyet duygusu kazanır ve yaşanan toplumun kültürüyle devraldığı mirası anlamasına yardımcı olur. Sosyal bilgiler denildiğinde akla gelen bir diğer bilim ise coğrafyadır. Coğrafya, insan-çevre ilişkisini gözetir, bununla beraber yeryüzünü anlamaya ve anlamlandırmaya da çalışan bir bilim olarak karşımıza çıkar (Öner ve Memişoğlu, 2018). Günlük yaşam konuşmalarında coğrafya kavramlarını ya da ilgili konuları genelde kullanırız. Örneğin “Bugün hava durumu yağmurlu gösteriyor.” ya da “Mandalinalar tezgahlarda yerini almaya başladığına göre kış geliyor.” söylemleri coğrafya bilimini ilgilendirir (Coşkun-Keskin ve Taş, 2024). Seefeldt ve Castle (2015), coğrafya alanında edinilen erken deneyimlerin çocuğun kendi yaşadığı çevreye karşı farkındalığını arttırdığını belirtmişlerdir. Sosyoloji bilimi kısaca toplum bilimi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar arası etkileşimden, kültürlerden, örf ve adetlerden bahsederken sosyoloji alanından yararlanılmaktadır. Çocukların günlük yaşamlarında karşılaştıkları bu alanlar ve konular sosyal bilgiler eğitiminin erken yaşlarda verilmesinin önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim sosyal bilgiler öğretim programında sosyal bilgiler konularının tarih, coğrafya,

sosyoloji, insan hakları ve vatandaşlık diye teker teker değil, disiplinler arası yaklaşımla işlendiğinin belirtilmesi (MEB, 2018) çocuğun günlük yaşamında karşılaşacağı problemleri çözmesinde yol gösterici olduğunu göstermektedir. Ancak ilkokul ve ortaokul dönemlerinde verilen sosyal bilgiler, okul öncesi dönemde görünür olarak verilmemektedir.

Günümüzde birçok ülkede okul öncesi dönem, eğitim sisteminin önemli bir kademesi olarak kabul edilmekte (Biber, 2014), ülkemizde ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 22. Maddesine bakıldığında okul öncesi eğitim zorunlu tutulmadığı ve bu sebeple eğitimden büyük bir kesim yararlanamadığı söylenebilir (Kurnaz, Göreli, Coşkun, Sert ve Altun, 2024). Oysa okul öncesi eğitiminin amacı; çocukların bedensel, bilişsel, duygusal gelişimlerini destekleyerek olumlu davranışlar kazanmasını ve ilköğretime hazır olmalarını sağlamaktır.

1.1. Araştırmanın önemi ve amacı

Sosyal bilgiler; sosyal bilimlerden seçilmiş, birleştirilip, düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür (Köstüklü, 2014). Günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz birçok konuyu içerisinde barındırmaktadır. Bir nevi hayatın bir parçasıdır. Bu nedenle insanların ihtiyaçlarını, beklentilerini karşılayarak gerekli beceri, bilgi ve kazanımlara ait yetkinlik kazanımının sağlanması noktasında bir bilgi sahası görevi görmektedir (Koroğlu ve Koroğlu, 2016). Dolayısıyla, çocuğun yaşamında karşılaşacağı herhangi bir problem durumunda nasıl davranması gerektiği konusunda yol göstericidir. Aynı zamanda disiplinler arası bir ders olan sosyal bilgiler, bireyin çevresiyle etkileşim içerisinde olması, vatandaşlık görevlerini bilmesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi, milli ve dini değerlerini tanıması ve koruması, kültürel özelliklerini bilmesi ve sürdürmesi, ülkesini tanıması ve sahip çıkması gibi pek çok konunun öğretiminde sosyal bilgilerin önemi büyüktür. Nitekim Uçus-Güldalı (2017) da geleceğin aktif ve nitelikli vatandaşlarını yetiştirmek için sosyal bilgiler eğitiminin büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Ülkenin her bir ferdi bir vatandaş olarak nitelendirilmekle birlikte her bireyin bir vatandaş olarak görev ve sorumlulukları vardır. Sosyal bilgilerin amaçlarından biri de aktif bir vatandaş olarak ülkenin yasal hükümleri çerçevesinde vatandaşlık görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmelerini sağlamaktır (Kızılay, 2015).

Hayatın içerisinde sıklıkla karşılaştığımız birçok konu sosyal bilgiler dersinin içeriğiyle örtüşmektedir. Bu denli yaşamın içinde yer alan bu dersi, birçok ülke okul öncesi dönemde vermeye başlamaktadır. Ancak ülkemizde okul öncesi dönemde akademik anlamda sosyal

bilgiler eğitimi görünür değildir. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili beceri ve değerler çocuklara etkili bir sosyal bilgiler eğitimi ile kazandırılabilir ya da bu konuyla ilgili bir çerçeve oluşturulabilir. İlgili literatür incelendiğinde okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinin önemine dair yapılan çalışmalar bulunmakta ancak yeterli görülmemektedir Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitimi konusundaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu alanda yapılan benzer çalışmalardan farkı okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde yapılmasına yönelik düşünceleri, eğitimin mevcut durumu, sosyal bilgiler eğitimiyle kazandırılacak kavram, beceri ve değerler, yöntem, teknik ve materyallerin derse katkısı, dersin sınırlılıkları açısından öğretmen görüşlerinin alınmasıdır. Okul öncesi öğretmenliği programlarında eğitim alan okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimine yönelik bir eğitim almadığı ve öğretmenlerin derslerinde sosyal bilgiler eğitimini uygulamada esneklik ilkesiyle hareket ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde yapılmasının önemli olduğuna dair görüş birliğindedirler.

Bu açılardan değerlendirildiğinde araştırma;

- Türkiye’deki okul öncesi eğitim programında eksik ve örneği olmayan sosyal bilgiler öğretiminde etkinlik örneklerinin sunulması bakımından gerekli,
- Okul öncesi dönemde daha önce sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kapsamlı bir çalışma yapılmaması bakımından özgün,
- Milli Eğitim Bakanlığına ve öğretmenlere sosyal bilgiler eğitimini destekleyici öneriler getirmesi açısından güncel,
- Milli Eğitim okul öncesi eğitim programına ve sosyal bilgiler eğitimi alanına yeni bir bakış açısı getirmesi yönünden işlevsel bir çalışmadır.

1.2. Problem durumu

1. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi adına hangi alanlarda yapılabilir?

- a. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitimi programında, sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumunu nasıl betimlemektedirler?
- b. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusundaki uygulamalar nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmenleri bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusunda neler yapmaktadırlar?
4. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi sırasında hangi kavram, beceri ve değerler verilebilir?
5. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi sırasında hangi yöntem teknik ve materyaller kullanılabilir?
6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları nelerdir?
7. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik önerileri nelerdir?

1.3. Sınırlılıklar

Çalışma:

- 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kocaeli ili özel ve devlet okullarında görev yapan 18 okul öncesi öğretmeni ve görüşme formundaki sorular ve sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Ayrıca öğretmenlerle görüşme yapılması sürecinde okul öncesi öğretim programının güncellenmesi ve uygulamaya konulması sebebiyle öğretmenler hem 2013 hem de 2024 okul öncesi öğretim programıyla ilgili fikirlerini beyan etmişlerdir.

1.4. Tanımlar

Sosyal bilgiler: Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersi (MEB, 2015).

Öğretim Programı: Öğretim programı, verilecek derslerin öğrenilmesi sürecinde ilgili bilgilerin nasıl ve ne şekilde verileceğini gösteren kılavuzdur (Güzel ve Karadağ, 2013).

Okul öncesi dönem: Okul öncesi dönem, çocuğun doğumunda altı yaşına kadar olan bir gelişim sürecini içeren bir kavramdır (Diem ve Taylor, 2001).

Erken Çocukluk Eğitimi: Çocuğun doğduğu günden ilk temel eğitime başladığı güne kadar ki geçen seneleri kapsayan ve çocukların sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan bedensel, psiko-motor, sosyal ve duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecine verilen isimdir (MEB, 2011).

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Araştırmanın kuramsal çerçevesi

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal çerçevesiyle ilgili temeller ortaya konulmaya çalışılmış; Türkiye’de ve dünyada konu üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.2. Sosyal bilgilerin tanımı

Sosyal bilgilerin resmen bir terim olarak kabul edilmesi 1916 yılında gerçekleşmiştir ve sosyal bilgiler üzerine geçmişten günümüze kadar yapılmış birçok tanım bulunmaktadır. İlk tanımlama Dunn (1916) tarafından oluşturulmuştur. Dunn’a göre (1916) “Sosyal bilgiler, konusu doğrudan sosyal grupların bir üyesi olarak insan olup insanlardan oluşan topluluğun örgütlenmesi ve gelişimi ile ilgili olan konularla ilgilenir.” NCSS ise “Vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek için sosyal ve beşerî bilimleri bir araya getiren bütünlüklü bir çalışma alanı” (NCSS, 1994), Barth ve Demirtaş (1997) “...sosyal bilimler ile sosyoloji, felsefe, ekonomi ve din gibi diğer alanların, yurttaşlık eğitimi amacıyla bütünleştirilmesi” şeklinde tanımlamaktadırlar. Sönmez (1997), “Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” şeklinde tanımlama yapmıştır. Dönmez (2003)’e göre Sosyal Bilgiler “Dünyadaki olayları sebep ve sonuçlarıyla açıklayan, bireylerin vatandaşlık hak ve sorumluluklarını ortaya koyarak insanın geçmiş, gelecek ve bugünü ile iletişimini ortaya koyan bilgilerdir” (Dönmez, 2003: 31). Mindes (2014) ise sosyal bilgileri, demokratik bir toplumda yaşamak için vatandaşlık görevlerimizi ve sosyal sorumluluklarımızı edinmemizi sağlayan bir ders olarak tanımlamıştır. Sosyal bilgilere dair bu tanımlardan yola çıkılarak temelde dersin hayatın bir parçası olduğunu söylemek mümkündür.

2.3. Sosyal bilgiler eğitiminin tarihçesi

Toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek adına 1916 senesinde ABD’de ortaya çıkan sosyal bilgiler kavramı; 1890 senesinde başlayan ABD’ye yapılan insan göçlerinin artışından kaynaklanmıştır. Bu bağlamda insanlarda iyi vatandaşlık, etkin vatandaşlık, kültür ve vatanseverlik gibi pek çok konuda bilinç kazandırma amacıyla sosyal bilgiler kavramı gündeme gelmiştir (Gürel, 2018). Özetle sosyal bilgilerin kuruluş amacının toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak olduğu söylenebilir.

1916 yılında tarih, vatandaşlık, coğrafya derslerinden oluşan sosyal bilgilerin amaçları belirlenerek sosyal bilgilerin kurumsallaşması amacıyla 1921 yılında Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council of Social Studies) [NCSS] kurulmuştur (NCSS, 2022). Sosyal bilgiler kavramının mucidi olan Thomas Jesse Jones (Moffatt, 1957), literatürde ilk kez 1916 yılında yer almıştır (Korkmaz, 2023). 1960 yılında ise “Yeni Sosyal Bilgiler Hareketi” doğrultusunda yenileşme hareketleri başlamıştır. Böylelikle amaç; düşünen, sorgulayan, araştıran vatandaşlar yetiştirmek haline gelmiştir (Massialas, 2009).

1970 yılına gelindiğinde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), yayınlanan öğretim kılavuzu ile sosyal bilgiler öğretimi için birtakım amaçlar belirlenmiştir. İnsanın geçmiş, bugün ve gelecek durumuna yönelik bilgi edinilerek gerekli becerilerin geliştirilmesi, bilginin işlenmesi için gerekli olan becerilerin kazandırılması, inanç ve değerlerin yorumlanmasına yönelik becerilerin geliştirilmesi, vatandaş olarak aktif bir şekilde sosyal katılıma yönelik bilgiyi uygulayabilmesine yönelik amaçlar bunlar arasında yer almaktadır (Öztürk, 2012).

Türkiye’de 1913 yılına bakıldığında Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkati’nde tarih ve coğrafya dersleri yer alırken Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye de ilköğretim programına konmuştur (Öztürk, 2012). 1923 ve 1938 yılları arasında tarih ve coğrafya derslerinin yanı sıra Musahabe-i Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye isimli dersler ilköğretim düzeyinde verilmektedir. Bu dersler aracılığıyla tarihini ve vatanını seven, bunlarla gurur duyan, laiklik ilkesini benimseyip modern çağın gerekliliklerini yerine getirmeyi amaçlayan bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı söylenebilmektedir (Gürel, 2018).

Sosyal bilgiler içerisinde yer alan coğrafya, tarih, yurt bilgisi derslerinin Cumhuriyet döneminde 1926, 1930, 1932, 1936, 1948 programlarında olmak üzere tek disiplinli öğretim anlayışı ile ayrı ayrı olacak şekilde okutulduğu anlaşılmaktadır (Tay ve Öcal, 2014).

1950'lerde denemeleri yapılan Sosyal bilgiler dersinin, 1962 yılına gelindiğinde 4. ve 5.sınıflarda Yurttaşlık Bilgisi adı altında okutulan tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilerek okutulmaya başlanmıştır (Coşkun-Keskin ve Keskin, 2009). 1968 yılında yapılan ilkököl programında bu ders “sosyal bilgiler” adı altında 1980’li yıllara kadar devam etmiş ve o dönemin siyasi atmosferinde sosyal bilgiler dersi yerine “Milli Tarih” ve “Milli coğrafya” dersleri okutulmaya başlanmıştır. 1998 yılı programında ise yeniden “sosyal bilgiler” adına geri dönmüştür. Sosyal bilgiler dersi ilkökullarda 1968 yılından itibaren, ortaokullarda ise 1975 yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır. 1985 yılından sonra sosyal bilgiler dersi ortaokullarda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri adı altında ayrı ayrı okutulmaya başlanmıştır (Kaya ve Öner, 2017).

90’lı yıllara gelindiğinde sosyal bilgiler öğretimi geleneksel yöntemlerle yürütölmekteydi. Çağın gerisinde kalan bu geleneksel yöntemler yerine daha çağdaş ve yenilikçi programlar geliştirilmiştir. Nitekim Keskin (2008) 2004 Sosyal Bilgiler öğretim programını incelediği çalışmasında, 1998 tarihli programdan belirgin bir biçimde farklı olduğunu belirtmiştir. Bu farkın yapılan çağdaş ve yenilikçi programların etkisiyle oluştuğu söylenebilir. Ayrıca 1998 programında tarih ünite ve konuları belirgin bir biçimde ve kronolojik olarak verilmiş iken, bu programda öğrenme alanları, kazanımlar ve etkinlikler içinde dağınık bir yapıda yer aldığını ifade etmiştir (Keskin, 2008). Kısacası tarih konuları yeni programda bir disiplin olarak değil, sosyal hayata ilişkin problemlerin çözümüne yardımcı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Şimşek, 2007). Bu durum, programın geleneksel yöntemlerden sıyrıldığını ve özellikle problem çözme, iş birlikçi öğrenme ve tematik öğrenmeye vurgu yapıldığını söylenebilir (Öztürk, 2012).

2015 yılında ise sosyal bilgiler programı yeniden revize edilmiş ve 2016 yılı itibariyle okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Gürel (2017) de çalışmasında, 2017 yılında ülke ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir program tasarlanarak taslak öğretim programı yayınlanmış ve okullarda uygulamaya koyulduğunu belirtmiştir. 2017 taslak öğretim programının verimli olması ancak biçimsel eksiklerin olduğu düşüncesiyle bu eksiklerin düzenlenip yeni 2018 sosyal bilgiler öğretim programı uygulamaya konmuştur. Bu programda öğrenme-öğretme süreçleri net ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiş, öğrenme-öğretme süreci çocuk merkezli olarak oluşturulmuş ve bu süreçte hem kuramsal hem de uygulamaya dönük çalışmaların yapılmasına imkân oluşturulmuştur (Taş ve Kiroğlu, 2018). Ayrıca yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı, topluma karşı hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler

yetiştirmenin yanında, dünya vatandaşı olabilme yeterliliğine sahip, içerisinde yaşadığı toplumun milli, dini, kültürel değerlerine sahip çıkan, bilim ve teknoloji hususunda bilgi ve beceriye sahip, problemleri çözebilme becerisi gelişmiş, alışkan ve üretken kuşaklar yetiştirmeyi hedef edinmiştir (İnce ve Yavuz, 2018).

Sosyal bilgiler kavramının ortaya atıldığı Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin, sosyal bilgilerin gelişim sürecinde birtakım benzerlikler yaşadığı söylenebilir. Örneğin iki ülkede de önce tarih, coğrafya ve vatandaşlık konuları ağırlıklı iken, sonraları dönemin ve ülkelerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak farklı arayış içine girilmiştir (Korkmaz, 2023). Sosyal bilgilerin temelinde iyi ve etkin vatandaş olabilen, problemlere çözümler üretebilen yurttaşların yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda oban ve Akşit (2018), sosyal bilgiler ğretim programında içerik olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleri yerine disiplinler arası bir yaklaşımı benimseyerek tüm sosyal bilim disiplinlerini içerecek bir şekilde harmanlayarak hazırlama gayretine girildiğini göstermişlerdir. Nitekim Grel (2018), zamanı iyi okuyan, teknolojiyi takip eden, haklarını bilen ve haklarını kullanabilen, okuryazarlıklar konusunda bilinçli vatandaşların yetiştirilmesi eğitim programlarının önemli amaçları arasında olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda toplumun ihtiyaçları ile küreselleşen dünya olgusunun harmanlanmasıyla içerikler oluşturulmaya başlanmıştır. 2018 sosyal bilgiler ğretim programında empati (kısaca kendini karşısındaki kişinin yerine koyma) becerisinin gelişimine büyük önem verilmiş ve “Giderilmek istenen her güçlük problemdir.” mantığından hareketle problem çözmenin önemi üzerine durulmuştur (elikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu, 2019).

2.4. Sosyal bilgiler ğretim yaklaşımları

Sosyal bilgiler, birçok bilimde olduğu gibi bir araç olarak düşünüldüğü söylenebilir (elikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu, 2019). Sosyal bilgiler ile ilgili alan yazında geçmişten günümüze değin sosyal bilgiler öğretimlerinde üç farklı yaklaşımın benimsendiği grlmştir (Barr, Barth ve Shermis, 1977). Bunlardan ilki “Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler ğretimi”, ikincisi “Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ğretimi”, üçüncüsü ise “yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler ğretimi” yaklaşımıdır. şekil 1’de bu durum betimlenmektedir.

Şekil 1. Sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları

Üç farklı yaklaşımı sırasıyla ele alacak olursak (Barth ve Demirtaş, 1997; Erden, tarihsiz);

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi: Bu yaklaşımda çocuklara kültürel mirası aktarmak sosyal bilgilerin esas amacıdır. Kültürel miras aktarılırken, çocuklara geçmişteki bilgiler; temel toplumsal kurumlar, inançlar ve değerler kazandırılmaya çalışılır.

Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi: Bu yaklaşımda sosyal bilimlerdeki bilgi, beceri ve değerleri çocuklara kazandırmak amaçlanmıştır. Bu yaklaşım çoğunlukla konu alanı merkezli programlarda kullanılır.

Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi: Bu yaklaşımda çocukların bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmek amaçlanmıştır. Çağdaş dünya sorunları, öğretim süreçlerinde ele alınan temel konulardır. Günümüz öğretim programları bu yaklaşımı ele alarak hazırlanmaktadır.

2.5. Sosyal bilgilerin yapısı

Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren çevresi genişlemeye başlar. Çocuğun üyesi olduğu çevre; gelenek ve görenekler, örf ve adetler, kültürel etkileşimler vs. çocuğun sosyal çevresini oluşturmaktadır. Çocuğun çevresine ait hissetmesi ve toplumsallaşması sağlanmalıdır. Bu bağlamda Sönmez (1997), çocuğun toplumsallaşması için her bir boyutla ilgili pek çok dersin programa konulması ve işlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Fakat bu görüş ilköğretim ve okul öncesi dönemleri için bakıldığında yanlış bir görüştür. Çünkü çocuk

ilköğretimde toplumsallaştırılırken, her bilim dalıyla ilgili ilke ve genellemeler ayrı bir ders olarak değil, onların ortak noktaları bulunup birleştirilerek sunulmalıdır (Keskin, 2002). Sosyal bilgilerde bu yaklaşımla oluşturulmuş; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzölen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2008).

2.6. Sosyal bilgiler öğretim programının özellikleri

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında özel ve genel amaçlar, temel yetkinlikler, öğrenme alanları, kazanımlar, değerler ve becerilerden oluştuğu görölmektedir. Ayrıca program yapısına bakıldığında farklı sosyal disiplinlerden derlenmiş ve öğrenciye sunulan bilgiler, temel yetkinlikler, beceriler, değerler ve kazanımların öğrenme alanları vasıtasıyla iç içe verildiği söylenebilir (Turan, 2019).

Sosyal bilgiler öğretim programı 2017 yılında hazırlanmıştır. Ancak uygulamaya girdiği şekil itibarıyla tam olarak yeterli görölmemiştir. Bu sebeple bir yıl sonrasında yani 2018 yılında programda bazı güncellemelere gidilmiştir. Örneğin 2018 yılında “Programın Temel Felsefesi” başlıklı bölüm programdan tümüyle çıkarılıp öğretim programları hakkında derse özgü olmayan genel nitelikli bilgilerin verildiği “Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları” ve “Öğretim Programının Amaçları” adlı iki başlık eklenmiştir (Gümüş, 2021).

2.6.1. Temel yetkinlikler

Çocuğun temel beceriler kazanması, belirli yetkinlikleri edinmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi adına okulun ilk yılları oldukça önem taşımaktadır (Chapin, 2006). Bu bağlamda öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir (MEB, 2018). Bu yetkinler aşağıda tablo 1’de sıralanmıştır.

Tablo 1*Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenen yetkinlikler*

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenen yetkinlikler	•Anadilde iletişim
	•Yabancı dillerde iletişim
	•Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
	•Dijital yetkinlik
	•Öğrenmeyi öğrenme
	•Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
	•İnisiyatif alma ve girişimcilik
	•Kültürel farkındalık ve ifade

2.6.2. Beceriler

Sosyal bilgiler eğitimi sayesinde çocuk, birçok beceri kazanmaktadır. Nitekim yenilenen sosyal bilgiler öğretim programının önemli özelliklerinden biri olan “beceri” kavramına büyük bir önem verilmiştir. Güneş (2012), beceri kavramını “Bilgiyi uygulayabilme, problemleri çözebilme ve görevleri tamamlayabilme yeteneğidir. TYYÇ (Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi) kapsamında beceriler, zihinsel veya uygulamaya dayalı olarak tanımlanmaktadır.” şeklinde tanımlamıştır. TYYÇ ile uyumlu olarak bu ders kapsamında öğrenilecek beceriler aşağıdaki tabloda (Tablo 2) özetlenmiştir (MEB, 2018).

Tablo 2*Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan beceriler*

1. Araştırma	15. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	16. Karar verme
3. Değişim ve sürekliliği algılama	17. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	18. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	19. Mekânı algılama

6. Empati	20. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	21. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	22. Problem çözme
9. Gözlem	23. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
12. İletişim	26. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	27. Zaman ve kronolojiyi algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

Sosyal bilgiler öğretim programında toplam 27 adet beceri yer almaktadır. Bu beceriler sırasıyla araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama şeklindedir.

2.6.3. Değerler

Öğretim programına göre değerlerimizin kökleri; geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve geleceğimize uzanmaktadır (MEB, 2018). Çoban ve Akşit (2018) değer kavramını; toplumun ya da herhangi bir sosyal grubun varlıklarını sürdürmek ve düzeni sağlamak amacıyla üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce veya temel ahlaki ilkeler olarak tanımlamıştır (Çoban ve Akşit, 2018). Sosyal bilgiler de milli ve ahlaki değerlerin bilincinde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu bağlamda içerisinde yaşadığı toplumun değerlerine sahip çıkan ve bu değerleri geleceğe taşınmasında yardımcı olan çocuklar yetiştirilmesinde sosyal

bilgiler eğitiminin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler ile değerlerin sistemli bir şekilde öğretilmesi ve ileriki yaşlarda kazandırılması istenen bu değerlerin sağlam bir temel üzerine inşa edilmesi gerekmektedir.

2018 öğretim programında belirtilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri “kök değerler” olarak belirlenmiştir (MEB, 2018). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan 18 değer ise; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak verilmiştir (MEB, 2018).

2.6.4. Öğrenme alanları

İlköğretim 4–7. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme alanları birbirleriyle farklılık göstermemektedir. Öğrenme alanı; birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapı olarak ifade edilebilir (MEB, 2018). Öğrenme alanı, çağdaş eğitim sistemiyle ortaya çıkmıştır. Disiplinler arası bir yapıyı temsil etmektedir. Kapsamı konu, kazanım, ünite ve temalardan daha geniş ve organize bir yapı halindedir.

2017 sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde sosyal bilgiler dersi için ilköğretim 4–7. sınıf düzeyinde yedi öğrenme alanının belirlendiği görülmektedir. Bunlar “birey ve toplum”, “kültür ve miras”, “insanlar, yerler ve çevreler”, “bilim, teknoloji ve toplum”, “üretim, dağıtım ve tüketim”, “etkin vatandaşlık” ve “küresel bağlantılar” olarak sıralanmaktadır. 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları şekil 2’de betimlenmiştir.

2018 Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları	Birey ve toplum
	Kültür ve miras
	İnsanlar, yerler ve çevreler
	Bilim, teknoloji ve toplum
	Üretim, dağıtım ve tüketim
	Etkin vatandaşlık
	Küresel bağlantılar

Şekil 2. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları (MEB, 2018)

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 7 öğrenme alanında;

Birey ve toplum: 4. sınıfta 5 tane, 5. sınıfta 4 tane, 6. sınıfta 5 tane ve 7. sınıfta 4 tane olmak üzere toplam 18 kazanım,

Kültür ve miras: 4. sınıfta 4 tane, 5. sınıfta 5 tane, 6. sınıfta 5 tane ve 7. sınıfta 5 tane olmak üzere toplam 19 kazanım,

İnsanlar, yerler ve çevreler: 4. sınıfta 6 tane, 5. sınıfta 5 tane, 6. sınıfta 4 tane ve 7. sınıfta 4 tane olmak üzere toplam 19 kazanım,

Bilim, Teknoloji ve Toplum: 4. sınıfta 5 tane, 5. sınıfta 5 tane, 6. sınıfta 4 tane ve 7. sınıfta 4 tane olmak üzere toplam 18 kazanım,

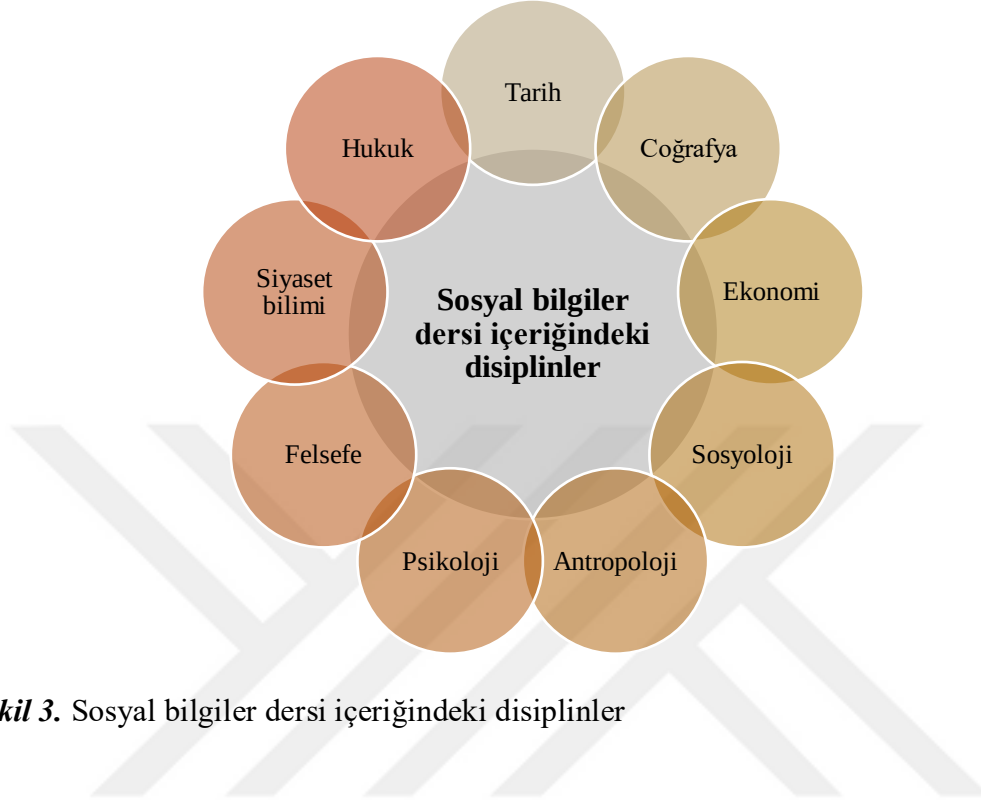
Üretim, dağıtım ve tüketim: 4. sınıfta 5 tane, 5. sınıfta 6 tane, 6. sınıfta 6 tane ve 7. sınıfta 6 tane olmak üzere toplam 23 kazanım,

Etkin vatandaşlık: 4. sınıfta 4 tane, 5. sınıfta 4 tane, 6. sınıfta 6 tane ve 7. sınıfta 4 tane olmak üzere toplam 18 kazanım,

Küresel bağlantılar: 4. sınıfta 4 tane, 5. sınıfta 4 tane, 6. sınıfta 4 tane ve 7. sınıfta 4 tane olmak üzere toplam 16 kazanım bulunmaktadır.

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanımlar her öğrenme alanına uygun olarak ve öğrenme alanının kapsamına giren bilgi, beceri ve değerleri de kapsayacak şekilde yapılandırılmıştır (Turan, 2019). Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanlarının konularla ilişkisi zaman zaman öğrenme alanlarının bağımsız bir ders gibi görünmesine neden olmaktadır (Akpınar ve Bilgili, 2018). Ancak öğrenme alanları, birbirinden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Bilhassa bir öğrenme alanı diğer bir öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir (Ünal, 2012). Öğrenme alanlarından “birey ve toplum”, psikoloji; “insanlar, yerler ve çevreler”, coğrafya ve sosyoloji; “kültür ve miras”, antropoloji; “üretim, dağıtım ve tüketim”, ekonomi; “bilim, teknoloji ve toplum”, disiplinler arası/sosyoloji; “etkin vatandaşlık”, siyaset bilimi ve vatandaşlık; “küresel bağlantılar”, disiplinler arası şeklinde ilişkilendirilmiştir (Gümüş, 2021). Nitekim 2018 yılında hazırlanan sosyal bilgiler programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda dersin disiplinler arası yaklaşımla işlenmesinin gereği; “*Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerle insan*

hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları bütünleştirilmiş olarak ele alınmaktadır. Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı ayrı değil, disiplinler arası yaklaşımla işlenmelidir.” şeklinde açıklanmıştır (MEB, 2018). Bu durum şekil 3’te betimlenmiştir.

Şekil 3. Sosyal bilgiler dersi içeriğindeki disiplinler

2.6.5. Ölçme ve değerlendirme yaklaşımları

Her çocuğun birbirinden farklı özellikleri, algıları, hazırbulunuşlukları ve anlama seviyeleri vardır. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına ters bir durumdur (MEB,2018). İlgili programa bakıldığında ölçme ve değerlendirmede kullanılan yöntem ve tekniklerin çağın gereksinimlerine uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim Taş ve Kiroğlu (2018), ölçme ve değerlendirmede kullanılan yöntem ve tekniklerin programın içeriği ile, ölçme ve değerlendirme kriterleri ise yüzyılın trendleri ile uyumlu olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Gümüş (2021), programda kullanılan ölçme ve değerlendirme ölçütleri ile programda kullanılan yöntem ve teknikler açık olarak belirlenmiş olduğunu, ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri program amaçlarıyla uyumlu olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda ölçme ve değerlendirme yaklaşımları çağın gereksinimlerini karşılamakta ve programa entegre edilmesinde bir problem görülmemektedir. Nitekim (Hanaylı, Öztürk, Baysan, Akar-Vural (2020) yaptıkları çalışmalarında sosyal bilgiler

öğretim programının ilerlemeci eğitim felsefesine dayalı ve biçimlendirici bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı temel alındığını belirtmişlerdir.

2.7. Sosyal bilgilerin önemi

Bireyin ailesiyle başladığı çevresi yaş aldıkça genişlemeye başlar. Başlarda; ev, park, market gibi yerlerle sınırlı olan sosyal hayatı, ilk defa okul ortamıyla açıkça kendini gösterir. Bu sebeple okullar çocuğun sosyal hayatına uyum sağlayabilmesi için büyük bir fırsat ve imkân olarak görülür. Toplumsallaşma, bireyin toplumun bir üyesi olma sürecidir (Keskin, 2002). Bu toplumsallaşma sürecinde okullar büyük rol üstlenmektedir. Erden'e (tarihsiz) göre, günümüzde çocuğun toplumsallaşması görevini artık günümüzde aileden çok eğitim kurumları üstlenmiştir. Bu nedenle eğitim kurumları, toplumun ihtiyaçlarını karşıladıkları sürece var olmuşlar, toplumun ihtiyaçları karşılanmadığında ise önemini kaybetmişlerdir (Çakmak, 2008). Çocuk okulda, üyesi olduğu toplumun ahlaki, kültürel, tarihi ve milli değerleri tanır ve ona göre hareket eder. Nitekim Keskin (2002) de çocuğun okulda, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini ve kurumlarını tanıdığını belirtmiştir. Bu sebeple okullara atfedilen bu sorumlulukla çocukların, yarınki toplumun bütün karakteri, duygu ve düşünceleri burada hazırlanır (Topçu, 1998).

İlkokullarda okutulan hayat bilgisi ile sosyal bilgiler dersi, çocukların kendilerini hayata ve geleceğe hazırlanmalarına yardımcı olur. Aynı zamanda birçok bilgi ve beceriyi de kazanmalarına olanak sağlar. Bu bağlamda ilköğretim kademesinde yer alan önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir (Erden, tarihsiz). Nitekim sosyal bilgiler, çeşitli konularla ilgili gelecekte vatandaşların sosyal konular hakkında daha iyi düşünerek seçimler yapmalarına yol göstermektedir (Savage, 1996). Bu sebeple sosyal bilgiler eğitiminin erken yaşlarda verilmesinin çocukların yaşamlarında yararlı seçimler yapmalarını ve olumlu kazanımlar elde etmelerini sağlayacaktır.

2.8. Sosyal bilgilerin amacı

Çocuğun toplumsallaştırılmasında ve iyi-etkin bir yurttaş olmasında önemli bir rol üstlenen sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, ekonomi, felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi disiplinlerin bir

bileşkesi ve bu disiplinlerden elde edilen bilgi, beceri ve tutumları belli bir amaçla harmanlamaya çalışan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı olan, bütüncül bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar alabilme yeteneğini geliştirmek için genç insanlara yollar göstermektir (NCSS, 1993). Sosyal bilgiler öğretim programında (MEB, 2018) kısaca sosyal bilgiler eğitimi ile hem vatanını, milletini seven hem de toplumsal değerleri sorgulayan, eleştirel ve yaratıcı düşünen, hukuk kurallarının herkes için geçerli olduğunu bilen, adaletli, vicdanlı, önce yaşadığı çevre daha sonra dünyanın genel coğrafi özelliklerini bilerek insanın çevre ile arasındaki etkileşimi açıklayan, çevre duyarlılığı kazanan, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın önemini ve yolunu bilen, milli ekonominin önemini kavrayan, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varan iyi birer vatandaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. Fakat yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda sosyal bilgiler eğitiminin çok daha erken yaşlardan itibaren verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir (Korkmaz, 2023).

2.9. Okul öncesi eğitimin önemi ve amacı

Okul öncesi eğitim, bireyin doğumundan temel eğitime adım attığı güne kadar geçen yılları içeren ve çocukların sonraki hayatlarında önemli rol oynayan bedensel, zihinsel ve psiko-motor gelişimlerini önemli ölçüde tamamladıkları; aile ile kurum sayesinde verilen eğitimle birlikte kişiliğin oluştuğu bir gelişim ve eğitim sürecidir (Deretarla-Gül, 2008). Bu döneme ilgili literatürde erken çocukluk eğitimi de denilmektedir. Erken çocukluk ifadesi farklı ülkelerde farklı şekilde tanımlansa da Türkiye Cumhuriyeti'nde 0 ila 72 ay arasında kalan çocukların tamamını içeren ve okul öncesi kavramıyla aynı anlama gelen bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır (Tomris ve Çelik, 2022).

Okul öncesi eğitiminin verildiği dönemde çocukların öğrenme kapasiteleri oldukça yüksektir (Aslanargun ve Tapan, 2011). Öyle ki Oktay'a (1999) göre bu yıllar "yaşamın sihirli yılları" olarak ifade edilmiştir. Çocuk üç yaşına geldiğinde, bir çocuğun beyni bir yetişkininkinden 2,5 kat daha güçlü ve çocuk altı yaşına kadar, bir profesörden iki kat daha hızlıdır (Yağcı, Karaman, Kılıç, Bestil, Aslan, Erdoğan, 2023). Bu bağlamda okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmeye açık ve hazır olduğu, etkili bir eğitimle birçok bilgi, beceri ve tutumu öğrenebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca çocukların diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler

kurması, kültürel değerler ile gelene-görenekleri öğrenmesi ve sosyalleşmesi bu yaşta gelişir. Ayrıca gelişimin temellerinin atıldığı, ilerleyen yıllarda temel kişilik özelliklerinin oluştuğu, öğrenmelerin %60-70 oranında gerçekleştiği ve tüm gelişim alanlarında hızlı değişimlerin yaşandığı 0-6 yaşları bu açıdan kritik bir öneme sahiptir (Babaroğlu, 2018). Okul öncesi dönem sadece içinde bulunulan dönemi etkilememekte, sonraki dönemlerde de etkisi devam etmektedir. Babaroğlu'na (2018) göre çocukların öğrenmeye en hazır oldukları okul öncesi yıllarda, yüksek kaliteli, gelişimsel olarak uygun okul öncesi eğitim, çocukların dilini, okuryazarlığını, matematiğini, sosyal ve duygusal becerilerini ve bilişsel işlevlerini kısa vadede desteklemekte, uzun vadede ise olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi dönemin çocuklarda kalıcı öğrenmeler sağladığını ve ileriki akademik hayatında önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

2. 10. Okul öncesi öğretim programının incelenmesi ve sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilmesi

Programda ilk olarak, Türk Milli Eğitimin genel amaçlarından bahsetmektedir. Ardından okul öncesi eğitimin amaçları ve görevlerinin, Türk Milli Eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda belirtilmiştir. MEB (2024) okul öncesi öğretim programında, okul öncesi eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimlerini desteklemek ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak,
- Toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek,
- Onları ilkokula hazırlamak,
- Şartları elverişsiz olan çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı sunmak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Programda verilen amaçlara bakıldığında birçoğu sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilebilir. Çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırmak, toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek, ortak yetiştirme alanı sunmak gibi amaçların sosyal bilgiler eğitimi ile kazandırılabilir.

Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” temel alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2024). Programda toplam 25 ilke yer almaktadır. Bu bağlamda okul

öncesi eğitimin program geliştirme sürecinde göz önünde bulundurulmuş 25 ilkeden, sosyal bilgiler dersiyle ilişkili olduğu düşünülen 10 ilke şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 2024):

- Okul öncesi eğitim çocukların bilişsel, dil gelişimi, sosyal ve duygusal, fiziksel gelişimini ve sağlığını desteklemeli ve onları ilkokula hazırlamalıdır.
- Okul öncesi eğitim programı, farklılıklara ve çok kültürlülüğe karşı duyarlıdır. Çocukların bireysel, toplumsal, kültürel farklılıkları tanınması ve başkalarına saygı göstermesi desteklenmelidir.
- Hareket ve kavrama yakından ilişkili olduğundan hava koşulları ne olursa olsun her gün en az bir veya bir buçuk saat açık alanda etkinlikler planlanarak çocukların doğaya, diğer canlılara olan ilgi ve farkındalıklarının artırılması desteklenmelidir.
- Çocukların düşüncelerini farklı ortamlarda ve farklı yollarla temsilî şekilde ifade etmelerine ve yansıtmalarına önem verilmelidir.
- Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, bilişsel esneklikleri, üst bilişsel becerileri, yaşam becerileri ve iletişim becerileri geliştirilmelidir.
- Okul öncesi eğitim çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, müsamaha, yardımlaşma, dayanışma, adalet ve paylaşma gibi duyu ve davranışlarını geliştirmelidir.
- Okul öncesi eğitim, çocukların olumlu ve gerçekçi benlik algısı oluşturmalarını, kendilerine saygı ve güven duymalarını desteklemeli; onlara dürtü kontrolü ve öz denetim kazandırarak sınırlar içinde özgürlüklere sahip olduklarını hissettirmelidir.
- Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmeleri desteklenmeli, empatik beceri geliştirmeleri ve kişiler arası sorunları yapıcı bir şekilde çözmelerine olanak sağlanmalıdır.
- Öğrenme sürecinde çocukların fikirlerine saygı gösterilmeli, karar verme, plan yapma ve değerlendirme süreci ortaklaşa yönetilmelidir.
- Gelişim ve öğrenme, çok sayıda sosyal ve kültürel ortam içinde gerçekleşir ve bu ortamlardan etkilenir. Bu noktada öğretmenler, sosyokültürel ortamların ve aile yaşantısının çocukların öğrenmeleri üzerinde etkili olacağını göz önünde bulundurmalıdır. Eğitim sürecine çocukların, ailelerin ve toplumun etkin katılımı sağlanmalıdır.

Bu ilkeler okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocukların sağlıklı bir kişiliğe sahip olarak topluma entegre olmasında ve ilkokula hazırlanmasında önemli katkılar

sağlamakta (Öner, 2018) ve aynı zamanda bu ilkelerin kazandırılmasında sosyal bilgiler eğitiminin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.

MEB (2024) güncellenen okul öncesi eğitim programı incelendiğinde kazanım ve göstergelerin; “bilişsel gelişim”, “dil gelişimi”, “fiziksel gelişim ve sağlık”, “sosyal-duygusal gelişim ve değerler” olarak gruplandırıldığı görülmektedir. Bu grupların tümü incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi içeriklerine yönelik becerilere sınırlı da olsa dil gelişimi ve bilişsel gelişimi barındıran kazanımların içerisinde yer verildiği görülmektedir (Aktın ve Dilek, 2014). Güncellenen okul öncesi öğretim programında fiziksel gelişim ve sağlık alanında sosyal bilgiler dersiyle ilgili kazanım eklenmiştir. Bu da sosyal bilgiler dersinin geçmiş yıllara göre daha fazla önemsendiğini ve dikkate alındığını gösterdiğinin kanıtıdır. Okul öncesi öğretim programında yer alan kazanımların büyük çoğunluğunun sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olduğu görülmektedir.

MEB (2024) Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanımların, MEB (2018) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında karşılık bulduğu alanlara yönelik örnekler ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda verilmiştir:

Tablo 3

Okul öncesi öğretim programının bilişsel gelişim alanında yer alan kazanımların karşılık gelen sosyal bilgiler disiplinleri

Gelişim alanı	Sosyal bilgiler dersiyle ilişkili kazanımlar	İlişkili disiplin
Bilişsel gelişim	Kazanım 14. Zamanla ilgili kavramları günlük yaşamdaki olaylarla ilişkili olarak kullanır.	Tarih
	Kazanım 15. Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular.	Coğrafya
	Kazanım 28. Atatürk'ün Türk toplumu için önemini açıklar.	Tarih

Tablo 3'te de görüldüğü gibi okul öncesi öğretim programında bilişsel gelişim alanında bulunan 3 kazanım sosyal bilgiler disiplinleriyle ilişkilendirilmiştir. Buna göre “Kazanım 14. Zamanla ilgili kavramları günlük yaşamdaki olaylarla ilişkili olarak kullanır.” ve

“Kazanım 28. Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar.” kazanımları tarih alanı; “Kazanım 15. Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular.” kazanımı ise coğrafya alanıyla ilişkilendirilmiştir.

Tablo 4

Okul öncesi öğretim programının fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer alan kazanımların karşılık bulduğu sosyal bilgiler disiplinleri

Gelişim alanı	Sosyal bilgiler dersiyle ilişkili kazanımlar	İlişkili disiplin
Fiziksel Gelişim ve Sağlık	Kazanım 23. Afetlere ilişkin uygun davranışları sergiler.	Coğrafya

Tablo 4 incelendiğinde okul öncesi öğretim programında yer alan fiziksel gelişim ve sağlık alanında bulunan 1 kazanım sosyal bilgiler disiplinleriyle ilişkilendirilmiştir. Buna göre “Kazanım 23. Afetlere ilişkin uygun davranışları sergiler.” kazanımı coğrafya alanıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 5

Okul öncesi öğretim programının sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında yer alan kazanımların karşılık bulduğu sosyal bilgiler disiplinleri

Gelişim alanı	Sosyal bilgiler dersiyle ilişkili kazanımlar	İlişkili disiplin
Sosyal Duygusal	Kazanım 1. Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 2. Duygularını ifade eder.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 5. Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 7. Farklı kültürel özellikleri irdeler.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 8. Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır.	Sosyoloji/ Psikoloji

Gelişim ve Değerler	Kazanım 10. Sosyal ilişkiler kurar.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 13. Kişiler arası sorunları çözer.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 14. Atatürk'ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.	Tarih
	Kazanım 15. Farklı ortamlardaki kurallara uyar.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 16. Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan varlıkları korumayı alışkanlık hâline getirir.	Coğrafya
	Kazanım 17. Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir.	Coğrafya
	Kazanım 18. Kendisinin ve başkalarının haklarını savunur.	Hukuk
	Kazanım 19. Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgular.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 20. İçinde yaşadığı toplumun kök değerlerini içselleştirir.	Sosyoloji/ Psikoloji
	Kazanım 21. Estetik değerleri korur.	Tarih/ Coğrafya
	Kazanım 22. Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder.	Sosyoloji/ Psikoloji

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi öğretim programında bilişsel gelişim alanında bulunan 15 kazanım sosyal bilgiler disiplinleriyle ilişkilendirilmiştir. Dağılımlara bakıldığında kazanımların daha çok sosyoloji/psikoloji alanı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda “Kazanım 1. Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.”, “Kazanım 2. Duygularını ifade eder.”, “Kazanım 5. Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır.”, “Kazanım 7. Farklı kültürel özellikleri irdeler.”, “Kazanım 8. Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır.”, “Kazanım 10. Sosyal ilişkiler kurar.”, “Kazanım 13. Kişiler arası sorunları çözer.”, “Kazanım 15. Farklı ortamlardaki kurallara uyar.”, “Kazanım 19. Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgular.”, “Kazanım 19.

Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgular.”, “Kazanım 20. İçinde yaşadığı toplumun kök değerlerini içselleştirir.” ve “Kazanım 22. Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder.” kazanımları sosyoloji/psikoloji alanlarıyla ilişkilendirilmiştir. “Kazanım 16. Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan varlıkları korumayı alışkanlık hâline getirir.” ve “Kazanım 17. Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir.” kazanımları coğrafya alanıyla ilişkilendirilmiştir. “Kazanım 18. Kendisinin ve başkalarının haklarını savunur.” kazanımı hukuk alanıyla ilişkilendirilmiştir. “Kazanım 14. Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.” kazanımı tarih alanıyla “Kazanım 21. Estetik değerleri korur.” kazanımı ise tarih/coğrafya disiplinleriyle ilişkilendirilebilir.

Genel olarak bakıldığında okul öncesi öğretim programında yer alan kazanımlardan 19 tanesini sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilmiştir. Sosyal bilgiler programı esnek olmasından dolayı programda yer alan diğer kazanımlarından bazılarını sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilerek verilebileceği düşünülmektedir.

2.11. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemi

Okul öncesi eğitim, toplumun bütün kesimlerine ulaştırılması istenen ve bireylerin yetişkin yaşamlarında nasıl bir kişiliğe sahip olacaklarını belirleyen hayatın ilk yıllarını kapsamaktadır (Oğuzkan ve Oral, 2003). Literatürde okul öncesi dönem; bireyin doğumundan ilkökula kadar geçen süreyi (0-6 yaş) kapsayan dönemi ifade etmekte ve çocukların bedensel, sosyal ve zihinsel gelişimleri için oldukça kritik bir dönem olarak kabul edilmektedir (Şirin, 2022). Nitekim Bloom’un yapmış olduğu araştırmaların zihinsel gelişimin %50’sinin 4 yaşına, %30’unun ise 4 yaşından 8 yaşına kadar oluştuğu göstermesi (Poyraz, 2011) kritik dönemin önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Coşkun-Keskin ve Kırtel’e (2016) göre, insanoğlunun yaşam döngüsü ele alındığında, bazı yaşam dilimlerinin, bedensel ve ruhsal gelişim açısından kritik dönem olarak ele alınıp bu dönemlerin buna uygun olarak düzenlenmesinin gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının akademik anlamda öğrenmeye hazır olması; büyürken fiziksel anlamda sağlıklı, zihinsel olarak yeni bilgilere açık, duygusal anlamda tutarlı olması beklenir. Kısacası okul öncesi dönemde çocuğun bütün gelişim alanlarının desteklendiği kültürel, ahlaki, insani, dini ve milli değerlerin adeta yaşamının bir parçası haline getirilmesine

çalışılmaktadır (Turaşı, 2014). Bu bağlamda çocuğun gelişiminde ve eğitiminde okul öncesi eğitiminin önemi oldukça büyüktür.

Okul öncesi dönemde çocuklara uygulama yapmaları için fırsatlar tanımak, çocukların yaratıcılığını, problem çözme, empati, keşfetme ve güçlüklerle başa çıkabilme becerilerini ve özgüvenlerini geliştirecek, hür ve çok yönlü düşünebilmelerini sağlayacaktır, çünkü çocuk aktif olduğu, yaparak yaşayarak öğrendiği ortamlarda daha iyi ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmektedir (Ulutaş, 2011). Yaşadığımız topluma ayak uydurabilmek ve toplumun istediği iyi vatandaş olma arzusuna erişebilmek adına sosyal bilgiler dersine ihtiyaç duyulmaktadır (Akhan ve Şimşek Çetin, 2015). Bu sebeple çocuğun sosyalleşmesinde ve olumlu kişilik geliştirmesinde sosyal bilgiler eğitiminin önemi büyüktür. Bundan dolayı çocukların bu dönemde karşılaşacakları karakterler onların kimlik gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlayacak bireylerden oluşmaları gerekmektedir (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012).

Bilindiği üzere sosyal bilgiler yaşamla iç içe, adeta yaşamımızın bir parça olan bir alandır. Bu bağlamda yaşamda karşılaşılabilecek her türlü durumda sosyal bilgiler eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır. Geçmiş zamandan, milli ve dini bayramlardan, Atatürk ve Türk büyüklerinden bahsederken tarih; havanın durumundan, doğal çevreden, toprağın öneminden bahsederken coğrafya; haklardan, demokrasiden, adaletten bahsederken vatandaşlık; insanlar arası etkileşimden, kültürden, örf ve adetlerden bahsederken sosyoloji alanından yararlanır. Erken çocukluk dönemi kapsayan 0-6 yaş çocukları da bu alanlarla yaşamlarında sıklıkla karşılaşır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin içeriği bağlamında erken yaşlarda verilmesi gereken bir ders olarak görülmektedir. Nitekim sosyal ortamlarda yapılan öğretimler ve çalışmalar insan yaşamına çok erken yaşlarda etki etmektedir (Korkmaz, 2023). Bundan dolayı sadece bugünkü toplum standartlarını geliştirmek için değil gelecek nesillere faydalı bireyler yetiştirmek için de okul öncesi eğitiminin önemi büyüktür (Uçuş-Güldalı, 2017). Yaşadığımız topluma ayak uydurabilmek ve toplumun istediği iyi vatandaş olma arzusuna erişebilmek adına sosyal bilgiler dersine ihtiyaç duyulmaktadır (Akhan ve Şimşek Çetin, 2015). Yılar ve Tağrikulu (2019) çocuğun sosyal bilgileri öğrenerek;

- Erdemli insan olmayı,
- Kültürel mirasa sahip çıkmayı,
- Değişim ve sürekliliği algılamayı,
- Milli ekonominin yerini kavramayı,

- Milli bilince sahip vatandaş olmayı,
- İlgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmayı,
- Sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmayı,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmayı,
- Her mesleğin saygın ve gerekli olduğuna inanmayı,
- Yaşamlarını demokratik kurallara göre düzenlemeyi,
- Toplumu ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeyi,
- Mekânı algılama, eleştirel düşünme becerilerini kazanmayı,
- Sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabileceklerini belirtmektedir.

Bu becerilere en çok ihtiyaç duyulduğu dönem olan okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminden faydalanmak bireyi daha sağlıklı bir geleceğe hazırlayacaktır (Öner, 2018). Sosyal bilgiler içeriğinin çocukların yaşamlarında sıklıkla karşılaşılabilecekleri konulardan oluşması, okul öncesi eğitimde yer verilmesi gereken bir ders olduğunu göstermektedir. Ayrıca istekli ve meraklı olan okul öncesi dönem çocukları, verilen etkili bir sosyal bilgiler eğitimi ile önce çevresini, şehrini, bölgesini daha sonra ise ülkesini ve dünyayı tanır. Çevrelerini daha kolay bir şekilde anlamlandırmak ve topluma hızla entegre olmalarını sağlayabilmek adına sosyal bilgiler eğitimi önemlidir (Uçuş-Güldalı, 2017).

Çocukların günlük yaşamlarına bakıldığında, sosyal bilimlere ilişkin birçok konuyla karşılaşmaktadırlar. Örneğin çocuk, markette ailesini alışveriş yaparken gözlemlediğinde, seçimlerde oy kullandığını görüp duyduğunda ya da büyüklerinden geçmişe dair hikayeler dinlediğinde coğrafya, vatandaşlık, tarih ve ekonomi gibi konular ile karşılaşmaktadırlar (Yüksek-Usta, 2019). Bu bahsedilen günlük deneyimler neticesinde çocuklar hem örtük öğrenme hem de açık bir şekilde deneyim sahibi olabilmektedirler.

Okul öncesi dönem, çocuğun sosyalleştiği ve toplumsal kuralların öğrenildiği bir dönem olması sebebiyle çocuğun sosyal ortamlarda yapılan öğretimlerin insan yaşamına daha erken yaşlarda etki etmektedir. Bu nedenle erken öğrenmeler çocuğun hayata hazırlanmasına ve ileriki öğrenmelerine temel atmasına yardımcı olur. Edindiği erken deneyimler, gelecekte iyi ve etkin birey olmasında büyük rol oynar. Bundan dolayı sadece bugünkü toplum standartlarını geliştirmek için değil gelecek nesillere faydalı bireyler yetiştirmek için de okul öncesi eğitiminin önemi büyüktür (Uçuş Güldalı, 2017).

2.12. İlgili araştırmalar

Literatür taraması yapıldığında okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili birçok araştırmanın yapıldığı görölmektedir.

Mindes (2005) ve Uçuş Güldalı (2017), okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin önemini belirten çalışmalarıyla alana katkı sağlamışlardır.

Öner ve Yiğit (2021) okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında görüşlerini tespit etmeyi hedeflediği çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler algılarının önemli bir kısmını tarih öğretimi, coğrafya öğretimi ve vatandaşlık bilgisinin oluşturduğu; geçmiş öğrenim yaşantılarında sosyal bilgiler dersine karşı görüşlerinin olumlu yönde yüksek olduğu tespit etmişlerdir. Katılımcıların, okul öncesi eğitimde sosyal bilgileri gerekli olduğunu ve bu doğrultuda okul öncesi eğitimde sosyal bilgilerin yer alması gerektiğini düşündükleri, ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler kapsamında en fazla gerçekleştirdikleri etkinliklerin başında coğrafya etkinliklerinin geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Seefeldt, Castle ve Falconer(2015) etkinliklerle okul öncesi ve ilkokul dönemi çocukları için sosyal bilgiler eğitimini yapmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda çalışmada, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde okul öncesi dönem çocukları için kullanabileceği gelişime uygun etkinlikler, ayrıca görüş ve öneri kısımları yer almaktadır. Bununla birlikte bilim, sanat, okuma, yazma, matematik konularında, programdaki diğer alanlara sosyal bilgiler dersini harmanlayacak ilginç noktalardan da bahsedilmiştir.

Şimşek-Çetin ve Akhan (2015), okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinin eğitimine yönelik ilgi seviyelerini belirlemek ve bunları çeşitli değişkenler bağlamında incelemek ve öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinin eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı hedeflemişlerdir. Araştırma sonucunda ise okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinin eğitimine yönelik ilgilerinin yüksek seviyede olduğunu tespit etmişlerdir.

Coşkun Keskin ve Daysal Ersoy (2012), erken çocuklukta sosyokültürel eğitim kapsamında Mimar Sinan örneğinden yola çıkarak önemli Türk büyüklerini öğrenebileceklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; erken çocukluk dönemindeki çocukların, geçmişte yaşayan ve sosyo-kültürel anlamda milletimize katkıda bulunan Türk büyüklerini uygun etkinlikler hazırlandığında öğrenebilecekleri tespit edilmiştir.

Coşkun Keskin ve Kırtel (2016), erken çocukluk döneminde Türk kültürüyle ilgili sanatsal ögeler aracılığıyla sosyokültürel eğitim gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda çocukların sosyokültürel eğitimlerinde akıl ve mantık yürütme ile problem çözme becerilerini kullandıkları görülmüş, ayrıca günlük hayatla ilişkilendirmeler yaptıkları ve neden sonuç ilişkisi kurduklarını ortaya çıkarmışlardır.

Çelik, H., Şenel, T. (2022), Sosyal Bilgiler dersinin tarihî gelişimi ilk olarak ortaya çıktığı Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gelişimsel süreç bağlamında incelemiştir.

Çoban ve Akşit (2018), Türkiye'de 2005 ile 2017 yıllarında hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı/tema, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırmayı amaçlamışlardır.

Aktın ve Dilek (2014) Amerika Birleşik Devletleri'nden yola çıkarak sosyal bilgiler ve tarih programlarında okul öncesi eğitiminde tarih eğitimine yönelik ilkeleri ortaya koymayı amaçlamıştır.

Aktın (2014) okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimine dair meslekleri öğretmeyi amaçlamaktadır. Öte yandan Epstein (2014), erken yaşlarda verilen sosyal bilgiler eğitiminin çocukların bakış açılarını genişlettiğini ortaya koyarken; Korkmaz (2023), okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin içeriğini belirlemeye yönelik çalışma yürütmüştür.

Keçe ve Merey (2011), yaptıkları çalışma neticesinde sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımların disiplinler arası anlayışı dikkate alınarak hazırlandığını ve sosyal bilim disiplinlerine uygun olduğu belirlenmiştir.

Taş ve Kiroğlu (2018) yaptıkları çalışmalarında, güncellenen sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesini hedeflemişlerdir. Bir başka çalışmada ise Turan (2019), 2017 yılında yayınlanan sosyal bilgiler öğretim programını (taslak olarak), 2018 sosyal bilgiler öğretim programı bağlamında hangi alan ve bu alanların ağırlıklarını belirlemek adına kullanmıştır.

Alan yazında sosyal bilgileri oluşturan diğer disiplinlerin okul öncesi dönemle ilgili olarak yapılan çalışmalar da mevcuttur.

Aktın (2017), müze gezisi aracılığıyla okul öncesi çocuklarına tarihsel düşünme becerileri kazandırmayı hedefleyen bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma sonucunda, çocukların müzede geçmiş zamana ait sosyokültürel unsurları tanımlarken kendi ön bilgilerini kullandıkları kendi yaşam deneyimleri içerisinde kültüre ait kanıtlar sundukları ve aile

büyüklerini örnek olarak çıkarımda bulundukları ortaya koyulmuştur. Ayrıca çocukların zaman içinde değişim, süreklilik gibi kavramları algılayabildiklerini belirtmişlerdir.

Coşkun-Keskin ve Taş (2024), okul öncesi dönemde coğrafya eğitimine yönelik öğretmen görüşlerini almayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Coğrafya eğitimi verirken çocuğun yaşadığı ülkesini, bölgesini, çevresini ve doğayı aynı zamanda gökyüzü ve gezegenleri tanıması konusunda öğretmenler görüş birliğinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yaşar, İnal, Uyanık ve Yazıcı (2012), okul öncesi dönemde yapılacak coğrafya eğitiminin önemini ve amacını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminin önemi, amaçları ve okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminde yer alan temel bilim alanları üzerinde durulmuştur.

Ünlü ve Çavak (2019), okul öncesi dönemde öğrencilere kazandırılacak coğrafi kazanımların ortaya çıkarılması ve bu kazanımların değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonucunda bölge ile ilgili verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların en çok tercih ettiği kavramın okyanus kavramı olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk, Giren, Yıldırım ve Şimşek (2015), MEB okul öncesi eğitim programında ki amaçları, kavramları, belirli gün ve haftaları ve göstergeleri coğrafya eğitimi kapsamında incelemeyi; Açık (2022), okul öncesi öğretmenlerinin vatandaşlık eğitimine yönelik görüşlerini almayı; Can Korkmaz (2018) ise okul öncesi dönem çocuklarına ekonomiye ait kavram ve değerler konusunda farkındalık kazandırmayı amaçlamıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği açıklanmış ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji yalnızca bir tanımlama değil, aynı zamanda araştırmacının deneyimlerinin anlamını yorumladığı bir yorumlama süreci (Kıral, 2021) ve farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Olgular ise yaşanan dünyaya ait olaylar, tecrübeler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Buradan hareketle çalışmada okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi olgusunu, okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ele alarak erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitiminin görünürlüğüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma grubu

Çalışma, amaçlı örneklemelerden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak Kocaeli ilinin özel ve devlet anaokullarında görev yapan 18 okul öncesi öğretmenle yürütülmüştür. Bu çalışmada çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan kriter halen MEB'e bağlı okullarda görev yapan okul öncesi öğretmeni olmaktır. Bu bağlamda daha sağlıklı verilerin ayrıntılı bir şekilde toplanabilmesi için en az 2 yıl tecrübesi olan öğretmenler seçilerek ölçüt örnekleme yapılmıştır. Ölçüt ise araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014). Araştırmacının kolay ulaşılabilir olması açısından yaşadığı yakından 18 öğretmen seçilerek görüşmeler

gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki öğretmenlere bir sıra numarası verilmiş, öğretmenler için “Ö” ifadesi kullanılmıştır. Böylece öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır. Çalışma grubunun cinsiyet, mezuniyet ve çalışma tecrübeleriyle ilgili bilgiler Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 6

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

No	Kod	Cinsiyet	Mezun Olduğu Üniversite	Bölümü	Kıdem
1	Ö1	Kadın	İstanbul Üniversitesi	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	10 yıl
2	Ö2	Kadın	Kocaeli Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	2 yıl
3	Ö3	Kadın	Anadolu Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	14 yıl
4	Ö4	Kadın	Kocaeli Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	16 yıl
5	Ö5	Kadın	Cumhuriyet Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	14 yıl
6	Ö6	Kadın	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	15 yıl
7	Ö7	Kadın	Anadolu Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	17 yıl
8	Ö8	Kadın	Adnan Menderes Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	3 yıl
9	Ö9	Kadın	Adnan Menderes Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	15 yıl
10	Ö10	Kadın	Kocaeli Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	3 yıl
11	Ö11	Kadın	İstanbul Üniversitesi	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	5 yıl
12	Ö12	Erkek	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	22 yıl
13	Ö13	Kadın	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	18 yıl
14	Ö14	Kadın	İstanbul Üniversitesi	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	7 yıl
15	Ö15	Kadın	İstanbul Üniversitesi	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	9 yıl
16	Ö16	Kadın	Kocaeli Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	5 yıl
17	Ö17	Kadın	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	16 yıl
18	Ö18	Kadın	Ortadoğu Teknik Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	13 yıl

Araştırmaya katılan 18 okul öncesi öğretmeninin 17'si kadın öğretmen, 1'i erkek öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerden 4'ü Kocaeli Üniversitesi, 2'si Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2'si Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2'si Adnan Menderes Üniversitesi, 2'si Anadolu Üniversitesi, 1'i Cumhuriyet Üniversitesi, 1'i Ortadoğu Teknik Üniversitesinin okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Ayrıca 4'ü İstanbul Üniversitesinin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünden mezun olmuşlardır. Toplamda 8 farklı üniversiteden ve 2 farklı bölümden mezun olan öğretmenlerin en az 2 yıl, en fazla 22 yıllık tecrübeleri bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri nitel araştırmalardaki fenomenolojik desenlerde birincil veri toplama tekniklerinden birisi olan görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ise türü tercih edilmiştir.

3.3.1. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği

Yarı yapılandırılmış görüşme araştırma konusunu detaylı olarak inceleme fırsatı verir ve bu görüşmelerde katılımcılar kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilirler (Patton, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşme öncesinde hazırlanan görüşme formu ile katılımcılara yöneltilen sorular ve bunların sırası belirlenir. Araştırmacı bu soruları sırasına uygun olarak her katılımcıya yöneltir. Bununla birlikte araştırmacı sorularla ilgili elde etmek istediği bilgiyi genişletmek veya katılımcının soruya odaklanması sağlamak için ilave sorular yöneltebilmektedir. Bu anlamda yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacıya kısmi bir esneklik sağlamaktadır (Ekiz, 2020). Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunu hazırlamak için araştırma amacına uygun olarak literatür incelemesi yapılmış ve alanda daha önce yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Araştırma sorularında karşılaşılabilecek birtakım problemlerin önüne geçmek adına 2 (okul öncesi ve sosyal bilgiler) uzman görüşlerinin önerileri dikkate alınarak sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan araştırma soruları ilk olarak iki okul öncesi öğretmeni pilot uygulamaya tabi tutulmuş, pilot

görüşmelerin incelenmesiyle görüşme soruları düzenlenerek görüşme formu yenilenmiştir. Görüşme formunda 12 adet soru yer almıştır (EK 1).

3.4. Verilerin toplanması ve analizi

Görüşme öncesi katılımcılara görüşmenin amacı, araştırmanın alana katkısı hakkında bilgi verilmiş ve yalnızca gönüllü olan katılımcılardan veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde araştırmacı her bir katılımcıyla ayrı ayrı görüşmüş ve bu görüşmelerde görüşme formundaki her bir soru belirlenen sıra ile her bir katılımcıya yöneltilmiştir. Her bir katılımcı ile yaklaşık 60 dakikalık görüşmeler yapılmış, verilerin doğru şekilde aktarılması için katılımcıların izinleri alınarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerle toplamda yaklaşık olarak 18 saat (1080 dakika) görüşme sağlanmıştır. Görüşmenin bitiminde katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür edilmiştir

Veri analizinde araştırmanın toplanan verileri işlenerek anlamlı bilgilere ulaşılmaya çalışılır. Bir araştırmada veri analizi araştırma sorularının cevaplarına ulaşmak için gerçekleştirilir ve veri analizi ile verilerin ne ifade ettiğini, katılımcıların ne söylemek istediğini ve araştırmacının söylenenden ne anladığını anlamlandırmak hedeflenir (Merriam, 2018). Bu araştırmada veri analizi, araştırmanın amacına ve araştırmada kullanılan araştırma yöntemine bağlı olarak betimsel ve içerik analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizin temel amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve kavramlar arasındaki ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda betimsel analiz; verilerin direkt olarak yansıtıldığı, resmedildiği, anlatıldığı bir analiz yöntemine verilen isimdir (Sönmez ve Alacapınar, 2013). Betimsel analizde verilerin özetlenmesi ve yorumlanması amacıyla daha önceden belirlenen temalar dikkate alınarak elde edilen veriler önce açık bir şekilde betimlenir, daha sonra neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde yorumlanarak bazı sonuçlara varılır. Betimsel analizdeki amaç; araştırma sonucunda ulaşılan bulguların betimlenip ve yorumlanarak özenli ve açık bir şekilde okuyucuya yansıtılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dolayısıyla da okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimine yönelik mevcut durumunu ortaya koyan 3. problem cümlesi (Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitimi programında, sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumunu nasıl betimlemektedirler?) betimlenmeye çalışılmıştır.

Çerçeve oluşturma. Veri analizinde öncelikle çerçeve oluşturmak için araştırmanın kavramsal ya da gözlemlerde yer alan boyutlardan hareketle veriler kullanılır. Oluşturulan bu çerçeve bağlamında verileri kategori ve temalar çatısında birleştireceği, hangi temanın hangi kategoriye göre düzenleneceği ve sunumun nasıl olacağı belirlenerek hazırlanır. Hazırlanmış bir kavramsal çerçeve yoksa betimsel analizin uygulanması güçleşir ve bu durumda veri kaybı ve yanlış veri girilmesine sebep olabilir. Bu bağlamda araştırmacı ilk olarak araştırmasının problem cümlesine göre kavramsal bir çerçeve oluşturması gereklidir (Baltacı, 2018).

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi. Çalışmanın bu aşamasında veriler detaylı bir şekilde okunur. Okunan verilerin düzenlenmesi sırasında bazı veriler oluşturulan çerçevenin dışarısında kalabilir ya da temaların kapsadığı alanın önemi kalmayabilir. Ayrıca sonuçlar yazılırken doğrudan alıntılara ve güçlü örneklerle yer verilir.

Bulguların tanımlanması. Burada veriler artık tanımlanır. Bulguların gerekli yerlerinde doğrudan alıntılar yapılarak verilerin desteklenmesi sağlanır.

İçerik analizi kısmında amaç, elde edilen verilerin incelenmesi, özenli ve mantıklı kodlanması ve ortak temalara ulaşılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dolayısıyla bu çalışmanın ikinci boyutunda, 1. problem cümlesinin (Okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesi konusunda ne düşünülmektedirler?) öğretmen görüşleri, 2. problem cümlesinin (Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi adına hangi alanlarda yapılabilir?) okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yapılabilecek etkinlikler, 4. problem cümlesinin (Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi sırasında hangi kavram, beceri ve değerler verilebilir?) kavram, beceri ve değerler, 5. problem cümlesinin (Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi sırasında hangi yöntem teknik ve materyaller kullanılabilir?) yöntem, teknik ve materyaller çerçevesinde içerik analizi yapılmış; öğretmenlerin söylemlerinden hareketle kod ve temalara ulaşılmıştır. Verilerin aktarılmasında katılımcıların söylemleri direkt olarak verilmiştir. Söylem kavramının karşılığına bakıldığında, söyleme eyleminin bir sonucu olarak ortaya çıkan dilsel ifadenin sözlü veya yazılı hali olduğu ifade edilebilir (Bal, 2013). Betimsel analizde olduğu gibi içerik analizi yapılırken de takip edilen bazı aşamalar vardır. Bu aşamalar veri işleme, verileri kodlama, tema oluşturma, verileri görsel hale getirme ve yorumlama aşamalarıdır. Bu çalışmada içerik analizinin bu aşamalarına uygun olarak toplanan verilerin analizleri gerçekleştirilmiştir:

Veri İşleme. Çalışmaya katılım sağlayan her öğretmene numara verilerek (Ö1, Ö2...Ö18) görüşme formları Microsoft Word belgesine aktarılmıştır. Bu süreçte yazıya dökülen veriler detaylı ve dikkatli okunarak kodlamaya yapmak için zemin oluşturulmuştur.

Verileri Kodlama. Verilerde öne çıkan anlamları, kavram veya kelimelere indirgenerek belirtilmiştir. Örneğin; *“Sosyal bilgiler konuları aslında bakıldığında gündelik hayatımızla ilgili birçok şeyi öğrenmemize katkı sağlıyor. Havanın durumu, toplum içerisinde nasıl davranmamız gerektiği, haklarımız, demokrasi, ülkemizin tarihi, coğrafyası. Bunlar hep yaşamımızda karşılaştığımız şeyler.”* söyleminden hareketle *“günlük yaşamla bağ kurma”* kodu çıkarılmıştır.

Tema Oluşturma. Kavram ve kelimelere indirgenen verilerden ortaya çıkarılan kodları, yakın anlama gelenlerle birleştirilerek temalar oluşturulmuştur. Örneğin, *“Günlük yaşamla bağ kurma”*, *“Gelecek yaşamlarına temel oluşturma”*, *“Kendisini ve çevresini tanıma”* ve *“Meraklı ve ilgili olma”* kodları birleştirilerek *“Çocuğun ihtiyacı”* temasına ulaşılmıştır.

Verileri görsel hale getirme. Verilerin daha rahat ve kolay bir şekilde yorumlanabilmesi için kod ve temalara uygun şekiller oluşturulmuş ve şekiller görsellerle desteklenerek zengin bir görünüm elde edilmiştir. Oluşturan şekillerde kodların tekrarlanma sıklıkları hakkında bilgilere de yer verilmiştir.

Yorumlanma. Bu aşamada ortaya çıkan kod ve temalar yorumlanarak öğretmenlerin söylemleri ayrıntılı bir şekilde betimlenerek aktarılmıştır.

3.5. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları

Bu araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için çalışmalar yapılmıştır. Bilimsel araştırmalarda iç geçerlilik, araştırma sonunda ulaşılan sonuçların aslında var olan gerçeği ne kadar yansıttığı ile ilişkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın bütün süreçleri uzman desteği ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle çalışmanın iç tutarlılığı sağlanması hedeflenmiştir. Ayrıca verilerin bütünlüğünü korumak adına gerekli dikkat ve özen gösterilmiştir. Belirlenen kodlar uygun temalarla eşleştirilmiştir. Ayrıca kodların oluşması esnasında her katılımcının söylemleri bütün katılımcıların söylemleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Katılımcı teyidi veya üye kontrolü olarak adlandırılan bu kavramlar araştırmanın iç geçerliliğini arttırmak için kullanılan tekniğe verilen isimlerdir. Katılımcı

teyidi veya üye kontrolü adı verilen bu teknik, katılımcıların araştırma sonuçlarını kendi görüşleriyle örtüşüp örtüşmediğini görmeleri açısından denetlenmesini sağlar (Başkale, 2016).

Araştırmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla görüşmeler sırasında sonda ve ansal sorular kullanılarak derinlik odaklı veri toplanmaya çalışılmıştır. Öte yandan görüşme soruları pilot çalışmayla ve 2 (sosyal bilgiler ve okul öncesi) uzman görüşleriyle şekillendirilmiştir. Bununla birlikte katılımcı teyidi/üye kontrolü (memberchecking) yapılarak görüşmelerin içeriği daha çok zenginleştirilmiştir. Araştırmanın tutarlılığını sağlamak amacıyla da katılımcıların söylemleri uzmanların görüşleriyle birlikte değerlendirilerek kodlar oluşturulmuştur. Ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak ortak temalara ulaşılmıştır. Öte yandan aktarılabilirliği sağlamak amacıyla kod ve temalarla ilgili öğretmen söylemlerine sık sık yer vermeye çalışılmıştır. Böylece araştırmanın güvenilirliğinin artırılması sağlanmaya çalışılmıştır.

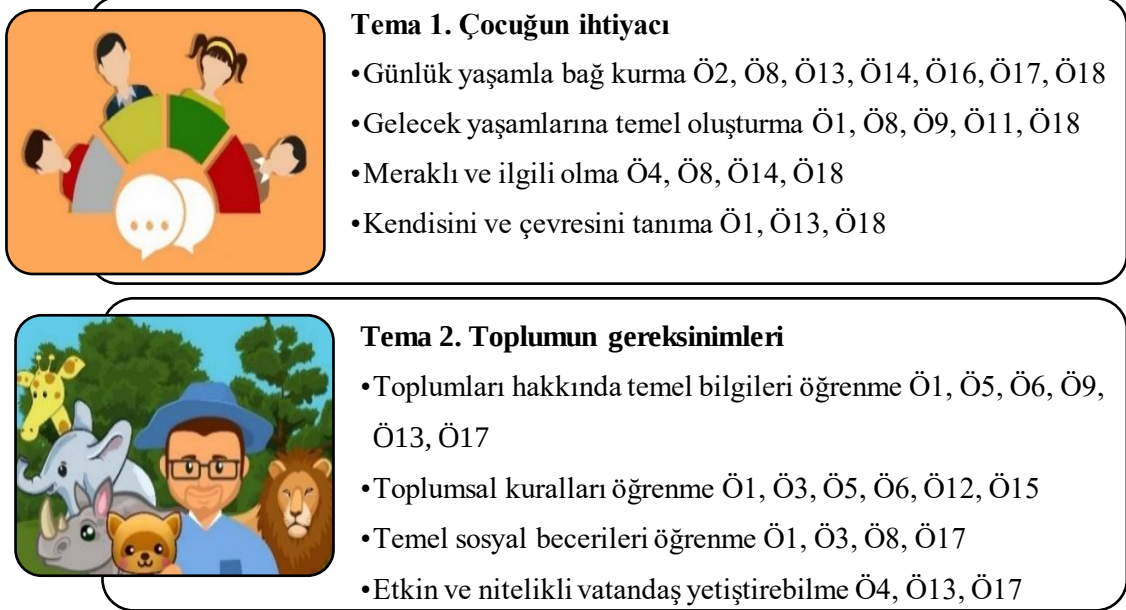
BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, okul öncesi eğitim kademelerinde okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi hakkındaki düşünceleri, sosyal bilgiler eğitiminde tercih edilen alanlar/konular, sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumu, eğitimde verilebilecek kavram, beceri ve değerler, kullanılabilecek yöntem, teknik ve materyaller, sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları ve eğitimin yapılmasına yönelik öneriler alanın uygulayıcısı öğretmenlerden alınan görüşler doğrultusunda analiz edilerek, bulgularına yerilmiştir.

4.1. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesi konusundaki düşünceleri

Okul öncesi öğretmenlerinin tamamı (18/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin gerekli olduğunu belirtmiş ve *çocuğun ihtiyacı* ile *toplumun gereksinimleri* açısından konuyu değerlendirmişlerdir. Şekil 4'te bu durum betimlenmektedir.

Şekil 4. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi hakkındaki görüşleri

Tema 1. Çocuğun İhtiyacı

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *günlük yaşamla bağ kurma (7/18)*, *gelecek yaşamlarına temel oluşturma (18/5)*, *meraklı ve ilgili olma (4/18)*, *kendisini ve çevresini tanıma (3/18)* yoluyla çocuğun ihtiyacını karşıladığını vurgulamışlardır.

Kod 1. *Günlük yaşamla bağ kurma.* Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin, okul öncesi dönemde çocukların günlük yaşamla bağ kurması açısından önemine odaklanmışlardır. Örneğin Ö16 “*Sosyal bilgiler konuları aslında bakıldığında gündelik hayatımızla ilgili birçok şeyi öğrenmemize katkı sağlıyor. Havanın durumu, toplum içerisinde nasıl davranmamız gerektiği, haklarımız, demokrasi, ülkemizin tarihi, coğrafyası. Bunlar hep yaşamımızda karşılaştığımız şeyler.*” söylemiyle sosyal bilgilerin içeriği ve gündelik yaşamla ilişkisini açıkça dile getirmiştir. Öte yandan Ö13 “*Okul öncesi çocuklarının günlük hayatta karşılaşılabileceği pek çok durum sosyal bilgilerin içerisinde yer alan disiplinlerle uyumlu olduğu için çocukların erken yaşlarda bu eğitimi almasının gerekli olduğunu düşünüyorum.*” söylemiyle sosyal bilgilerin erken yaşlarda öğretiminin çocuğun önemli bir ihtiyacı olduğunu net bir şekilde dile getirmiştir. Benzer şekilde Ö14 “*Sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde yapılmasını doğru buluyorum ve yapılmasını destekliyorum. Çünkü sosyal bilgiler içerisinde olan alanlar günlük yaşamla karşılaştığımız birçok durumu içerisinde barındırıyor.*” ve Ö2 “*Sosyal bilgiler kendi içinde birçok alan barındırıyor. Hele ki çocukların günlük yaşamlarında sık sık karşılaşması bu alanın önemini ortaya koyduğunu düşünüyorum. Bu yüzden sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi kademesinde de yapılmalı.*” söylemleriyle bu durumun öneminde vurgu yapmışlardır. Ö17 “*Tarih, coğrafya, vatandaşlık, sosyoloji konuları okul öncesi dönemde yer alıyor. Ancak arkeoloji, antropoloji gibi derslerin verilmesinin gerekli olduğunu düşünmüyorum. Daha çok günlük yaşamlarında işlerine yarayacak, onları topluma kazandıracak konuların seçimi daha doğru olur diye düşünüyorum.*” söylemiyle çocuğun günlük yaşamında işine yarayacak konuların seçilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Ö8 ise “*Sosyal bilgiler dersi konularının birçoğu aslında yaşamla ilişkili. Yani hayatımızda karşılaştığımız durumlar.*” söylemiyle sosyal bilgilerin çocukların yaşamında karşılaşılabilecekleri konuları içerdiğini ifade etmiştir. Ö18 “*Sosyal bilgiler hayatın içinden disiplinlere sahip olduğu için çocuğa öz düzen kazandırma konusunda oldukça fazla katkılar sağlar.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Görüldüğü üzere öğretmenler sosyal bilgiler eğitimi; günlük yaşamda

karşılaşılan birtakım olaylar, içeriği sosyal bilgiler eğitiminde yer alan insan hakları, demokrasi, toplumsal kurallara uyma, coğrafya ve bazı tarihi konular bağlamında *günlük yaşamla bağ kurma* açısından önemli bulmaktadırlar.

Kod 2. Gelecek yaşamlarına temel oluşturma. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların gelecek yaşamlarına temel oluşturmaları açısından önemine odaklanmışlardır. Örneğin Ö1 “*Çocukların sosyal duygusal gelişimlerini destekleyerek onları gelecekteki yaşamlarında daha sağlam bir temel üzerinde inşa etmelerini yardımcı olur.*” söylemiyle sosyal bilgiler eğitiminin sosyal/duygusal gelişimlerini de desteklediğini vurgulamıştır. Ö9 “*Sosyal bilgiler eğitimi verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ülkesini, vatanına ait değerleri öğrenmesi açısından temelden başlanması ileriki kademeleri için de yararlı olacaktır.*” ve Ö18 ise “*İleriki yaşamında karşılaşacağı problemlerin çözümüne karşı temel atmasını sağlayacak bir ders sosyal bilgiler. Bu yüzden erken yaşlardan başlanarak bu eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” söylemleriyle sosyal bilgiler dersinin erken yaşlardan itibaren verilmesinin önemli olduğuna değinmişlerdir. Ö11 “*Sosyal bilgiler eğitimi açısından farkındalıkları ve hazırbulunuşluklarını arttırılmasına yardımcı oluyor. Gelecek sene göreceği derslerde kendilerine temel atmış oluyorlar.*” ifadeleriyle bir sonraki senelere temel oluşturma önemini vurgulamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler eğitiminin çocukların sosyal becerilerini desteklediğini, ülkesine ait değerleri öğrenmesini sağladığını ve gelecek yaşamlarında karşılaşacakları problemlerin çözümünde yaşamını kolaylaştıracağını düşünmeleri bağlamında *gelecek yaşamlarına temel oluşturma* açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Kod 3. Meraklı ve ilgili olma. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların meraklı ve ilgili olma açısından önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö4 “*Sosyal bilgiler ortaokulda verilen bir ders. Bu sebeple okul öncesi dönem çocuklarına verilecekse çok basite indirgemek gerekir. Siyaset, antropolojiden ziyade coğrafya konularından eğitiminin yapılmasını daha iyi olacağını düşünüyorum. Çünkü çocukların ilgileri de oluyor bu alana.*” söylemiyle sosyal bilgiler dersinin çocukların ilgilerinin olduğu coğrafya konularından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ö18 “*Okul öncesi dönemindeki bir çocuk yeni bilgiye çok açıktır. Çocukların keşfetme ve merak duyguları da yüksek olduğu için bu dönemde verilen her türlü eğitimin gelişime katkısı büyük olacaktır.*” ifadeleriyle çocukların öğrenmelere açık olduğunu ve sosyal bilgiler eğitiminin gelişimlerine katkı sağlayacağını dile getirmiştir. Ö8 “*Çocukların merak duygularını geliştiriyor.*” ve Ö14 “*Merak duygularını geliştirir.*” söylemleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Görüldüğü üzere okul

öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimini çocuklarının seviyesine indirgenmelerinin gerektiğini, çocukların yeni bilgilere açık ve ilgili olduğunu, bu sebeple aldıkları eğitimin gelişimlerine katkı sağladığını *meraklı ve ilgili olma* açısından önemli bulmaktadırlar.

Kod 4. *Kendisini ve çevresini tanıma.* Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların kendisini ve çevresini tanıması açısından önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö13 “Çocukların kendini ve çevresini tanıyan, haklarını bilen, sorumluluk alabilen bireyler olarak yetişmelerini istiyorsak sosyal bilgiler eğitimini göz ardı etmemeliyiz.” ve Ö1 “Çocuğun sosyal bilgilerle çevrelerini anlamalarına yardımcı olması açısından büyük önem taşır.” söylemleriyle sosyal bilgiler eğitiminin önemine değinmişlerdir. Ö18 ise “Sosyal bilgiler eğitimi de birey olarak çocuğun kendisini tanımasına, dünyamızı tanımasına, geçmişimizi anlamasına fırsatlar sunduğu için çocuğu topluma hazırlayan çok önemli bir ders.” ifadeleriyle sosyal bilgiler dersinin çocukların kendilerini ve çevrelerini tanıması yoluyla hayata hazırlandığını vurgulamıştır. Genel olarak öğretmen görüşleri incelendiğinde kendileri ile çevrelerini tanımalarını, hak ve sorumluluklarının farkında olmalarını, çevrelerini dikkate almalarını, hayata hazırlanmaları gerektiğini bu yolla belirtmişlerdir.

Tema 2. Toplumun Gereksinimleri

Okul öncesi öğretmenleri okul dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *toplumları hakkında temel bilgileri öğrenme (6/18), toplumsal kuralları öğrenme (6/18), etkin ve nitelikli vatandaş yetiştirebilme (3/18), temel sosyal becerileri öğrenme (4/18)* yoluyla çocuğun ihtiyacını karşıladığını vurgulamışlardır.

Kod 1. *Toplumları hakkında temel bilgileri öğrenme.* Öğretmenler okul öncesi dönemde çocukların toplumları hakkında temel bilgileri öğrenmeleri açısından sosyal bilgiler eğitiminin önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö13 “Sosyal bilgiler eğitimi ile çocuk; çevresine, yetişkinlere, arkadaşlarına saygı duymayı öğrenir, kendisinin özerk bir birey olduğunun farkına varır, sorumluluk almayı öğrenir. Kendi kültürünü daha yakından tanır ve başka kültürdeki insanlara da saygı duyması gerektiğini anlar. Yaşadığı yeri daha iyi tanır. Birey olarak hakları olduğunu öğrenir. Sınıfında düzeni sağlamak için belirli kurallar olduğunu ve bunlara uyması gerektiğini fark eder. Yalnızca sınıfında değil normal yaşantısında da kurallara uyulması gerektiğini öğrenir. Vatanını milletini sevmeyi, saygı

duymayı öğrenir.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö17 “Çocukların kendilerini toplum içerisinde ifade edebilmelerini, duygularını kontrol edebilmelerini, karşılarına çıkan problemlerle baş edebilmeyi öğrenmesini sağlayan bir ders aslında sosyal bilgiler. Bu sebeple topluma kolay ayak uydurmasını ve iyi bir vatandaş olmasını sağlar.” söylemiyle sosyal bilgiler dersinin çocuklar ve toplum için öneminden söz etmiştir. Ö9 “Ülkesini, vatanına ait değerleri öğrenmesi ve toplumun yaşayış tarzına ayak uydurması açısından temelden başlanması ileriki kademeleri için de yararlı olacaktır.” ve Ö1 “Çocuğun toplumları hakkında temel bilgileri edinmelerini sağlamak açısından büyük önem taşır.” söylemleriyle çocukların toplumları hakkında temel bilgileri öğrenmelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ö5 “Çocuğun ileriki yaşamı için daha doğru adımlar atmasını sağlar. Örneğin ülkesine bağlı, sorumluluklarını bilen birer yurttaş olmak için emek sarf ederler. Sosyal bilgiler eğitimi ile aslında çocuğa kendi ülkesini ve kendi coğrafyasını tanıtırken bu ülke içerisindeki sosyal hayatında da nasıl davranması gerektiğini de öğretmiş oluyoruz aslında.” söylemiyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö6 “Sosyal bilgilerin bir bünyesini oluşturan tarih aslında bizim kültürümüzü de çocuklara tanıtıyor. Bayramlar, düşünler, kınalar, mevlitler vs. Bu sebeple kendi kültürünü tanıması ve geleceğe taşıması adına büyük katkısı olur. Çevresini tanır. Ülkesini tanır ve değerini bilir.” ifadeleriyle çocuğun yaşadığı toplumun kültürünü tanımasını ve geleceğe taşımasının sosyal bilgiler eğitimi aracılığıyla olacağını vurgulamıştır. Ö12 “Toplumsal kural ve değerlerin bilincinde olur. Demokratik olur. Kendisinin ve başkalarının haklarına saygılı olur. Saygılı davranır. Bunların kazanılmasında sosyal bilgilerin rehber olacağını düşünüyorum.” söylemiyle düşüncelerini dile getirmiştir. Genel olarak sosyal bilgiler eğitimi ile çocukların duygularını kontrol ederek toplumda kendilerini ifade edebilmeleri, ülkesinin değerlerini kabul ederek kendini yaşadığı topluma dahil edebilmeleri, herkesin hakları olduğunu kavrayarak saygı gösterebilmeleri, demokratik olmaları bağlamında toplumları hakkında temel bilgileri öğrenme açısından önemine vurgu yapmışlardır.

Kod 2. Toplumsal kuralları öğrenme. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların toplumsal kuralları öğrenme açısından önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö5 “Sosyal bilgiler eğitimi okul öncesinde mutlaka yapılması gerekiyor aslında. Çünkü sosyal bilgiler toplumda yer alan kuralları çocuklara aşılamamıza yardımcı olur. Örneğin okulda, sınıfta, evde, misafirlikte nasıl davranmamız gerektiği gibi.” ile Ö6 “Bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılabileceğini düşünüyorum. Yaşadıkları toplumun kuralları, değerleri, kültürleri öğrenmesi açısından önem arz ediyor.” söylemleriyle

toplumsal kuralların öğrenilmesi açısından okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ö1 “*Toplum içindeki yerini bilir ve nasıl davranması gerektiğini öğrenir.*” ifadeleriyle sosyal bilgiler eğitimin öneminden söz etmiştir. Ö15 “*Toplumsal rolleri öğrenirler. Toplumsal kuralları öğrenirler. Neden sonuç ilişkisini kurmada kolaylık yaşarlar. Ülkesini, vatanını, milletini, kültürünü, milli ve dini değerlerini tanır.*” söylemiyle düşüncelerini dile getirmiştir. Genel olarak sosyal bilgiler eğitimi; çocuğun yaşadığı toplumun kurallarını, değerlerini, kültürlerini öğrenmesi ve uygulaması *toplumsal kuralları öğrenme* açısından önemini vurgulamışlardır.

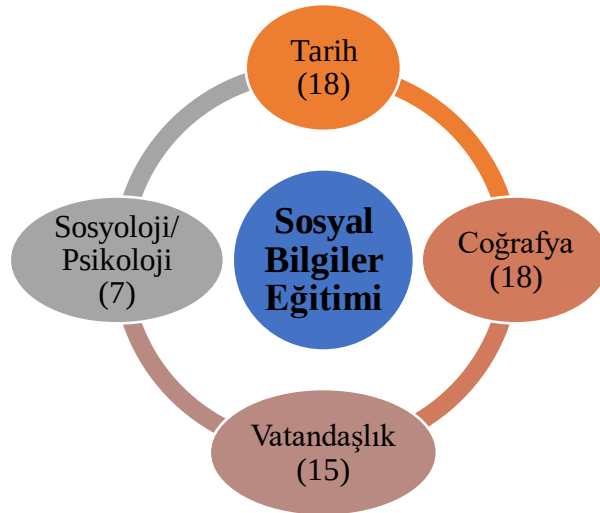
Kod 3. Etkin ve nitelikli vatandaş yetiştirebilme. Okul öncesi dönemde çocukların etkin ve nitelikli vatandaş yetiştirilebilmesi açısından okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö13 “*Yeni nesli etkin ve nitelikli vatandaşlar olarak yetiştirebilmemiz noktasında en fazla katkıyı sağlayacak olan eğitim sosyal bilgiler eğitimi olacağı için bu eğitimin okul öncesi dönemden başlayarak verilmesinin oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.*” söylemiyle konu hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Öte yandan Ö4 “*Sosyal bilgiler çocukların iyi birer yurttaş olmalarını, ülkesini geliştirecek atılımlar yapmalarını sağlayacak özgüveni verdiğini düşünüyorum.*” ifadeleriyle sosyal bilgiler eğitiminin, çocukların öğrenmelerini destekleyecek bir alan olduğunun önemini vurgulamıştır. Görüldüğü üzere etkin, nitelikli vatandaş yetiştirmede en önemli eğitimin sosyal bilgiler aracılığıyla olduğunu ve çocuğun ülkesini seven, geliştiren bireyler olması açısından önemli olduğuna vurgu yapmışlardır.

Kod 4. Temel sosyal becerileri öğrenme. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların temel sosyal becerileri açısından önemini vurgulamışlardır. Örneğin Ö1 “*Bu dönemde çocuklar çevrelerindeki insanlarla etkileşime geçerken temel sosyal becerileri öğrenirler ve grup içinde nasıl iletişim kuracaklarını keşfederler. Farklı kültürleri, toplumların değerlerini, yaşam tarzlarını öğrenerek kültür çeşitliliğine de saygı duymayı ve hoşgörülü davranmayı öğrenirler.*” söylemiyle çocukların toplum içerisinde iletişim ve davranış biçimlerinin oluşmasında sosyal bilgiler eğitimin önemli olduğunu ifade etmiştir. Ö17 ise “*Çocukların kendilerini toplum içerisinde ifade edebilmelerini, duygularını kontrol edebilmelerini, karşılarına çıkan problemlerle baş edebilmeyi öğrenmesini sağlayan bir ders aslında sosyal bilgiler. Bu sebeple topluma kolay ayak uydurmasını ve iyi bir vatandaş olmasını sağlar.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö3 “*Çocuğun kültürünü tanımasını, farklı kültürlerle saygı duymasını, milli ve dini duygularının gelişmesini, akraba ilişkilerinin güçlenmesini, aile içindeki sorumluluklarını, kendine uygun hangi mesleği*

severek yapabileceğini, toplum içindeki mesleklerin topluma ne gibi faydalarının olduğunu bilir.” söylemiyle temel sosyal becerilerin öğrenilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Ö8 “Çocuğa farkındalık kazandırıyor. Çevresine, tarihine, kültürüne, değerlerine, insanlarla olan etkileşimine vs. Yaşadığı hayatı daha iyi anlamaya ve anlamlandırmaya da başlıyor.” ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde çocukların toplum içerisinde iletişim ve davranış biçimlerinin oluşmasını, topluma kolay ayak uydurmasını ve iyi bir vatandaş olmasını, milli ve dini duygularının gelişmesini, akraba ilişkilerinin güçlenmesini, aile içindeki sorumluluklarını, kendine uygun hangi mesleği severek yapmasını, toplum içindeki mesleklerin topluma ne gibi faydalarının olduğunu öğrenmesini temel sosyal becerileri öğrenme bağlamında önemli bulmuşlardır.

4.2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan alanlar

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde; tarih (18/18), coğrafya (18/18), vatandaşlık (15/18), sosyoloji (7/18) alanlarıyla sosyal bilgiler eğitiminin yapılabileceğini savunmuşlardır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kullandıkları alanlar şekil 5’te betimlenmektedir.

Şekil 5. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde tercih ettiği alanlar

Kod 1. Tarih. Okul öncesi öğretmenlerinin tamamı okul öncesi dönemde çocukların tarih alanıyla ilgili eğitim yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin Ö13 “Çocukların

içinde bulunduğu toplumun nasıl şekillendiğini, bugünlere hangi şartlarda geldiğimizi anlamaları noktasında, atalarının gösterdiği çabaları bilerek üzerinde yaşadıkları toprakların değerini bilmeleri, saygı göstermeleri ve onu korumaları gerektiğinin önemini kavramaları noktasında tarih eğitiminin verilmesi oldukça önem taşıyor.” söylemiyle tarih alanının okul öncesi dönemde verilmesinin önemini vurgulamıştır. Ö4 “Tarih alanında Atatürk ve verilen mücadeleler, getirilen yenilikler vs. verilebilir. Çünkü yaşadıkları ülkenin kolay kazanılmadığını, bunun için birçok mücadeleler verildiğini bilmeliler. Vatanlarına saygılı ve değer veren çocuklar yetiştirmek önemli.” söylemiyle düşüncelerini dile getirmiştir. Ö2 “Tarih, kesinlikle yapılmalıdır. Geçmişini bilmeyen geleceğine ışık tutamaz diye bir söz var. Yaşadıkları ülke hakkında tarihi bilgileri onların seviyesinin üstüne çıkmamak şartıyla öğretilmelidir.” ifadesiyle tarih alanından eğitim verilirken çocukların seviyelerini göz önünde bulundurulmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Ö18 “Birey olarak haklarını bilmesi, tarihini öğrenerek Türk büyüklerine saygılı olması gerektiğini anlaması açısından tarih alanında eğitimlerin verilmesi önemli.” söylemiyle tarih alanından faydalanılmasının önemli olduğuna değinmiştir. Ö12 ise “Atatürk ve Türk büyükleri, zaman ve kronoloji, aile, soyağacı gibi beceriler için tarih alanında yararlanılabilir.” söylemiyle beceri kazandırmada tarih eğitiminden yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Ö16 “Tarih ile çocuğun geçmişini tanımasını, geçmişinden ders almasını, vatanını yarınlara taşıyacak köprüünün bir ayağının da kendisi olduğunun farkına varması gerekiyor. Bu sebeple tarih eğitimi yapılmalı.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler eğitimi bağlamında tarih alanının okul öncesi dönemde verilebileceğini savunan okul öncesi öğretmenleri, geçmişle gelecek arasında köprü vazifesi gören çocukların yaşadığı ülkenin geçmişini bilmesi ve değer vermesi, Atatürk ile diğer Türk büyüklerini tanıması ve saygı duyması açısından tarih alanından yararlanılmasını gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod 2. Coğrafya. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların coğrafya alanıyla eğitim yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin Ö18 “Çocukların mevsimleri tanımaları, hava durumunun ne olduğunu bilmeleri, çevresinde olup biten doğa olaylarının farkında olabilmeleri, afet ülkesi olmamızdan kaynaklı yaşanabilecek afetlere karşı nasıl hazırlıklı olması gerektiğini bilmesi, etrafındaki kaynakları bilinçli bir şekilde kullanması ve çevresini temiz tutması gerektiğini öğrenmesi açısından coğrafya alanında eğitimlerin verilmesi önemli.” söylemiyle coğrafya eğitiminin okul öncesi dönemdeki önemine vurgu yapmıştır. Ö13 “Çocuklar üzerinde yaşadığı dünyaya saygı göstermezlerse

hangi sorunlarla karşılaşacaklarını bilmeliler. Canlıya, ağaca, toprağa suya karşı tedbirli davranmalı, kaynaklarımızın korunması gerektiğini anlamalıdır. Çevrelerini tanımalı, etrafında olup biten doğa olaylarının farkına varmalıdır. Bu noktada da coğrafya eğitiminin gerekli olduğunu görüyoruz.” ifadeleriyle coğrafya eğitiminin okul öncesi dönemde gerekli olduğunu dile getirmiştir. Ö2 “Coğrafya da çocukların hayatlarında sık sık yaşadıkları bir alan. Çünkü yağmurun yağmasına şahit olmaları, yazın ince giysiler giymeleri gerektiğini öğrenmeleri gibi birçok şeyi coğrafya ile kazandırıyoruz.” söylemiyle coğrafyanın çocukların gündelik yaşamında bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Ö4 “Coğrafyadan olmalı. Çünkü coğrafya hem yaşadığımız yer olması hem de düşündürülen bir yönü olması sebebiyle çocukları cezbeden bir alan. Güneş, ay, yıldızlar, gezegenler çocukların ilgilerini çeken kavramlar.” söylemiyle farklı bir bakış açısından coğrafya alanının okul öncesi dönemde verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Ö12 “Coğrafya alanından yapılabilir. Mevsimler, gözlem, uzay, harita, konum vb. becerileri desteklemek adına önemli bir alan.” ifadeleriyle çocukların beceri gelişimine katkı sağladığını vurgulamıştır. Ö3 ise “Coğrafya. ‘Yaşadığımız şehirde hangi iklim hâkim? Hangi tarım ürünü yetiştiriliyor? Nüfusu nasıl?’ bunlar verilebilir.” söylemiyle ülkesi hakkında temel coğrafi bilgileri bilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ö16 “Coğrafya ile çocuk yaşadığı çevresini, yaşadığı çevreyle olan bağlantısını, yaşayan diğer insanların varlığını ve onlara saygı duyması gerektiğini anlamalıdır. Böylelikle çevresine değer vererek koruyacaktır.” söylemiyle coğrafya eğitiminin önemine değinmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, çocukların coğrafya alanına karşı ilgi duyması, çevrelerinde olup biten olayları fark etmeleri ve ona göre hareket etmesi, var olan kaynakları bilinçli kullanması, çevreyi kirletmemesi ve değer vermesi açısından coğrafya alanından yararlanılmasını gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kod 3. Vatandaşlık. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların vatandaşlık alanıyla eğitim yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin Ö13 “Vatandaşlık alanındaki eğitimi ile yaşadığımız topluma iyi bir vatandaş, demokratik değerler ile donatılmış bireyler yetiştirmek için sunmak çok önemli. Çocuk öncelikle kendini bilmeli, haklarının neler olduğunun farkına varabilmeli ki karşılaşacağı herhangi bir sorunla nasıl baş edeceğini bilsin.” ve Ö16 “Vatandaşlık ile hakları olduğunu bilir. Haklarını savunmayı öğrenir. Herkesin kendine özgü fikirleri olabileceğini ve herkesin fikirlerine saygı duyması gerektiğini bilir.” söylemleriyle vatandaşlık eğitiminin önemini vurgulamışlardır. Haklar konusuna değinen Ö8 “Vatandaş olarak hakları öğretilir, haksızlığa uğradığında ne yapması gerektiği konusunda bilgilendirilebilir.” ifadeleriyle

okul öncesi dönemde vatandaşlık eğitiminin yapılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Ö12 “*Kültürler arası etkileşim, demokrasi vb. beceriler için vatandaşlık alanında yararlanılabilir.*” söylemiyle vatandaşlık eğitiminden faydalanabilecek kavramlardan söz etmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, çocukların vatandaşlık alanıyla topluma iyi birer vatandaş yetiştirmenin önemli olduğu, kendisinin hakları olduğunu bilmesi ve gerektiğinde savunması, herkesin düşüncesinin farklı olabileceğini anlaması ve farklı fikirlere saygı duyması açısından vatandaşlık alanından yararlanılabileceğini savunmuşlardır.

Kod 4. Sosyoloji/psikoloji. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların sosyoloji/psikoloji alanıyla eğitim yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yapılması gerektiğini düşünen öğretmenlerin çoğu (18/6) sosyoloji/psikoloji konularının çocukların günlük yaşamlarıyla bağlantılı olması sebebiyle verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Ö16 ise “*Sosyoloji ile kişiler arası sosyal ilişkilerinde gruba ayak uydurmayı öğrenir. Kendini ifade ederek olumlu bir benlik geliştirir.*” söylemiyle sosyoloji/psikoloji alanının verilmesinin önemini vurgulamıştır. Ö9 “*Toplum içerisinde nerede nasıl davranması ve kimlerle nasıl konuşması gerektiğini öğrenir.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö4 “*Çevresine ve canlılara olan yaklaşımları olumlu yönde gelişir. İleriki yaşamlarında iyi birer vatandaş olurlar.*” söylemiyle sosyoloji alanının olumlu katkılarından söz etmiştir. Ö15 “*Toplumsal rolleri ve toplumsal kuralları öğrenirler.*” ifadeleriyle görüşlerini açıklamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, kişiler arası ilişkilerde çocukların bulundukları toplumda kabul görmesini sağlaması ve kendini ifade etmesi, çevresine olan yaklaşımlarının olumlu olması, iyi vatandaş olması açısından sosyoloji/psikoloji alanından yararlanılabileceğini vurgulamışlardır.

4.3. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumu

Okul öncesi dönemde *MEB’in sosyal bilgiler eğitimi konusundaki kazanımları* ile *okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi konusunda uygulamaları* olmak üzere iki tema altında incelenmiştir.

4.3.1. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusundaki kazanımları

Okul öncesi öğretmenlerinin bazıları (7/18), bu dönemde okul öncesi öğretim programında sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kazanım bulunduğunu, öğretmenlerin (6/18) bir kısmı ise kısmen yapıldığını, diğer kısmı ise (5/18) yapılmadığını belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretim programında sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kazanım bulunduğunu söyleyen öğretmenlerin dağılımı tablo 6’da betimlenmiştir.

Tablo 7

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi öğretim programında yer alan sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kazanımlar

Sosyoloji/Psikoloji	Coğrafya	Tarih
• Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Duygularını ifade eder. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Bireysel farklılıklara değer verir. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Farklı kültürel özellikleri irdeler. Ö5, Ö12, Ö13 • Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder. Ö12, Ö13 • Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1	• Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular. Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir. Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 • Afetlere ilişkin uygun davranışları sergiler. Ö9, Ö11, Ö18 • Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1	• Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar. Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13 • Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder. Ö12, Ö13 • Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1

Kod 1. Sosyoloji/Psikoloji. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili kazanımların mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Sosyoloji/psikoloji alanıyla ilişkili olarak “Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.”, “Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır.”, “Duygularını ifade eder.”, “Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır.”, “Bireysel farklılıklara değer verir.”, “Farklı kültürel özellikleri irdeler.”, “Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder.” ve “Neden/sonuç ilişkisi kurar.” kazanımlarını örnek göstermişlerdir. Bu durum şekil 6’da betimlenmiştir.

Sosyoloji/Psikoloji

- Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Duygularını ifade eder. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Bireysel farklılıklara değer verir. Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Farklı kültürel özellikleri irdeler. Ö5, Ö12, Ö13
- Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder. Ö12, Ö13
- Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1

Şekil 6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili yer alan kazanımlar

Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.” kazanımının içeriği benlik algısı, çocukların kendilerine ilişkin değerlendirmeleri ve başkalarının onlar hakkındaki görüşlerinin yansımalarından oluşmaktadır. Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır.” kazanımının içeriği çocukların isteklerini ve gereksinimlerini sözlü olarak ifade etmelerini, sıralarını ve zamanlarını bekleyerek öz düzenleme yapmalarını desteklemektedir. Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “Duygularını ifade eder.” kazanımının içeriği çocukların duygularını adlandırması, bazı duygularının geçici olduğunu, bazı duygularının ise fikirler/bilgiler/deneyimlerin

yaşadıkça değişebileceği belirtilmiştir. Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “*Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır.*” kazanımında çocukların farklı aile yapısı, gelişimsel özelliği, öğrenme gereksinimi, fiziksel görünümü, giyim tarzı, konuşma şekli/aksanı olan çocuklara farklı bakış açıları, düşünceleri, öncelikleri, yaşam tarzları olan insanlara saygı göstermesi ve bu tür farklılıkları “yanlış/kötü” olarak değil, toplumsal zenginlik olarak değerlendirmesi için desteklenmesi vurgulanmıştır. Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “*Bireysel farklılıklara değer verir.*” kazanımında çocukların güvenli bir şekilde cinsiyeti, fiziksel özellikleri, ilgileri, tercihleri, özel gereksinim durumu, aile yapısı, bildiği diller, milliyeti, ırkı, ülkesi ve dini gibi başkalarıyla benzer ve farklı olan özelliklerini ifade etmeleri gibi durumların desteklenmesi gerektiğinin önemine değinilmiştir. Okul öncesi öğretim programında sosyal/duygusal gelişim alanında yer alan “*Farklı kültürel özellikleri irdeler.*” kazanımında çocukların İstiklâl Marşı, Türk Bayrağı, gelenek görenekler, ressamalar, düşünürler, bilim insanları, sanatçılar, tarihi yapılar, yemekler, edebi, sanatla ilgili ve mimari eserler, kendi ülkelerinin ve farklı ülkelerin kültürüne ait farklı diller, mimari yapılar, bayramlar, giysi, müzik, oyuncak, geleneksel oyun ve danslar, para gibi birçok kavramın dolaylı olarak tarih eğitimin de yapıldığını ve kavramların çocuklara etkinliklerle verilebileceği belirtilmiştir. Okul öncesi öğretim programında sosyal duygusal gelişim alanında yer alan “*Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder.*” kazanımı sosyal bilgiler eğitimi bağlamında sanat tarihi alanında yer almaktadır.

Kod 2. Coğrafya. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların coğrafya alanıyla ilgili kazanımların mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Coğrafya alanıyla ilişkili olarak “*Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular.*”, “*Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir.*”, “*Nesnelerin/varlıkların özelliklerini açıklar.*” ve “*Neden/sonuç ilişkisi kurar.*” kazanımlarını örnek göstermişlerdir. Bu durum şekil 7’de betimlenmiştir.

Coğrafya

- Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular. Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir. Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
- Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1

Şekil 7. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde coğrafya alanıyla ilgili yer alan kazanımlar

Okul öncesi öğretim programında bilişsel gelişim alanında yer alan “*Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular.*” kazanımının içeriğinde nesnelerin mekândaki konumunu söyleme, yönergeye uygun nesneleri uygun yere yerleştirme, mekânda konum alma, kişileri mekânda konumlandırma ve harita/kroki kullanma konularına değinilmiştir. Okul öncesi öğretim programında sosyal duygusal gelişim alanında yer alan “*Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir.*” kazanımının içeriğinde materyallerin tekrar kullanılabilceğini anlama, geri dönüştürülebilir/dönüştürülemeyen materyalleri bilme, geri dönüşümün önemi, tekrar kullanılabilir materyaller ile özgün ürünler oluşturma, geri dönüşüm ile ilgili etkinliklere gönüllü katılımlarını sağlama konularına değinilmiştir. Okul öncesi öğretim programında bilişsel gelişim alanında yer alan “*Neden/sonuç ilişkisi kurar.*” kazanımının amacı herhangi bir olay veya durumun sonucu hakkında çocuğun düşünceleri, sonucu belli olan bir durumun olası nedenlerini bulmaları ve mevcut bilgilerini kullanarak çıkarımda bulunmalarını sağlamaktır. İlgili kazanım sosyoloji/psikoloji, coğrafya ve tarih alanlarını da kapsadığı için bu alanlara eklenmiştir.

Kod 3. Tarih. Okul öncesi öğretmenleri (5/18) sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların tarih alanıyla ilgili kazanımların mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Tarih alanıyla ilişkili olarak “*Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar.*”, “*Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.*” ve “*Neden/sonuç ilişkisi kurar.*” kazanımlarını örnek göstermişlerdir. Bu durum şekil 8’de betimlenmiştir.

Tarih

- Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar. Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13
- Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder. Ö12, Ö13
- Neden/sonuç ilişkisi kurar. Ö1

Şekil 8. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde tarih alanıyla ilgili yer alan kazanımlar

Okul öncesi öğretim programında bilişsel gelişim alanında yer alan “*Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar.*” kazanımının içeriği incelendiğinde Atatürk’ün hayatı, kişilik özellikleri, Atatürk’ün getirdiği yenilikler ve bu yeniliklerin önemi üzerine çocukların yaşları dikkate alınarak basit temel bilgilere yer verilmiştir. Okul öncesi öğretim programında sosyal duygusal gelişim alanında yer alan “*Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.*” kazanımının içeriğinde Atatürk ile Atatürk’ün topluma kazandırdığı değerlere ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etme, Atatürk’le ilgili yapılan etkinliklere katılma ve sorumluluk alma konularına değinilmiştir. Kazanımın içeriğine bakıldığında sanat eserlerinde gördüklerini/işittiklerini söyleme, sanat eserlerine yönelik duygularını açıklama, sanat eserlerini kendi bakış açılarında yorumlama, sanat eserlerinin korunmasına özen gösterme konuları yer almaktadır.

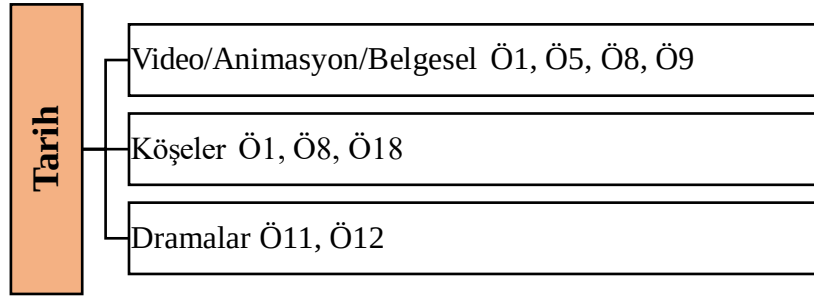
Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretim programında sosyal bilgiler eğitimine dair kazanımların mevcut olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin söylemleri doğrultusunda verilen kazanımların, okul öncesi öğretim programında incelenerek kısaca kazanımların içeriğine değinilmiştir. Bunun sonucunda öğretmenlerin vermiş olduğu kazanımların sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkili olduğu görülmüştür.

4.3.2. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi konusundaki uygulamaları

Öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaptıkları etkinlik önerilerini *tarih, coğrafya, sosyoloji/psikoloji* temalarına ayrılarak analiz edilmiştir.

Tema 1. Tarih

Okul öncesi öğretmenleri (8/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin tarih alanıyla yapılabileceğini belirtmiş ve *video/animasyon/belgesel, köşeler, dramalar ile geziler* açısından etkinlik önerilerinde bulunmuşlardır. Şekil 9’da bu durum betimlenmektedir.

Şekil 9. Okul öncesi öğretmenlerinin tarih alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri

Kod 1. *Video/Animasyon/Belgesel.* Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde video/animasyon/belgesel alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *23 Nisan, 29 Ekim gibi bayramlarda hem Atatürk'le ilgili belgeseller izletebiliriz hem de bayramları bize armağan ettiğini ve bizde her sene coşkuyla kutladığımızdan bahsedebiliriz. Aslında bakıldığında birçok kazanımda sosyal bilgiler eğitimi yapılabilir. Bazıları kazanımlarla belirtilmiş, bazılarını da sosyal bilgileri entegre ederek bu eğitimi yapabiliriz. (Ö9).*
- *Atatürk'ün hayatını anlatan animasyon/filmler izletilebilir. (Ö1).*
- *Atatürk'ü anlatan bir video izlemiştik. (Ö8).*

Kod 2. *Köşeler.* Okul öncesi öğretmenlerinin köşeler alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *10 Kasım'da Atatürk köşesi yaptık, Atatürk'ün siyah beyaz fotoğraflarını, annesinin, babasının, Anıtkabir'in fotoğraflarını siyah bir kumaşın üzerine yapıştırarak astık ve çocuklarla bu köşede saygı duruşuna geçtik. (Ö18).*
- *Sınıflarda Atatürk köşeleri oluşturulabilir. Milli bayramlar sınıf süslemeleri, gösteriler, oyunlar oynanabilir. Bayrağımızla ilgili sanat etkinlikleri yapılabilir. (Ö1).*
- *Atatürk köşesi yapmıştık proje etkinliği kapsamında. (Ö8).*
- *Kültürel geziler, eskiden oynanan oyunlar ile şimdiki oyunlar, ülkemiz için verilen mücadeleler gibi. Bazılarını oyunlarla bazılarını videolarla veriyoruz. (Ö5).*

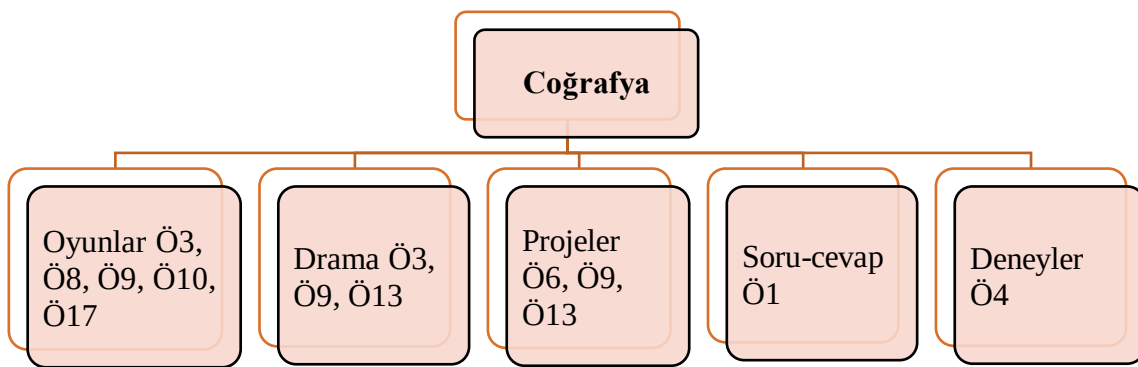
Kod 3. *Dramalar.* Okul öncesi öğretmenlerinin dramalar alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *Eski bayramlarla günümüz bayramlar karşılaştırılabilir. Drama yöntemi ile her iki durumun canlandırılması yapılabilir. Mesela bizim stajyer öğrencilerimiz vardı. Biri nene diğeri dede olarak sınıfımıza misafirliğe gelmişlerdi. Çocuklar onları görünce çok şaşırmıştı. Ellerini öpmüşlerdi nene ve dedenin. Çocukların çok ilgilerini çekiyor bu gibi canlandırmalar. (Ö11).*
- *Sınıf grubumuzun (4-5-6 yaş) özelliklerine göre çeşitli zamanlarda etkinliklerimizde kullanıyoruz. Atatürk haftasında Atatürk ile ilgili kazanımları şiir, şarkı, drama, afiş, albüm, canlandırma, sohbet gibi etkinliklerle yapabiliriz. (Ö12).*

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, tarih alanında yapılabilecek etkinliklerin çocukların sınıfın yaş gelişim seviyeleri doğrultusunda etkinliklerin çeşitlendirilebileceğini ve ilgilerini çektiğini video, animasyon ve belgesel izleme, tarih köşeleri oluşturma, drama çalışmaları açısından önemli bulmaktadırlar.

Tema 2. Coğrafya

Okul öncesi öğretmenleri (9/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin tarih alanıyla yapılabileceğini belirtmiş ve oyunlar, drama, projeler, soru-cevap ile deneyler açısından etkinlik önerilerinde bulunmuşlardır. Şekil 10'da bu durum betimlenmektedir.

Şekil 10. Okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri

Kod 1. Oyunlar. Okul öncesi öğretmenlerinin oyunlar alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *Çocuklara oyun yoluyla yönleri verebiliriz. Öğretmen bir topu sınıfta bir yere koyar ve “dolabın içinde”, “masanın altında”, “kapının arkasında” gibi yönergelerle çocukların bulmasını sağlayabilir. (Ö9).*
- *Çocukların gözleri sırasıyla bağlanarak taş, toprak, yaprak, çiçek, dal gibi doğadan nesneler toplanarak çocuklara tahmin etmelerini isteyebiliriz. Bire bir coğrafya kazanımı değil ancak coğrafyadan yola çıkarak bunun gibi etkinlikler üretilebilir. (Ö10).*
- *Mesela sınıfın ortasına bir masa koyuyorum. Sandalyeleri kenara dizip çocukları da “U” şeklinde oturtuyorum. Önce kendim masanın önündeyim diyerek masanın önüne geçiyorum. Bu şekilde önünde arkasında, sağında solunda, uzağında yakınında kavramlarını veriyorum. (Ö8).*
- *Oyunlarla konumlarını öğretebiliriz. ‘Örneğin Ayşe şu an neredesin? – Sandalyemin üstünde’ cevabını vermelerini isteyebiliriz. Sözel olarak kendilerini ifade etmelerine de yardımcı olur. (Ö17).*
- *Yaşanan depremlerden sonra programa afetlerle ilgili bir kazanım eklendi mesela. Burada çocuklarla deprem öncesi sırası ve sonrasında yapılması gerekenleri anlatan eğitici bir oyunlaştırma yaptırılabilir. (Ö3).*

Kod 2. Drama. Okul öncesi öğretmenlerinin drama alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *Afetlerle ilgili kazanımda çocuklara afetlerin neler olduğunu, afet anında neler yapılması gerektiği konusunda bilgilendirme ve etkinlikler yapılabilir. Sınıfta deprem olduğunu düşünerek yaşam üçgeni oluşturarak çök-kapan-tutun dramatize edilebilir. (Ö9).*
- *Deprem anında ne yapılması gerektiğine dair bir drama yapılabilir. (Ö3).*
- *Bir gün sınıfımızda deprem çantası hazırlama etkinliği gerçekleştirdik. Afetlere karşı ne şekilde hazırlık yapmamız gerektiğini hiçbir öğrencinin travmasını tetiklememeye gayret göstererek bilinçlendirdim. (Ö13).*

Kod 3. Projeler. Okul öncesi öğretmenlerinin projeler ile ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *Bir keresinde de marketten alıp sınıfa getirdiğim büyük bir kutuyu sınıfın geri dönüşüm kutusu haline getirdik. Üzerine sembolleri kesip yapıştırarak bunların neler olduğunu öğrendik. Bir gün boyunca etrafımızdaki gereksiz ışıkları söndürme, lavabolardaki suları kapatma, yerlerde gördüğümüz çöpleri toplama gibi görev dağılımları yaparak kaynaklarımızı korumamız gerektiğine dikkat çektim. (Ö13).*
- *Örneğin çocuklarla Dünya maketi yapılabilir. Ardından dünyaya bir fener tutularak ışığı ilk gören yerler sabahı yaşamaktadır. Dönme devam ederken de öğle ve akşam vakitleri anlatılır. En son tekrar karanlığa dönülür. (Ö6).*
- *Bilişsel alanda grafik oluşturma ile ilgili bir kazanım vardı. Çocuklarla bir hafta boyunca hava durumunun grafiğini oluşturabiliriz. (Ö9).*

Kod 3. Soru-cevap. Okul öncesi öğretmenlerinin soru-cevap ile ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda verilmiştir:

- *Yaz ayında mont, çizme giyersek ne olur? Gündüzleri uyuyup geceleri okula gelsek verimli olur muydu? gibi soru cevaplarla çocukları düşünmeye ve doğru sonuca bulmaya yönlendiriyorum. (Ö1).*

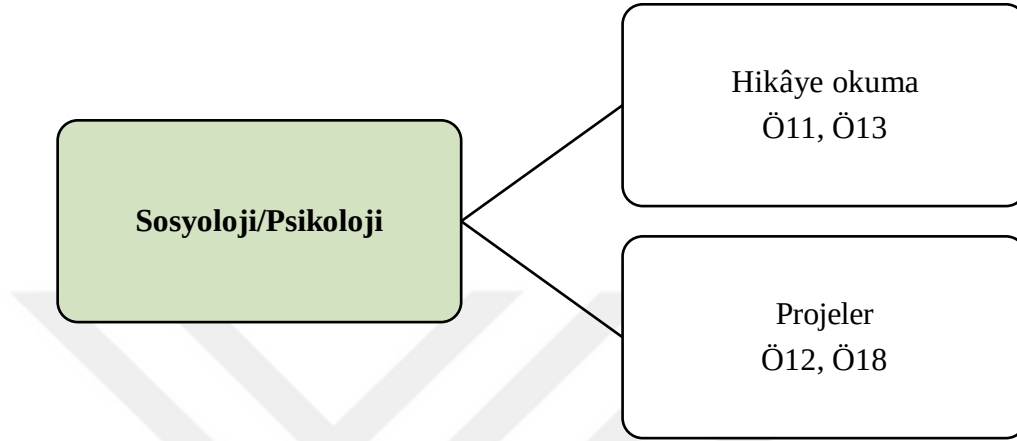
Kod 4. Deneyler. Okul öncesi öğretmenlerinin deneyler ile ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda verilmiştir:

- *Coğrafya eğitimi üzerine deneylere sıklıkla yer veriyorum. Çünkü hem ilgilerini çekiyor hem de merak duygularını geliştiriyor. Yanardağ deneyinde örneğin. Karbonat sirke karışımıyla kabaran bir şey görüyorlar ve meraklı gözlerle inceliyorlar. (Ö4).*

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, coğrafya alanında yapılabilecek etkinliklerin çocukların kendilerini sözel olarak ifade etmelerini sağladığını, çocuklarda travmaya sebep olabilecek durumlardan kaçınıldığını, onları düşünmeye yönlendirdiğini ve meraklarını uyandırdığını *oyunlar, drama, projeler, soru-cevap ve deneyler* açısından önemli bulmaktadırlar.

Tema 3. Sosyoloji/Psikoloji

Okul öncesi öğretmenleri (4/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sosyoloji/psikoloji alanıyla yapılabileceğini belirtmiş ve *hikâye okuma* ile *projeler* açısından etkinlik önerilerinde bulunmuşlardır. Şekil 11’de bu durum betimlenmektedir.

Şekil 11. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili önerdikleri etkinlik önerileri

Kod 1. *Hikâye okuma.* Okul öncesi öğretmenlerinin hikâye okuma alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- Özellikle programda yapılan yeni değişikliklerle de doğrudan sosyal bilgilerin alanıyla ilişkili kazanımların eklendiğini söyleyebilirim. Tabi ki bu kazanımlara etkinliklerimde yer veriyorum. Bir gün hikâye okuma etkinliği kapsamında farklılıklara saygılı olmayı öğreten *Akkuzu Karakuzu* kitabını okuduk. Kitabın içerisinde geçen olayı hikâye sonunda çocuklar ile tartıştık. Birbirimizin farklı yönlerinden bahsettik ve hepimizin farklılıklara saygılı olması gerektiğini konuştuk. Başka bir örnekle sınıfımızda kapıya astığımız sınıf kurallarını öğrencilerim ile birlikte belirledim. Ve belirlediğimiz günden bu yana kurallara uyan öğrencilere yıldızlar yapıştırıyorum. (Ö13).
- Kızgın, mutlu, üzgün, şaşkın gibi duyguları öğrenmeleri açısından bir etkinlik yapılabilir. Örneğin çocuğun önünde duyguları anlatan kartlar bulundurulur. Bir hikâye okunarak hikâyenin duygusunu seçmesi ve sorularla cevaplandırması istenebilir. (Ö11).

Kod 2. Projeler. Okul öncesi öğretmenlerinin projeler alanıyla ilgili yaptıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- *Bir gün sınıfımızda farklı kültürleri bu kültürdeki insanların özelliklerini tanımak için bir etkinlik gerçekleştirmiştik. Çeşitli aksesuarlar toplayarak sınıfta farklı kültürdeki insanların giyim tarzlarını yansıttık (İskoçların etekleri, Japonların saç tokaları, kimonolar, Türk kültürünün şalvarı, çemberi...) sınıftaki bilgisayarımızdan da çeşitli kültürlere özgü şarkılar dinledik. Bu sayede çocuklar farklı kültürleri tanımış oldular. (Ö18).*
- *23 Nisan haftasında kendi kültürümüz ve diğer kültürler arasındaki benzerlikleri ve farklılıklara değinecek etkinlikler yaparak kullanıyoruz. (Ö12).*

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri, sosyoloji/psikoloji alanında yapılabilecek etkinliklerin çocukların kendi kültürlerini ve farklı kültürleri tanımalarını sağladığını, toplumda uyması gereken kuralları öğrenmesini *hikâye okuma* ve *projeler* açısından önemli bulmaktadırlar.

4.4. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin kavram, beceri, değer ve tutumlar açısından inceleme

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde kullanabilecekleri *kavram, beceri, değer ve tutumlar* alt başlıklarına ayrılarak analiz edilmiştir.

4.4.1 Kavramlar

Okul öncesi öğretmenlerinin bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek kavramları *tarihsel kavramlar (8/18)*, *coğrafi kavramlar (9/18)*, *vatandaşlık kavramları (9/18)* ve *sosyolojik/psikolojik kavramlar (5/18)* kodlarına ayrılarak incelenmiştir. Tablo 'de bu durum betimlenmektedir.

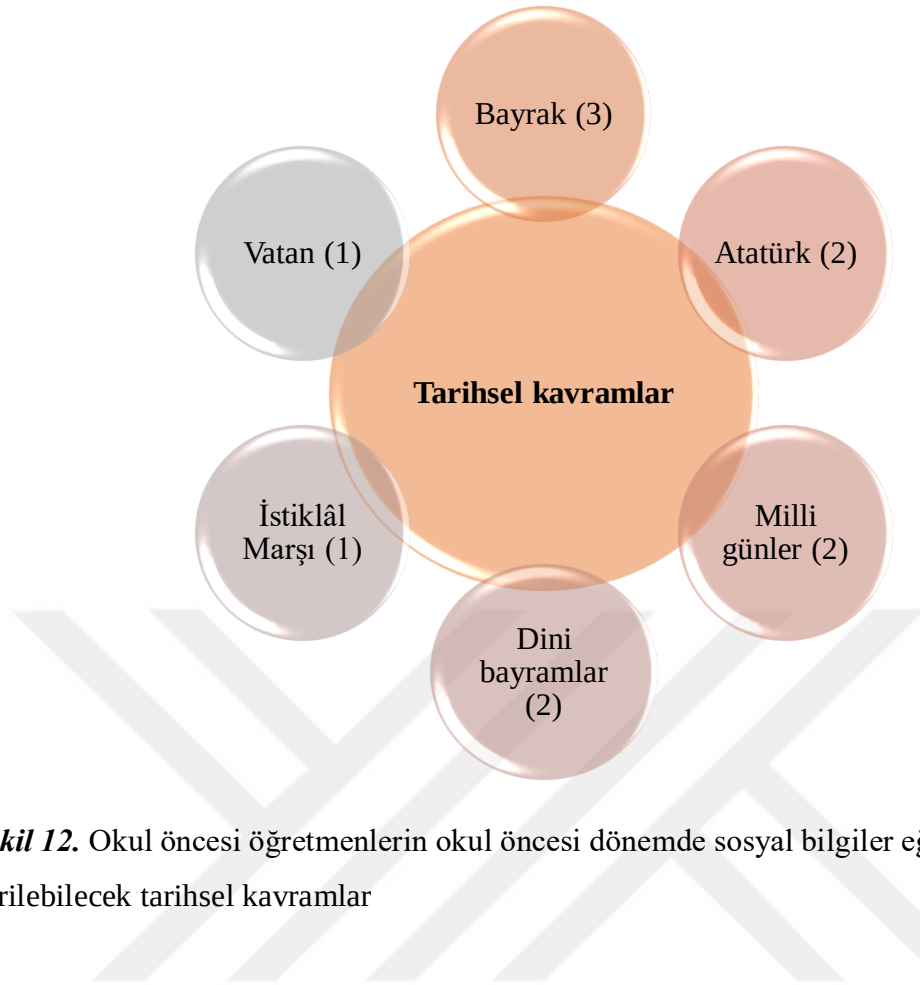
Tablo 8

Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek kavramlar

Tarihsel kavramlar	Coğrafi kavramlar	Vatandaşlık kavramları	Sosyolojik/ Psikolojik kavramlar
Bayrak Ö13, Ö16, Ö18 Atatürk Ö12, Ö16 Milli günler Ö2, Ö13 Dini bayramlar Ö8, Ö17 İstiklâl Marşı Ö18 Vatan Ö5	Güneş sistemi Ö4, Ö6, Ö12, Ö15, Ö16 Çevre Ö7, Ö12, Ö13 Harita Ö12, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18 İklim Ö12, Ö13, Ö18 Türkiye Ö5, Ö16, Ö17	Haklar Ö6, Ö7, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18 Demokrasi Ö12, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18 Kurallar Ö12, Ö14	Kültür Ö8, Ö9, Ö14 Toplum Ö1, Ö8

Tema 1. Tarihsel kavramlar

Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde *bayrak (18/3)*, *Atatürk (18/2)*, *millet günler (18/2)*, *dini bayramlar (18/2)*, *İstiklâl Marşı (18/1)*, *vatan (18/1)* kavramlarının tarih eğitiminde verilebileceğini savunmuşlardır. Bu durum şekil 12’de betimlenmektedir.

Şekil 12. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek tarihsel kavramlar

Kod 1. Bayrak. Öğretmenler okul öncesi dönemde bayrak kavramının tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö13 “*Bayrak kavramını kazandırabilmek için çocuklarla tişört boyamıştık. Beyaz tişörtlerin üzerine ay-yıldız kalıpları ile çizdiğimiz şekilleri sulu boyalar ile boyadık ve kuruduktan sonra üzerlerimize giyerek dersimize tişörtlerimiz ile devam etmiştik.*” söylemiyle etkinlik önerisinde bulunmuştur. Ö18 “*Atatürk köşesi oluşturulabilir. Atatürk köşesinde Türkiye bayrağı yırtma yapıştırma etkinliği yapılarak panoya asılabilir.*” ifadeleriyle Atatürk köşesinde sanat etkinliği olarak bayrak çalışması yapılabileceğini savunmuştur. Ö16 “*Bayrağımızı uygun renklere boyama etkinliği yapılabilir.*” söylemiyle boyama çalışması ile bayrak kavramının verilebileceğini vurgulamıştır.

Kod 2. Atatürk. Öğretmenler okul öncesi dönemde Atatürk kavramının tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö16 “*Atatürk köşesi oluşturulabilir. Atatürk köşesinde Türkiye bayrağı yırtma yapıştırma etkinliği yapılarak panoya yapıştırılabilir.*” söyleminde bulunmuştur. Ö12 “*Atatürk’ün hayatıyla ilgili videolar*

izletilebilir. Atatürk'ün annesi, babası ve kız kardeşinin görselleri gösterilerek tanıtılabilir.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Kod 3. Milli günler. Öğretmenler okul öncesi dönemde milli günler kavramının tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö2 “29 Ekim, 23 Nisan gibi milli bayramlarda sınıf süsleme etkinliği yapılabilir.” ve Ö13 “Milli günler kapsamında 23 Nisan için gösteri hazırlığı yaptık öğrencilerimle.” söylemleriyle milli kavramını bayramlar aracılığıyla verilebileceği bir etkinlik önerisinde bulunmuşlardır.

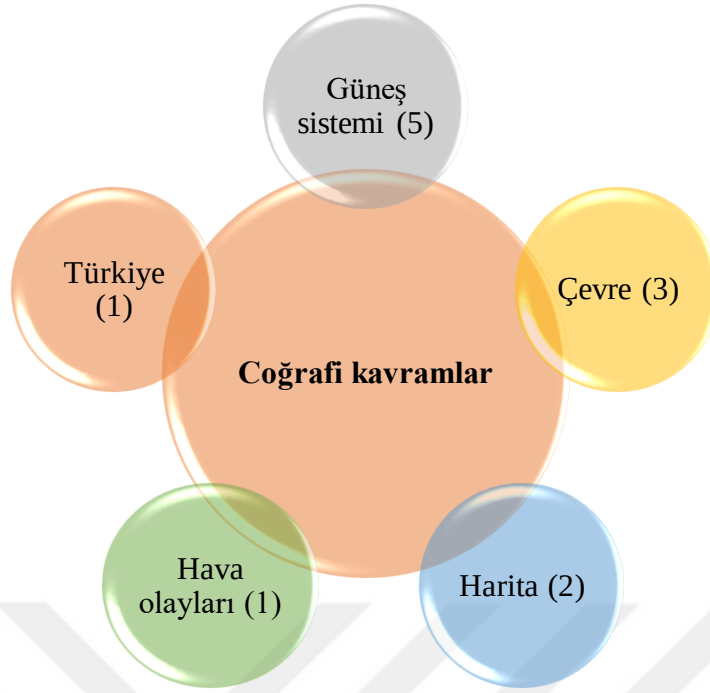
Kod 4. Dini bayramlar. Öğretmenler okul öncesi dönemde dini bayramlar tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö17 “Bir bayram sabahı drama edilebilir.” söylemiyle drama etkinliğinin yapılabileceğini ifade etmiştir. Ö8 “Bayramlarda neler yapılır, bayramlar neden vardır? gibi soru-cevap şeklinde sohbet edilebilir.” ifadeleriyle konu hakkındaki görüşlerini dile getirmiştir.

Kod 5. İstiklâl Marşı. Öğretmenler okul öncesi dönemde İstiklâl Marşı kavramının tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö18 “İstiklâl Marşımızın kabulü olan 12 Mart gününde öğrencilerimle birlikte Mehmet Akif Ersoy köşesi hazırladık. Bir masanın üzerine saman kağıtları, Mehmet Akif Ersoy'un kitabı (Safahat), mürekkep kutusu, dolma kalem gibi materyaller koyduk arka panoya ise Mehmet Akif Ersoy'un portresini, Türk bayrağını astık. Çocuklar kafalarına fes taktı ve Mehmet Akif Ersoy'u temsil ettiler.” söylemiyle görüşlerini ifade etmiştir.

Kod 6. Vatan. Öğretmenler okul öncesi dönemde vatan kavramının tarih alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö5 “Türkiye haritası üzerinde Çanakkale Savaşı'nı ve bu savaşta ülkesi için ölen askerlerimizi öğrenilebilir. Vatanın kolay kazanılmadığı ve ayakta tutmak için ninelerimiz ve dedelerimiz nasıl mücadeleler vermiş anlayabilirler.” söylemiyle vatan kavramının verilebileceğini savunmuştur.

Tema 2. Coğrafi kavramlar

Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde güneş sistemi (5/18), çevre (3/18), harita (2/18), hava olayları (1/18), Türkiye (1/18) kavramlarının coğrafya eğitiminde verilebileceğini savunmuşlardır. Bu durum şekil 13'te betimlenmektedir.

Şekil 13. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek coğrafi kavramlar

Kod 1. Güneş sistemi. Öğretmenler okul öncesi dönemde güneş sistemi kavramının coğrafya alanıyla ilgili olarak verilebilecek kavram olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö4 “Gezegen kavramı. Sınıfımızda gezegenlerin bulunduğu bir maket var. Oradan dünyamızı gösteriyoruz. Diğer gezegenlerin isimlerini ve birkaç özelliğini söylüyoruz. Daha sonra çocuklara maket üzerinde dünyanın ve diğer gezegenlerin yerini göstermelerini istiyoruz. Gezegenlerle ilgili şarkılar açıp dans ediyoruz.” söylemiyle görüşlerini ifade etmiştir. Ö6 “Gece ve gündüz kavramları verilebilir. Dünyanın hareket edişi drama şeklinde yapılabilir. Dünya kendi eksenini etrafında dönerken gece ve gündüzün oluştuğu maketler üzerinde de gösterilerek anlatılabilir.” ifadeleriyle gece-gündüz kavramlarının verilebileceğini savunmuştur. Ö16 “Gezegenler maketler üzerinden anlatım yapılabilir. Daha sonra drama ile her çocuk bir gezegen olacak şekilde özellikleri kapsamında canlandırmalar yapabilirler.” söylemiyle gezegenler kavramının drama yöntemi ile verilebileceğinden söz etmiştir. Ö12 “Uzay konusunda drama, gözlem ve inceleme verilebilir.” ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Ö15 “Sanat etkinlikleri yaptık. Çocuklara astronot kıyafeti giydirdik. Uzaya yolculuk yaptırdık drama yöntemiyle. Uzay konusu daha ulaşılabilir geliyor ve çocukların da merakı oluyor.” söylemiyle uzay, astronot, ay gibi konuların çocukların meraklarının olduğunu ifade etmiştir.

Kod 2. Çevre. Öğretmenler coğrafya alanıyla ilgili olarak çevre kavramının okul öncesi dönemde verilebilecek bir kavram olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö12 *“Başlangıçta çocuklar ve birtakım insanlar dünyanın sahibi olduğunu düşünüyor. Yani dünya bizim ve bir şekilde tüketmeye ve kirletmeye hakkımız var diye düşünüyor. Çocuklara bunun böyle olmadığını şu an okuduğunuz bu sınıfın bile bize ait olmadığını, bizden sonra gelecek kardeşlerinizin, kuzenlerinizin vs. olduğunu söylüyoruz. Ondan sonra oyuncakları dikkatli kullanmaya başlıyorlar. Bende bu noktadan yola çıkarak genelliyorum. Dünyada da aynı şekilde sizden sonra buraya başka insanlar gelecek. Bu dünyada 7-8 milyar insan birlikte kullanıyoruz. Bu yüzden ortak yaşamayı ve birbirimize saygılı olmalı, doğaya zarar vermemeliyiz. Yaşadığımız çevreyi temiz tutmak bizim en büyük görev ve sorumluluğumuz. Bitkilerin ve hayvanların da canlı olduğunu, doğal yaşamın kendi içinde bir ekosisteminin olduğundan bahsediyorum.”* söylemiyle konu hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Ö7 *“Çevre temizliği üzerine hikâyeler anlatılarak çocuklardan tamamlamaları istenebilir.”* ve Ö13 *“Konusu çevre temizliği olan bir hikâye seçilerek okunur. Okuma sonrasında hikâyenin konusu ile ilgili çocuklara sorular sorulup sohbet edilebilir.”* söylemleriyle hikâye okuma etkinliği önerisinde bulunmuşlardır.

Kod 3. Harita. Öğretmenler harita kavramının coğrafya alanıyla ilgili olarak okul öncesi dönemde verilebilecek bir kavram olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö16 *“Google Mapsten dünya haritası açılarak Dünyanın şeklini, ülkesinin konumu gösterilebilir.”* söylemiyle internet ortamından yararlanılarak harita kavramının verilebileceğini ifade etmiştir. Ö5 *“Türkiye haritası üzerinde Çanakkale Savaşı basit düzeyde anlatılabilir.”* ifadeleriyle coğrafya ve tarih alanının bir arada verilebileceği bir öneride bulunmuştur.

Kod 4. Hava olayları. Öğretmenler hava olayları kavramının okul öncesi dönemde coğrafya alanıyla ilgili olarak verilebilecek bir kavram olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö13 *“Renkli kartonlara hava durumu grafiği hazırladık. Pamuktan bulutlar, beyaz fasulyeden kar taneleri yaptık. Hazırladığımız kartonları sınıf panomuza astık.”* söylemiyle hava durumu örneğinde bulunmuştur.

Kod 5. Türkiye. Okul öncesi öğretmenleri Türkiye kavramının okul öncesi dönemde verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö5 *“Türkiye kavramı verilmeli. Ülkesini, ülkesinde yetişen ürünleri, ekonomik faaliyetleri, turizm şehirlerini az çok bilmeli. Ülkesini tanıyan çocuk geleceğe daha emin adımlarla ilerlerken hedeflerini de ülkesine iyi birer vatandaş olabilmek için uğraşır. Yerli malı haftasıyla Türkiye’yi,*

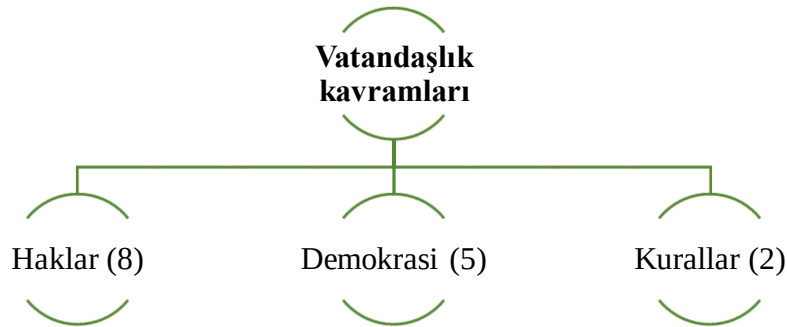
yetiştirdiği meyveler vs. öğrendiler.” söylemiyle çocukların ülkesi hakkında temel bilgileri bilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Fotoğraf 1. Ö5’in sınıfında yapmış olduğu etkinlik örneğine dair görseller

Tema 3. Vatandaşlık kavramları

Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde *haklar* (8/18), *demokrasi* (5/18), *kurallar* (2/18) kavramlarının vatandaşlık eğitiminde verilebileceğini savunmuşlardır. Bu durum şekil 14’te betimlenmektedir.

Şekil 14. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek vatandaşlık kavramları

Kod 1. Haklar. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde vatandaşlık alanıyla ilgili verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö15 “*Haklar verilmeli. İnsan hakları, hayvan hakları, çocuk hakları vb. Dünyada yaşayan her bir canlının yaşama hakkının olduğu belirtmeliyiz. Örneğin çocuklarla tartışma ortamı oluşturulabilir.*

Öğretmen ‘Sizin oyun oynama hakkınızı elinizden alsalar ne yapardınız?’ gibi sorularla çocukların düşünceleri alınarak bir konuşma yapılabilir.” söylemiyle haklar kavramının soru-cevap yöntemi ile verilebileceğini savunmuştur. Ö16 “Çocuk hakları, tüketici hakları konusunda eğitici videolar izletilebilir.” ifadesiyle düşüncelerini dile getirmiştir. Ö6 “Vatanında özgür hareket edemediği, kısıtlandığı, haklarının elinden alındığı bir drama etkinliği yapılabilir. Çocukların okula gitmediği, sağlık haklarından yararlanamadığı bir durum canlandırılabilir.” söylemiyle drama etkinliğinin yapılabileceğini savunmuştur. Ayrıca Ö7, Ö12, Ö13, Ö17 ve Ö18 haklar kavramının okul öncesi dönemde verilebileceğini savunmuşlardır.

Kod 2. Demokrasi. Okul öncesi öğretmenleri demokrasi kavramının vatandaşlık alanıyla ilgili okul öncesi dönemde verilebilecek kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö12 “Bu kavramın verilmesine başkan seçimi yaparak çocuklarım oy vermesini sağlanması ve oy çoğunluğu olan kişinin başkan seçilmesi örnek olarak gösterilebilir.” ve Ö16 “Oy kullanarak sınıfta başkan seçimi gerçekleştirilebilir. Burada demokrasiyi vurgulayarak çoğunluğu oluşturan kişinin başkan seçilmesi sağlanabilir.” söylemleriyle sınıfta başkan seçimi yapılabileceğini savunmuşlardır. Ayrıca Ö13, Ö17 ve Ö18 demokrasi kavramının okul öncesi dönemde verilebileceğini ifade etmişlerdir.

Kod 3. Kurallar. Öğretmenler kurallar kavramının okul öncesi dönemde vatandaşlık alanıyla ilgili verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Örneğin Ö14 “Kural kavramı verilebilir. Sınıfımızın kuralları, evimizin kuralları, gittiğimiz tiyatrun kuralları vs. olduğunu göstermelidir. Mesela tiyatroya bir etkinlik düzenlenmeden önce tiyatrodaki uyulması gereken kurallar konuşulmalıdır.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö12 “Kurallar kazandırılabilir. Örneğin sınıf kurallarını oluştururken her öğrenci bir kural koyabilir.” söylemiyle düşüncesini açıklamıştır.

Tema 4. Sosyolojik/Psikolojik kavramlar

Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde kültür (3/18) ve toplum (2/18) kavramlarının sosyolojik/psikolojik alanda verilebileceğini savunmuşlardır. Bu durum şekil 15’te betimlenmektedir.

Şekil 15. Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek sosyolojik/psikolojik kavramlar

Kod 1. Kültür. Okul öncesi öğretmenleri kültür kavramının sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili okul öncesi dönemde verilebilecek bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö9 “Kültür kavramı verilebilir. Ülkemizde birçok farklı milletten yer alan insanlar yaşıyor. Sınıflarda da bu karşımıza çıkabiliyor. Özellikle de büyük şehirlerde. Bu sebeple çocuklara farklılıklara saygılı olmayı ve kimseyi etnik kökeninden dolayı aşağılamamayı ve dışlamamayı öğretmeliyiz aslında. Drama yolu ile sırasıyla her çocuğu istenmeyen, dışlanan biri gibi davranılarak nasıl bir duygu olduğunu aşılabiliriz. Böylelikle sınıfta birbirini seven sevmeyen herkesin birbirine saygı duyması gerektiğini anlatabiliriz diye düşünüyorum.” söylemiyle kültür kavramı verilirken drama yönteminin kullandığını vurgulamıştır. Ö14 “Çocuk kendi ülkesini tanımalı ve farklı kültürde insanların yaşadığını fark ederek onlara saygı duymalıdır. Ülkemizin birçok bölgesinin kendine has halk oyunları var. Ege, Karadeniz, Trakya gibi. Bu oyunlardan biri seçilerek uygun kıyafet vs. giyerek 23 Nisan kutlamalarında oynayabilirler. Öğretmen çalışmalar sırasında oyunun bizim kültürümüzde önemli bir yeri olduğunu belirtecek konuşmalar yapılmalıdır.” ifadeleriyle kültürümüzde yer alan halk oyunlarını milli bayramlarımızda kullanabileceğimizden söz etmiştir. Ö8 “Kültürel kutlamalar ve etkinlikler olabilir. Örneğin geleneksel bayramlar... Bayramlarda neler yapılır, bayramlar neden vardır? gibi soru-cevap şeklinde sohbet edilebilir. Farklı kültürlerle saygı duymayı öğrenerek kültürel çeşitlilik hakkında bilgi edinirler. Bunun dışında kültürel geziler düzenlenebilir. Çocukların kültürel zenginliklerimizi görmesi sağlanabilir.” söylemiyle kültürel gezilerin yapılması gerektiğini savunmuştur.

Kod 2. Toplum. Öğretmenler toplum kavramının sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili okul öncesi dönemde verilebilecek bir kavramlar olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö8

“Toplum içerisindeki rol oyunları olabilir. Toplum içi ziyaretler yapılabilir. Hani toplumun içerisinde bulunan kültürel, yerel yerlerin ziyaret edilmesi gibi. Örneğin yerel kütüphaneler, hastaneler, polis merkezleri gibi. Bu kurumların nasıl bir işleyiş halinde olduğunu öğrenebilirler.” söylemiyle toplum içerisindeki rolleri vurgulayabilecek bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Öl ise toplum ve arkadaşlık kavramlarının kazandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Genel olarak okul öncesi öğretmenleri tarihsel, coğrafi, vatandaşlık kavramları ve sosyolojik/psikolojik kavramlarının okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılabilceğini ifade etmişlerdir. Tarihsel kavramlar içerisinde yer alan bayrak, Atatürk, milli günler, dini bayramlar okul öncesi öğretmenleri tarafından en çok tercih edilen kavramlar arasında yer almıştır. Coğrafi kavramlar arasından en çok tercih edilen kavramlar güneş sistemi, çevre, harita ve hava olayları olmuştur. Vatandaşlık kavramlarının içeriğinde bulunan haklar, demokrasi ve kurallar kavramları okul öncesi öğretmenleri tarafından en çok tercih edilen kavramlar olmuştur. Sosyal/Psikolojik kavramlara bakıldığında öğretmenler tarafından çocuğun ülkesinde farklı kültürlerden insanların yaşadığını ve bu insanlarla etkileşim halinde olduğunu, farklı kültürlerle saygılı olması gerektiğini anlaması açısından okul öncesi dönem çocuklarına kültür ve toplum kavramlarının kazandırılması gerektiğini savunmuşlardır.

4.4.2. Beceriler

Okul öncesi öğretmenlerinin bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek beceriler *gözlem becerisi (9/18)*, *mekânı algılama becerisi (5/18)*, *değişim ve sürekliliği algılama becerisi (5/18)*, *problem çözme (5/18)*, *çevre okuryazarlığı (5/18)*, *iş birliği (4/18)*, *empati becerisi (4/18)*, *zaman ve kronolojiyi algılama (2/18)* temalarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 16’da betimlenmiştir.

Beceriler

- Gözlem becerisi Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö18
- Mekânı algılama becerisi Ö8, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18
- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi Ö1, Ö2, Ö5, Ö14, Ö15
- Problem çözme Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö18
- Çevre okuryazarlığı Ö9, Ö10, Ö13, Ö16, Ö18
- İş birliği Ö1, Ö2, Ö6, Ö18
- Empati becerisi Ö1, Ö2, Ö7, Ö9
- Zaman ve kronolojiyi algılama Ö11, Ö17

Şekil 16. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında kazandırılacak beceriler

Tema 1. Gözlem becerisi

Öğretmenler gözlem becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Gözlem becerisi *inceleme/gözlem yapma (7/18)*, *bitki ekimi (3/18)*, *geziler (1/18)*, *deneyler (1/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 17’de betimlenmiştir.

Gözlem becerisi

- İnceleme/gözlem yapma Ö4, Ö5 Ö9, Ö12, Ö14, Ö15, Ö18
- Çevreye duyarlılık Ö1, Ö5, Ö13
- Geziler Ö14
- Deneyler Ö3

Şekil 17. Gözlem becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Kod 1. İnceleme/gözlem yapma. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde incelemeler yapılmasının gözlem becerisinin kazandırılmasında etkili olduğunu savunmuşlardır.

Örneğin Ö4 “Gözlem becerisi kazandırılabilir. Bahçede toprak inceleme etkinliği yapılabilir. Her çocuğa birer büyüteç verilerek topraktaki karıncaları, solucanları ya da karşılaşacağımız diğer hayvan ve bitkileri inceleyebilirler.” söylemiyle düşüncelerini dile getirmiştir. Ö15 “Ayın evrelerini veriyoruz. Çocuklara çizelgeler verdik mesela. ‘Bu akşam gök yüzünde ayın hangi şeklini gördünüz bunu çiziniz.’ diyoruz. Çocuklar da bunu gözlemleyerek bu şekilde yapabiliyorlar. Gözlem becerisini de kazandırmış oluyoruz böylelikle.” ve Ö9 “Gözlemleme becerisi de kazandırılabilir. Örneğin ayın döngüleri var ve farklı şekillerde görüyoruz. Çocuklara da ayı gözlemlemelerini isteyebilir ve bunu resmetmelerini isteyebiliriz.” ifadeleriyle çocukların gözlem yapmasını ve gözlemlediklerini kâğıda resmetmelerini gerektiren bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Ö18 “Okulun bahçesinde bir gün doğada yaşayan, toprağın, gökyüzünün yaşam alanları olduğu hayvan ve bitkileri incelemeye yönelik etkinlik geliştirdik. Ellerimize büyüteçlerimizi aldık solucanları, karıncaları, yaprakları, ağaç kavuklarını yakından inceledik. Bu sayede çocuğun çevresine, canlılara karşı duyarlılık, sevgi ve saygı geliştirmesini sağladık.” ifadeleriyle duyarlılık, sevgi ve saygı değerinin doğada inceleme yaparak verilebileceğini savunan bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Ayrıca Ö5, Ö12 ve Ö14 inceleme/gözlem yapmanın okul öncesi dönemde gözlem becerisinin kazandırılabilceğini ifade etmişlerdir.

Kod 2. Çevreye duyarlılık. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde çevreye duyarlılık bağlamında gözlem becerisinin kazandırılmasının etkili olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö1 “Sınıfta önce çocuklarla çim adam yapılabilir, sonra çim adamlar sulanarak günbegün büyümeleri takip edilebilir. Gözlem becerisinin kazandırılacağı güzel bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö5 “Coğrafya alanıyla ilişkili gözlemleme beceresi çocuklara kazandırılabilir. Çocukluğumuzdan beri yaptığımız etkinlikler aslında devam edilebilir. Örneğin sınıfta pamuğa fasulye ekerek her gün onun büyümesini gözlemleyebiliriz. Ya da çim adamlarla da yapılabilir bu. Çocuklar her gün ilk sınıfa girdiklerinde hemen fasulyelerine ya da çim adamlarına bakmaya gidiyor meraktan. Ne kadar büyümüşlerdir diye.” söylemiyle çocukların bitki ekimine meraklı olduklarını ifade etmiştir. Ö5’in sınıfında yapmış olduğu etkinlik örneği fotoğraf 2’de okul bahçesinde yapmış olduğu etkinlik örneği fotoğraf 3’te verilmiştir.

Fotoğraf 2. Ö5'in çevreye duyarlılık konusunda sınıfında yapmış olduğu etkinlik örneği

Fotoğraf 3. Ö5'in çevreye duyarlılık konusunda okulunun bahçesinde yapmış olduğu etkinlik örneği

Ö13 ise “Okulun bahçesine bir ağaç, çiçek dikilerek ya da ne bileyim çim adam da olabilir onun gelişimi hep birlikte gözlenebilir.” ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir.

Kod 3. Geziler. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde bitki ekimi yapılmasının gözlem becerisinin kazandırılmasında etkili olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö14 “Gözlem becerisi kazandırılabilir. Gittiği bir kütüphane gezisinde sessiz olması gerektiğini gittiği ortamı gözlemlemesiyle kazanabilir.” söylemiyle gezilerde gözlem becerisinin kazandırılabileceğini savunmuştur.

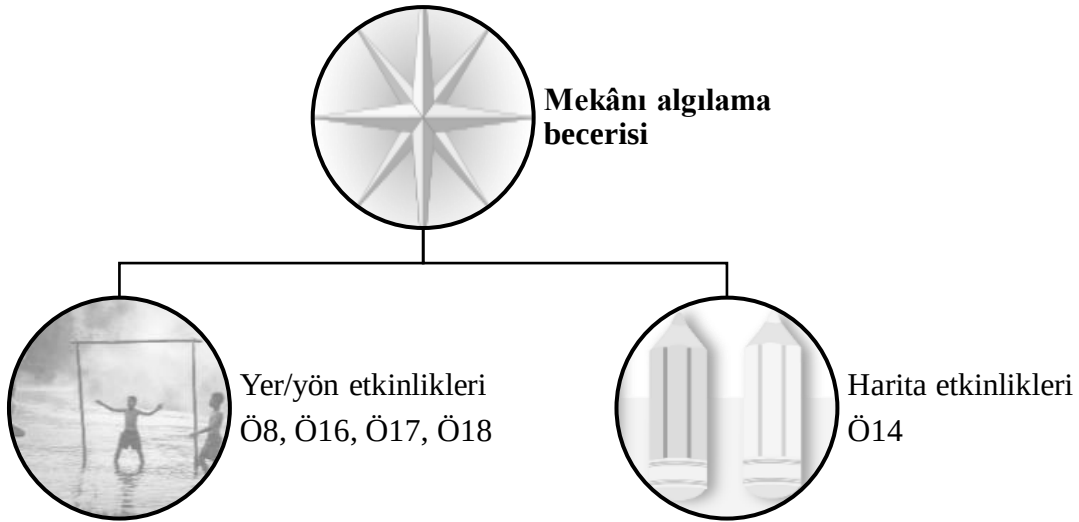
Kod 4. Deneyler. Okul öncesi öğretmenleri gözlem becerisinin kazandırılmasında deneylerin etkili olduğunu savunmuşlardır. Örneğin Ö3 “Coğrafya alanıyla ilişkili gözlem becerisi

çocuklara kazandırılabilir. Çocukluğumuzdan beri yaptığımız deneyler aslında devam edilebilir. Çocukların yaptığı fasulye ve çim adamların korunması, sulanması vb. yapılması gereken görev ve sorumluluklar çocuklara ait olduğu için burada onların sorumluluk değerlerini de aşılamış olduğumuzu düşünüyorum.” söylemiyle deneylerin coğrafya alanıyla ilişkili olduğunu ve derslerde kullanılabilirliğini savunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerin okul öncesi dönemde okul öncesi öğretmenleri tarafından en çok tercih edilen becerinin gözlem becerisi olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan gözlem becerisinin daha çok coğrafya alanıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Öğretmenler tarafından inceleme/gözlem yapmanın gözlem becerisinin kazandırılmasında en fazla tercih edilen etkinlikler arasında yer almıştır.

Tema 2. Mekânı algılama becerisi

Öğretmenler mekânı algılama becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Mekânı algılama becerisi *yer/yön etkinlikleri (4/18)*, *harita etkinlikleri (1/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 18’te betimlenmiştir.

Şekil 18. Mekânı algılama becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Kod 1. *Yer/yön etkinlikleri.* Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde yer/yön etkinlikleri yoluyla mekânı algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö8 “*Mekânı Algılama Becerisi. Bahçeye bütün çocukların içine girebileceği bir*

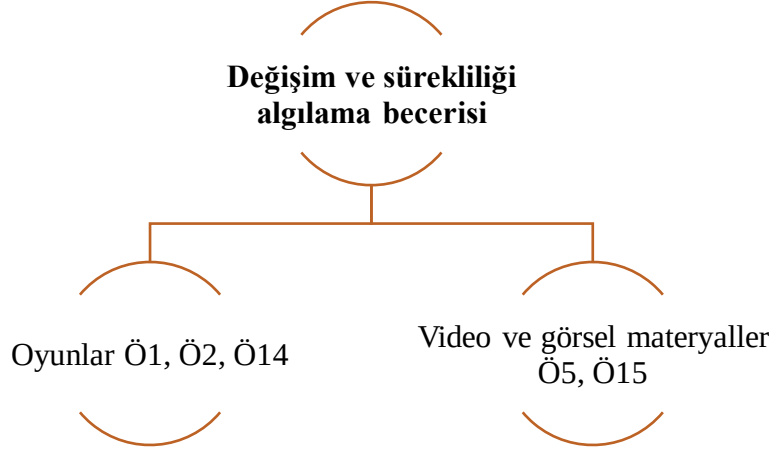
çember çizilebilir. Daha sonra öğretmenin komutuyla içeri dediğinde herkes çemberin içine, dışarı dediğinde herkes çemberin dışına, önüne dediğinde herkes çemberin önüne geçerek böyle bir oyun düzenlenebilir. Hareketli oyunlar çocukların çok hoşuna gidiyor.” söylemiyle mekânı algılama becerisinin kazandırılabilceğini ve hareketli oyunların çocuklar tarafından sevildiğini ifade etmiştir. Ö16 “*Mekânı algılama becerisi kazandırılabilir. Çocuklar sandalyelerine belli aralıklarla oturmaları sağlanarak altında, üstünde, yanında, arkasında gibi komutlarla istenilen yere geçmesi beklenebilir.*” ifadeleriyle mekânı algılama becerisinin yer/yön etkinlikleriyle kazandırılabilceğini belirtmiştir. Örneğin Ö17 “*Mekânı algılama becerisi. Oyunlarla oynatacağımız gibi boyama etkinlikleriyle de bunu gerçekleştirebiliriz. Sözel yönergelerle istenilen renge boyamalarını sağlayabiliriz. Örneğin dolabın yanındaki sandalyeyi kahverengiye boyayalım yönergesiyle uygun renklere boyayabilirler.*” söylemiyle yönergelere uygun boyamalarını sağlayarak mekânı algılama becerisinin kazandırılabilceğini belirtmiştir. Ö18 ise mekânı algılama becerisinin okul öncesi dönemde kazandırılabilcek bir beceri olduğunu savunmuştur.

Kod 2. Harita etkinlikleri. Öğretmenler okul öncesi dönemde harita etkinlikleri yoluyla mekânı algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Ö14 “*Mekânı algılama becerisi kazandırılabilir. Yaşadığı evin çevresinde neler olduğunu çizmelerini isteyebilir. Resmini bitiren her çocuğa sırasıyla resimde evinin yanında, karşısında vs. neler olduğunu anlatmaları istenebilir.*” ifadeleriyle çocukların harita çizme çalışmaları yapmalarının ve yaptıkları resimleri anlatmalarının sağlanması yoluyla mekânı algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde mekânı algılama becerisinin okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılabilcek beceriler arasında yer aldığı görülmektedir. Mekânı algılama becerisinin kazandırılmasında en çok yer/yön etkinlikleri aracılığıyla olduğu görülmüştür. Öğretmenler yer/yön etkinlikleriyle çocukların öğrenirken keyif aldıklarını savunmuşlardır.

Tema 3. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi

Öğretmenler değişim ve sürekliliği algılama becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi *oyunlar (3/18), video ve görsel materyaller (2/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 19’da betimlenmiştir.

Şekil 19. Değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Kod 1. Oyunlar. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde oyunlar yoluyla değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö14 “Değişim ve sürekliliği algılama becerisi. Anne, baba, nine ve dedelerine eskiden oynadıkları oyunları sormaları istenerek ertesi gün sınıfta sohbet edilebilir ve çocuklarla oynanabilir.” ve Ö1 “Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi. Büyüklerinin eskiden oynadığı bir oyunu öğrenip okulda arkadaşlarıyla oynamasını sağlanabilir.” söylemleriyle oyunlar yoluyla değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılabilceğini ifade etmişlerdir. Ö2 ise “Değişim ve sürekliliği algılama becerisi ile geçmiş bayramlar canlandırılabilir. Şimdiki bayramların nasıl olduğu üzerine tartışılabilir.” ifadeleriyle canlandırmalar yapılabileceğini savunmuştur.

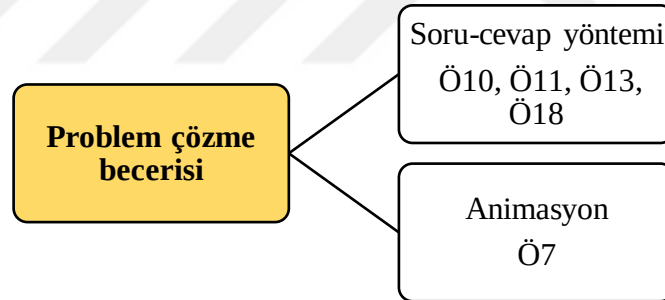
Kod 2. Video ve görsel materyaller. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde videolar ve görsel materyaller yoluyla değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö5 “Değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazandırılabilir. Osmanlı döneminden kalma bir ortam oluşturulabilir. Çocuklara şerbet, ayran, lokum vb. gibi Osmanlı döneminin yiyecekleri ile bulunabilirse kıyafetleri bulunamazsa görselleri de getirilerek zengin bir ortam kurulabilir.” söylemiyle değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasında zengin bir ortam kurulabilceğini ifade etmiştir. Ö15 “Değişim ve sürekliliği algılama becerisi. Eskiden kullanılan çamaşır makinası, buzdolabı, bilgisayar, telefon vb. eşyaların gelişimini gösteren video veya görseller kullanılabilir.” ifadeleriyle görsel yönden zengin materyallerin ve videoların

değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasında etkili olabileceğini belirtmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi dönemde değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasında oyunlar daha çok tercih edilmektedir. Öğretmenlerin genel olarak eskiden oynanan oyunlar aracılığıyla değişim ve sürekliliği algılama becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerilerinde bulundukları görülmüştür. Aynı zamanda video ve görsellerle oluşturulacak zengin bir ortamın değişim ve sürekliliği algılama becerisini kazandırmada etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tema 4. Problem çözme becerisi

Okul öncesi öğretmenleri problem çözme becerisi becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Problem çözme becerisi *soru-cevap yöntemi (4/18)*, *animasyon (1/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 20’de betimlenmiştir.

Şekil 20. Problem çözme becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Kod 1. *Soru-cevap yöntemi.* Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde soru-cevap yöntemi yoluyla problem çözme becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö11 “*Problem çözme becerisi kazandırılabilir. Mesela*

-23 Nisan etkinliklerinde senin adın yok. Öğretmenin adını yazmayı unutmuş. Böyle bir durumda ne yapardın?

+Gidip öğretmenime söylerim benim ismimi yazmasını dedi.

-Okula yürüyerek gidip geldiğini düşün. Her zaman geldiğin yolda yol çalışması var. Yol iş makineleri tarafından kapanmış. Ne yaparsın?

+Eve gidip yol çalışmasının bitmesi beklerim.

++Eve gidip babama söylerim beni okula götürür.

gibi cevaplar almıştım.” söylemiyle sınıfta çocuklara bireysel olarak sorular yönelttiğini ve hepsinin soruları ayrı ayrı cevapladığını belirtmiştir. Ö18 “Problem çözme becerisi de çok kolay kazandırılan becerilerden. Çevremizi temiz tutmadığımızda ne olur, denizlerimize çöp atarsak içinde yaşayan canlılar bundan nasıl etkilenir, kişisel temizliğimize dikkat etmezsek ne gibi sorunlarla karşılaşırız, yalan söylersek insanlara nasıl zararlar veririz şeklinde o gün kazandırmak istediğimiz değeri, beceriyi çocuğa problem çözme yöntemi ile kazandırabiliriz.” ifadeleriyle soru-cevap yöntemini kullanarak problem çözme becerisinin kazandırılabilirliğini açıklamıştır. Ö10 “Problem çözme becerisi kazandırılabilir. Örneğin deprem, sel, çığ gibi afetlere sebep olmamak için neler yapılabilir, böyle bir durum başımıza gelirse nasıl düzeltebiliriz gibi sorularla problem çözme becerisini kazandırabiliriz.” Söylemiyle soru-cevap yöntemini kullanarak problem çözme becerisinin okul öncesi dönemde kazandırılabilirliğini savunmuştur. Ö13 “Örneğin problem çözme ile alakalı ortaya bir problem durumu atılıp çocuklardan bunun çözümü için fikirler alınabilir sınıf kurallarına uyulmaması noktasında sınıfta oluşan kargaşanın nasıl önlenebileceğine dair çocuklardan çözüm önerileri istenebilir.” söylemiyle sınıf kuralları konusunda çocuklardan problemin çözümüne yönelik fikirlerin alınarak bu becerinin kazandırılabilirliğini belirtmiştir.

Kod 2. Animasyon. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde soru-cevap yöntemi yoluyla problem çözme becerisinin kazandırılabilirliğini savunmuşlardır. Örneğin Ö7 “Küresel ısınma ile ilgili bir kutup ayısının animasyonunu izleyerek yaşam alanının nasıl ortadan kaybolduğuna öğrenciler ile tanık olduk. Kutup ayısının yerinde kendileri olsa neler hissederdi bunları konuşarak küresel ısınma problemine öğrencilerden çözümler getirmelerini istedim.” söylemiyle etkinlik önerisinde bulunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenleri tarafından problem çözme yönteminin daha çok soru-cevap yöntemi ile verilebileceği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri örnekler incelendiğinde sınıf kuralları, çevre, afetler, küresel ısınma gibi konuları baz alındığı görülmüştür.

Tema 5. Çevre okuryazarlığı becerisi

Okul öncesi öğretmenleri çevre okuryazarlığı becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler çevre okuryazarlığı becerisini *geri dönüşüm etkinlikleri (5/18)* yoluyla verildiğini ifade etmişlerdir. Bu durum şekil 21’de betimlenmiştir.

Çevre okuryazarlığı

Geri dönüşüm
etkinlikleri Ö9,
Ö13, Ö14, Ö16,
Ö18

Şekil 21. Çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Geri dönüşüm etkinlikleri. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde soru-cevap yöntemi yoluyla problem çözme becerisinin kazandırılabilirliğini savunmuşlardır. Örneğin Ö16 “Çevre okuryazarlığı olabilir. Örneğin geri dönüşüm işaretiyle ilgili videolar izletilerek sembolleriyile renklerine uygun boyama etkinliği yapılabilir. Kâğıt atıklar mavi, plastik atıklar sarı, cam atıklar yeşil gibi. Bunu öğrendiklerinde okulda, evde, diğer birçok yerde atacağı atıkları atarken daha dikkatli oluyorlar. Bunlara erken yaşlara başlamanın önemli olduğunu düşünüyorum.” söylemiyle çevre okuryazarlığı becerisini geri dönüşüm konusuyla ele almış ve geri dönüşüm konusunun erken yaşlarda başlanmasının önemine değinmiştir. Ö13 “Su kirliliği, toprak kirliliği konularında belgeseller izletilerek, sınıfta bir geri dönüşüm kutusu yapılarak çevre okuryazarlığına dair etkinlikler gerçekleştirilebilir.” ve Ö10 “Çevre okuryazarlığı kazandırılabilir belki. Çevremizde gördüğümüz işaretlerin anlamlarını öğretebiliriz. Geri dönüşüm sembolü, renklerinin anlamı vs.” ifadeleriyle çevre okuryazarlığı becerisini geri dönüşüm konusuyla ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca Ö9 ve Ö18’de çevre okuryazarlığı becerisinin okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılabilir bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenlerinin çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılması bağlamında çevre okuryazarlığı becerisinin geri dönüşüm konusuyla ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Tema 6. İş birliği becerisi

Okul öncesi öğretmenleri iş birliği becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler iş birliği becerisini *proje çalışmaları* (4/18) yoluyla verilebileceğini belirtmişlerdir. Bu durum şekil 22’de betimlenmiştir.

İş birliği becerisi

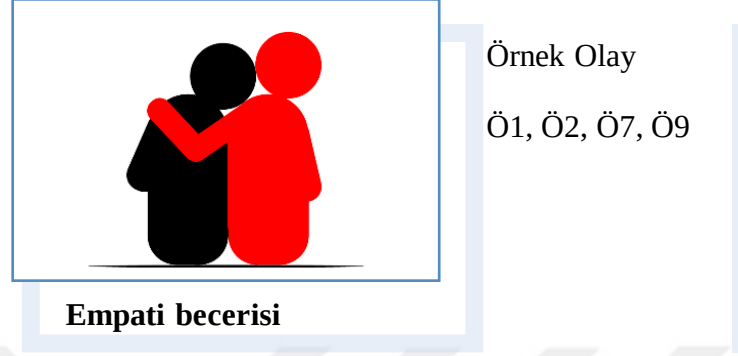
Proje çalışmaları
Ö1, Ö2, Ö6, Ö18

Şekil 22. İş birliği becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Proje çalışmaları. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde proje çalışmaları iş birliği becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö18 “*Sınıfta bir gün öğrencilerimle mevsimler panosu yaparken gruplar oluşturduk her grup bir mevsimi ifade eden kartonu hazırladı. Etkinlik bitiminde her grubun birlikte hazırlamış olduğu mevsimin kartonunu bir araya getirdik ve yapıştırdık en sonunda panoya astık. İş birliği içinde çalışmanın önemini görmüş olduk.*”, Ö1 “*Çocuklar iş birliği içerisinde büyük bir kâğıt üzerine bir köprü çizer ve her çocuk köprüünün bir parçasını tasarlar. Ardından çocuklar köprüyü tamamlamak için bir araya gelir ve köprüyü birbirlerinin parçaları ile birleştirirler. Arkadaşlık ve iş birliğine güzel bir örnek olabilir.*”, Ö6 “*İş birliği becerisi kazanabilir. Örneğin bir proje etkinliğinde her çocuğa düşen görev vardır ve birlikte hareket etmeleri gerekir. Bu da onlarda iş birliği becerisinin gelişmesine yardımcı olur.*” ve Ö2 “*İş birliği. Sınıf süsleme etkinliğinde herkes kendine düşen görevi yaparak sınıfın birlikte süslenmesi sağlanabilir.*” söylemleriyle iş birliği becerisini proje çalışmalarıyla bağdaştırmışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler iş birliği becerisinin proje çalışmalarıyla daha fazla gelişebileceğini savunmuşlardır.

Tema 7. Empati becerisi

Okul öncesi öğretmenleri empati becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler empati becerisini *örnek olay* (4/18) yoluyla verilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu durum şekil 23’te betimlenmiştir.

Şekil 23. Empati becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Örnek olay. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde proje çalışmaları iş birliği becerisinin kazandırılabilirliğini savunmuşlardır. Örneğin Ö7 “*Empati becerisi kazandırılabilir. Örneğin bir çocuk parka girmiş oynamak için. Parkta her yer çöp olmuş. Kaydıraktan kayılamayacak kadar kötü durumdaymış. Siz o çocuğun yerinde olsanız ne hissederdiniz? O durumda kalsanız ne yapardınız? gibi sorularla bu beceriyi kazandırabiliriz.*” söylemiyle örnek bir durumdan yola çıkarak çocuğun o durumda kendisini karşısındaki insanın yerine koymasını sağlayan sorularla empati becerisinin verilebileceğini savunmuştur. Ö9 “*Empati becerisi. Çocuğa karşısındaki insanın yerine koyarak neler hissettiğini anlamasına yardımcı olabiliriz.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö2 ise empati becerisinin okul öncesi dönemde kazandırılabilirliğini ifade etmiştir. Ö1 “*Münazara ile çocuklarla hangi davranışların ve duyguların kabul edilebilir olduğu tartışılarak çocukların görüşleri alınabilir. Karşısındaki insanın duygularını anlamanın yani empatinin anlamı kavranabilir.*” ifadeleriyle tartışma yöntemiyle empati becerisinin harmanlanarak kullanılmasına yönelik bir görüşte bulunmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler, örnek bir durumdan yola çıkarak, durumu örneklendirerek, bu duruma sorulan sorularla çocukların empati becerisinin kazandırılabilirliğini vurgulamışlardır.

Tema 8. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi

Okul öncesi öğretmenleri zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir beceri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin *zaman kavramlarına ait etkinlikler (2/18)* yoluyla verilebileceğini belirtmişlerdir. Bu durum şekil 24’te betimlenmiştir.

Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi

Zaman kavramlarına
ait etkinlikler Ö11,
Ö17

Şekil 24. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlik örnekleri

Zaman kavramlarına ait etkinlikler. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde zaman kavramları ile yapılabilecek etkinliklerle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Örneğin Ö11 “*Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi. Dün, bugün, yarın kavramları verilebilir. Çocuklar bu kavramlar anlamlandırmakta güçlük çekebiliyorlar bazen. Ben mesela çark yapmışım. Çarkta haftanın günleri yazıyordu. Çocuklar çarkı çevirip örneğin çarşamba günü denk geldiyse bugün çarşambaysa yarın hangi gün olur gibi sorularla cevaplamalarını istemişim. Bunun öncesinde haftanın günlerini sırasıyla öğrenmiştik ama.*” söylemiyle dün, bugün ve yarın kavramlarının okul öncesi dönemde zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin kazandırılabilceğini savunmuştur. Ö17 “*Zaman ve kronolojiyi algılama becerisinde kronoloji biraz ağır olabilir ancak zaman kısmıyla ilgili etkinlikler yaptırılabilir. Sabah öğle akşam, dün bugün yarın gibi. Soru-cevap yöntemi kullanılarak çocukların cevaplamalarını sağlayabiliriz*” ifadeleriyle sabah, öğlen, akşam, dün, bugün ve yarın gibi zaman kavramlarının okul öncesi dönemde zaman ve kronolojiyi algılama becerisi kapsamında

verilebileceğini belirtmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin zaman ve kronolojiyi algılama becerisi bağlamında daha çok zaman kavramlarına odaklanan etkinlikler yapmayı tercih etmişlerdir.

4.4.3. Değerler ve Tutumlar

Okul öncesi öğretmenlerinin bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında verilebilecek değer ve tutumların *vatanseverlik (8/18)*, *saygı (7/18)*, *doğal çevreye duyarlılık (5/18)*, *sevgi (4/18)*, *tasarruf (3/18)*, *aile birliğine önem verme (3/18)* olarak kodlara ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 25’te betimlenmiştir.

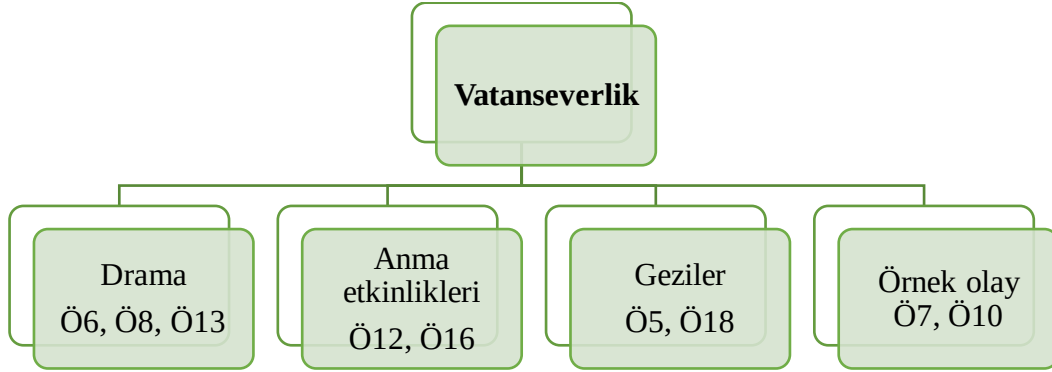

Şekil 25. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi noktasında kazandırılacak değer ve tutumlar

Tema 1. Vatanseverlik

Okul öncesi öğretmenleri vatanseverlik değerinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Vatanseverlik değerini *drama (3/18)*, *milli günler (2/18)*,

geziler (2/18), örnek olay (2/18) kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 26’da betimlenmiştir.

Şekil 26. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Kod 1. Drama. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların vatanseverlik değerinin kazandırılabilmesi açısından drama yapmanın önemine odaklanarak vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö8 “*Vatanseverlik değeri kazandırılabilir. Örneğin “100 yıl önce ülkemizi parçalamaya çalışan kötü insanlar vardı. Atatürk ve silah arkadaşları ülkemizi düşmanlardan korudular. Bu savaşta birçok askerimiz şehit oldu.” konuşması yapıldıktan sonra Kızılay çadırı kurulabilir ve bazı çocuklar asker bazıları doktor, hemşire olabilir. Yaralı askerleri canlandırılan çocukların bazılarının kafasına, bazılarının koluna, bacağına vb. sargı bezi takılabilir. Hemşire ve doktor rolünü canlandıran çocuklar da onları tedavi edebilir.*”, Ö6 “*Vatanında özgür hareket edemediği, kısıtlandığı, haklarının elinden alındığı bir drama etkinliği yapılabilir. Çocukların okula gitmediği, sağlık haklarından yararlanamadığı bir durum canlandırılabilir.*” ve Ö13 “*Vatanseverlik değerini kazandırabilmek için en etkili etkinliklerden birisi olan drama etkinliğini kullanabiliriz. Bir savaş sahnesi dramatize edilerek çocukta vatanseverlik değeri kazandırılabilir.*” söylemleriyle drama yöntemiyle vatanseverlik değerinin kazandırılabileceğini savunmuşlardır.

Kod 2. Milli günler. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların vatanseverlik değerinin kazandırılabilmesi açısından milli günlerde etkinlikler yapmanın önemine odaklanarak vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö16 “*Vatanseverlik verilebilir.*

Özellikle milli bayramları kutlarken bunu verebiliriz. Cumhuriyetimizin 100. Yılı kapsamında eğlenceler düzenledik, sınıfımızı süsledik, bayraklarımızı havalarda dalgalandırdık. 29 Ekim yazan kodlama etkinliği yaptık.” ve Ö12 “19 Ekim ve 19 Mayıs gibi bayramlarda vatanseverlik işlenir (şiir, şarkı, drama, dans).” ifadeleriyle milli bayramlarda vatanseverlik değerinin verilebileceğini savunmuşlardır.

Kod 3. Geziler. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların vatanseverlik değerinin kazandırılabilmesi açısından gezi etkinlikleri düzenlemenin önemine odaklanarak vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö5 *“Vatanseverlik kazandırılabilir. Örneğin eğer yakınsa ve mümkünse velilerin de katılımıyla Çanakkale gezisi düzenlenebilir. Oranın atmosferini, yapılan savaşları, verilen mücadeleleri ve emekleri çocuklara hem göstererek hem de anlatarak öğrenmeleri sağlanabilir.”* ifadeleriyle yapılan tarihi gezilerin çocukların vatanseverlik değerini kazanabileceklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda Ö18 ise geziler yapmanın çocuğun vatanseverlik değerini kazanmada etkili olacağını belirtmiştir.

Kod 4. Örnek olay. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların vatanseverlik değerinin kazandırılabilmesi açısından örnek olay kullanmanın önemine odaklanarak vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö10 *“Bağımsızlık, barış, vatanseverlik, sorumluluk, çalışkanlık kazandırılabilir. Önceden topla tüfekte yani beden gücüyle ülkemizi koruduğumuzu, şimdiyse başarılı olarak iyi yerlere gelerek ülkemizi koruyabileceğimizden bahsedebiliriz. Hikâyeleştirerek anlatabiliriz bunları.”* söylemiyle birden çok değer bir arada verilebileceğini savunarak etkinlik önerisinde bulunmuştur. Ö7 *“Anlatılan bir öyküyü yarıda keserek öykünün devamı hakkında sorular sorulabilir.”* söylemiyle görüşlerini dile getirmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler vatanseverlik değerini; ülkesinin kurulmasında yaşanan birtakım zorlukları drama yoluyla, milli günlerin önemini kutlayarak gösterme ve tarihi mekân gezileri ile vatanseverlik değerini okul öncesi dönemde verilebileceğini savunmuşlardır.

Tema 2. Saygı

Okul öncesi öğretmenleri saygı değerinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Saygı değerini *sosyal etkinlikler (5/18)*, *video ve görseller (2/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 27’de betimlenmiştir.

Şekil 27. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde saygı değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Kod 1. Sosyal etkinlikler. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların saygı değerinin kazandırılabilmesi açısından sosyal etkinlikler yapmanın önemine odaklanarak saygı değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö9 “*Saygı. Çünkü farklı kültürden olsun ya da olmasın aynı sınıfta bulunan bütün çocuklar aynı haklara sahiptir ve birbirlerine saygı duymak zorundadır. Arkadaşlık ilişkilerinde sevilen sevilmeyen çocuklar olacaktır. Hepsinin birbirine ısınması ve iyi arkadaşlıklar kurmaları için dramalar, projeler kısacası etkileşimli etkinlikler yapılmalıdır.*” söylemiyle saygı değerinin okul öncesi dönemde kazandırılması gerektiğini ifade ederek çocukların iletişimini arttıracak etkinliklerin yapılmasını önermiştir. Ö12 “*Teşekkür ederim, özür dilerim gibi sözcüklerim kullanımı ile ilgili çalışmalar yapılabilir.*” söylemiyle saygı değeri hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Ö14 “*Saygı. Veli iş birliği ile otobüste büyüklere, hamilelere yer vermelerine yardımcı olmaları istenebilir. Yine veli ile iş birliği yaparak marketten poşetleri taşıyan bir komşusuna yardım ederek çocuğun da kendisini örnek almasını sağlayabiliriz.*” söylemiyle veli ile iş birliği içerisinde olarak saygı değerinin sosyal etkinliklerle kazandırılabilceğini ifade etmiştir. Örneğin Ö2 “*Saygı kesinlikle kazandırılmalıdır. Örneğin tekerlekli sandalyeli birinin yerine onu koyabiliriz. Oyunlar oynayamadığında, koşamadığında neler hissettiğini sorup çocuğun düşüncelerini alabiliriz. Hem empati becerisini de kazandırmış oluruz hem de tekerli sandalyeli olan birine saygı duymayı, bu durumundan dolayı dalga geçmemesi gerektiğini kazandırabiliriz diye düşünüyorum.*” söylemiyle saygı değeri ile empati becerisinin

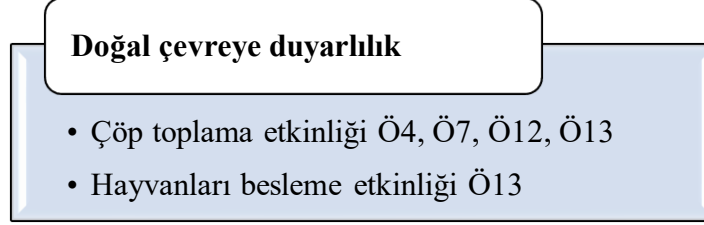
harmanlanarak verilebileceği bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Saygı değerinin kazandırılması noktasında aynı zamanda Ö2 “*Saygı erken yaşlarda kazandırılırsa çok daha etkili olacağını düşünüyorum.*” ifadesiyle okul öncesi dönemde bu değer temelinin atılması gerektiğinin önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca Ö18, saygı değerinin okul öncesi dönemde kazandırılabilirliğini belirtmiştir.

Kod 2. Video ve görseller. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların saygı değerinin kazandırılabilmesi açısından video ve görsellerin kullanılmasının önemine odaklanarak saygı değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö15 “*Saygı. Doğada yaşayan tüm canlılara saygı duyması sağlanmalıdır. Örneğin denizlere atılan çöplerin hayvanlara ne zararlar verdiğini gösteren videolar izletilebilir. Ancak videoların içeriğinde kan, ölüm vb. olmamasına dikkat edilmelidir.*” söylemiyle bir öneride bulunarak sınırlılıklara dikkat edilmesi konusunda uyarıda bulunmuştur. Ö13 “*Saygı değeri çocuğa kazandırılabilir. Bu bağlamda da çeşitli kültürlerden şarkılar söyleyerek ve hikayeler okuyarak, farklı kültürdeki aileleri yansıtan resimler göstererek kültürler hakkında bilgi edinme fırsatları sunabiliriz. Böylelikle kültürel farklılıklara saygılı olmasını kazandırabiliriz. Diğer taraftan Türk bayrağı boyama etkinliği ile bayrağımıza saygıyı ifade edebiliriz.*” ifadeleriyle saygı değerinin kazandırılması konusunda düşüncelerini dile getirmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler okul öncesi dönemde saygı değerini, çocuğun sosyal etkinliklere katılımlarının sağlanması, video ve görsellerin izletilmesi yoluyla kazandırılabilirliğini belirtmişlerdir. Ayrıca farklı kültürlerle ve milli değerlere saygı duymasını, başkalarını anlama, nezaket, merhamet duygularını geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Öte yandan saygı değerinin kazandırılması noktasında eğitime erken yaşlardan başlanması, ebeveynlerin çocuklarına rol/model olması gerektiğinin önemine değinmişlerdir.

Tema 3. Doğal çevreye duyarlılık

Okul öncesi öğretmenleri doğal çevreye duyarlılık değerinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Doğal çevreye duyarlılık değerini *çöp toplama etkinliği (4/18)*, *hayvanları besleme etkinliği (1/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 28’de betimlenmiştir.

Şekil 28. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde doğal çevreye duyarlılık değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Kod 1. *Çöp toplama etkinliği.* Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların doğal çevreye duyarlılık değerinin kazandırılabilmesi açısından çöp toplama etkinliklerinin önemine odaklanarak bu değer kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö4 “*Duyarlılık verilebilir. Çocuklar yaşadığı çevreye, insanlara, hayvanlara, bitkilere karşı duyarlı olması gerektiği kazandırılabilir. Örneğin okulda çöp toplama etkinliği yapılarak çevre temizliğine karşı duyarlı olması sağlanabilir.*” ve Ö13 “*Duyarlılık ile ilgili çevresine duyarlı olmayı kazandırabiliriz. Okulun etrafında çöp toplama etkinliği gerçekleştirerek doğaya, çevreye, hayvanlara karşı duyarlı olması gerektiğini fark ettirebiliriz.*” söylemleriyle çocuğun çevresine, insanlara, hayvanlara ve bitkilere karşı duyarlı olmasının kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Ö7 “*İnsanlar birbirlerine yardım ettiğinde işlerini daha kolay ve daha az yorularak kısa sürede yapabildiklerini gösterebiliriz. Örneğin güvenli bir parka gideriz ve yerlerdeki çöpleri hep beraber toplarız. Ardından öğretmen eğer biz olmasaydık parktaki ve diğer sokaklardaki çöpleri tek bir kişi toplayacaktı ve çok yorulacaktı. Birlik olduğumuzda temizlik görevlisinin de yükünü hafifletmiş olduk değil mi? Ayrıca yerlere çöp atmadığımız zamanlarda da ona yardımcı olmuş oluyoruz gibi konuşmalarla çocuğa yardımsever olmayı, iş birliğini öğrenir.*” söylemiyle hem çevresine duyarlı hem de yardımsever bireyler yetiştirilebileceğini belirtmiştir. Ö12 ise estetik açıdan çevrenin korunması gerektiğini ifade etmiştir.

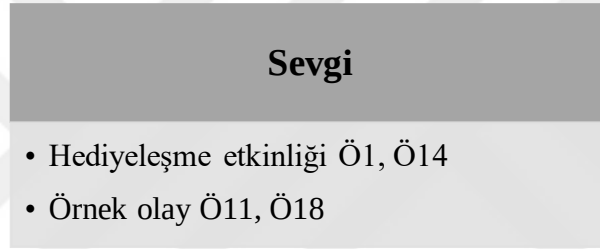
Kod 2. *Hayvanları besleme etkinliği.* Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların doğal çevreye duyarlılık değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö4 “*Çocukların hayvanlara yiyecek ve*

içecek vererek çevresindeki hayvanlara duyarlı vatandaşlar yetiştirebiliriz.” söylemiyle düşüncelerini dile getirmiştir.

Genel olarak bakıldığında doğal çevreye duyarlılık bağlamında öğretmenler, çöp toplama etkinlikleri düzenlemenin ve hayvanları beslemenin çocuklarda bu becerinin kazandırılabilceğı sonucuna varılmıştır.

Tema 4. Sevgi

Okul öncesi öğretmenleri sevgi değerin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değ olduğunu ifade etmişlerdir. Sevgi değerin *hediyeleşme etkinliğı (2/18), örnek olay (2/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 29’da betimlenmiştir.

Şekil 29. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sevgi değerin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Kod 1. Hediyeleşme etkinliğı. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların sevgi değerin kazandırılabilmesi açısından hediyeleşme etkinliklerinin yapılmasının önemine odaklanarak bu değerin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğın Ö1 “*Milli, dini, kültürel değerler kazandırılır. Örneğın mesleklerin ne iş yaptıklarından çok hangi duygular ile yapılması gerektiğı öğretilmeli. Hangi mesleğın insanlara nasıl faydası olduğı anlatılmalı. Çocukların hediyeleşmeleri sağlanarak birbirlerine olumlu bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olunabilir.*” söylemiyle sevgi değerin önemini vurgulayarak etkinlik önerisinde bulunmuştur. Ö14 “*Sevgi. Anneler günü, babalar günü gibi günlerde tişörtlere el baskısı yaparak hediye vermelerini sağlamıştık.*” söylemiyle özel günlerde anne babaya olan sevgilerini göstermelerini sağlayan bir etkinlik önerisinde bulunmuştur.

Kod 2. Örnek olay. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların sevgi değerinin kazandırılabilmesi açısından örnek olay yönteminin kullanılmasının önemine odaklanarak bu değer kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö11 “*Sevgi değeri kazandırılabilir. Ben sınıfta dünya küresinin hastalandığını ve ateşlendiğini söyleyerek ona ilaç hazırlamamız gerektiğini söyledim. Dünya küresinin üstüne üzgün hasta yüz ifadesi de eklemiştim. Çocuklardan kâğıda kalp çizmelerini ve kalbi boyayarak kesmelerini ve kalp ilacı yapmalarını istedim. Hepsi ellerinden geldiğince kalpler keserek dünya küresine yapıştırdı ve sevgiyle dünya küresini iyileştirdi.*” ifadeleriyle sanat etkinliği ve örnek olay yönteminin bir arada kullanarak etkinlik yapılabilceğini savunmuştur. Ayrıca Ö18 örnek olay yöntemi ile çocuklara sevgi değerinin kazandırılabilceğini ifade etmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler okul öncesi dönemde hediyeleşme ve örnek olay yöntemiyle çocukların sevgi değerini kazanmalarında etkili olduğunu belirtmiştir. Çocukların büyüklerine, arkadaşlarına ve sevdiklerine karşı sevgi değerinin kazandırılabilceğini ifade etmişlerdir.

Tema 5. Tasarruf

Okul öncesi öğretmenleri tasarruf değerinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Tasarruf değerini *videolar (2/18)*, *okul dışı etkinlikler (1/18)* kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 30’da betimlenmiştir.

Tasarruf
• Videolar ve uygulamalı etkinlikler Ö3, Ö16 • Okul dışı etkinlikler Ö13

Şekil 30. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde tasarruf değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Kod 1. Videolar. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların tasarruf değerinin kazandırılabilmesi açısından eğitici videoların izletilmesinin

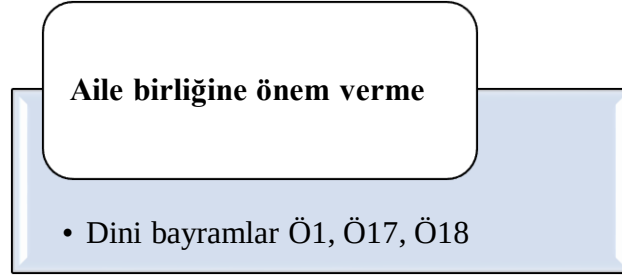
önemine odaklanarak bu değerin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö16 *“Tasarruf değeri kazandırılabilir. Ülkemiz hatta dünya su kıtlığı yaşayacağı söyleniyor. Kar eskisi gibi yağmıyor ya da daha az yağıyor. Bunun sonucunda içme sularımız azalma seyrediyor. Bununla ilgili bir video izletilerek çocuklara gereksiz yere suyu akıtmamalarını öğretebiliriz.”* ifadeleriyle geleceğimizde yaşamamız muhtemel olan su kıtlığına erken yaşlarda önlem alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ö3 *“Boşa yanan lambaların kapatılması elektrik tasarrufunu, boşa akan musluğun kapatılması su tasarrufunun, gereksiz yere fazlasıyla kullanılan kâğıt ve ıslak mendillerin gerekli olduğu kadar kullanılması gibi birçok şeyin tasarrufunu sağladığını ve bunlara dikkat etmenin sorumluluğunun kendilerinde olduğunu bilirler. Bunun için eğitici videolar izletilebilir. Afişler hazırlanabilir.”* söylemiyle sorumluluk değeriyle beraber tasarruf değerinin de verilebileceğini belirterek etkinlik önerisinde bulunmuştur.

Kod 2. Okul dışı etkinlikler. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların tasarruf değerinin kazandırılabilmesi açısından eğitici videoların izletilmesinin önemine odaklanarak bu değerin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö13 *“Ev yaşantılarında ya da günlük hayatlarında sürdürülebilir yaşam için gerekli olan kaynakların korunması noktasında suyun kullanılmadığında kapatılması, ışıkların kullanılmadığında söndürülmesi, ağaç dikimi gibi okul dışı etkinlik görevleri de verebiliriz.”* söylemiyle sürdürülebilir kaynaklardan yola çıkarak çocuklara okul dışı etkinlikler verilebileceğini savunmuştur.

Genel olarak bakıldığında öğretmenler tasarruf değerinin önemine odaklanarak videolar izletme ve okul dışı etkinlikler gerçekleştirerek bu değerin çocuklara kazandırılabilceğini savunmuşlardır.

Tema 6. Aile birliğine önem verme

Okul öncesi öğretmenleri aile birliğine önem verme değerinin okul öncesi dönemde verilebilecek bir değer olduğunu ifade etmişlerdir. Aile birliğine önem verme değerini *dini bayramlar (3/18)* yoluyla verilebileceğini savunmuşlardır. Bu durum şekil 31’de betimlenmiştir.

Şekil 31. Öğretmenlerinin okul öncesi dönemde aile birliğine önem verme değerinin kazandırılmasına yönelik etkinlik önerileri

Dini bayramlar. Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların aile birliğine önem verme değerini kazanmaları açısından ziyaret etme etkinliklerinin önemine odaklanarak bu değer kazandırılmasına yönelik etkinlik önerisinde bulunmuşlardır. Örneğin Ö1 “*Aile birliğine önem verme. Aile büyüklerini ziyaret edip ihtiyaçları konusunda destek olmak. Dini bayramlarımız da büyüklerimize sevgi kartları hazırlayıp onları ziyaret etmek, ziyaretlerinin resimlerini çekip arkadaşlarına göstermelerini sağlamak.*” söylemiyle aile birliğine önem verme değerinin kazandırılabileceğini savunmuştur. Ö17 “*Aile birliğine önem verme olabilir. Ailenin önemi, onların bizim her zaman iyiliğimizi istediğini, bizim geleceğimizi düşünerek bizlere yardımcı olduğunu çocuklara aşılayabiliriz. Anne babalarıyla fotoğraflarını istemiştik bir keresinde. Sonra bu fotoğrafları kullanarak çerçeve yapmıştık ve hediye etmişlerdi.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Ö18 ise çocukların aile birliğine önem verme değerinin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler aile birliğine önem verme değerinin dini bayramlarda büyüklerin ziyaret edilmesinin sağlanması, aile bireylerine hediyeler hazırlanması gibi etkinlikler yoluyla yapılmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır.

4.5. Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yöntem, teknik ve materyaller açısından incelenmesi

Okul öncesi öğretmenlerinin tamamı (18/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminde yöntem ve tekniklerin derslerde kullanılması gerektiğini ve materyallerin öğrenmede etkili olduğunu

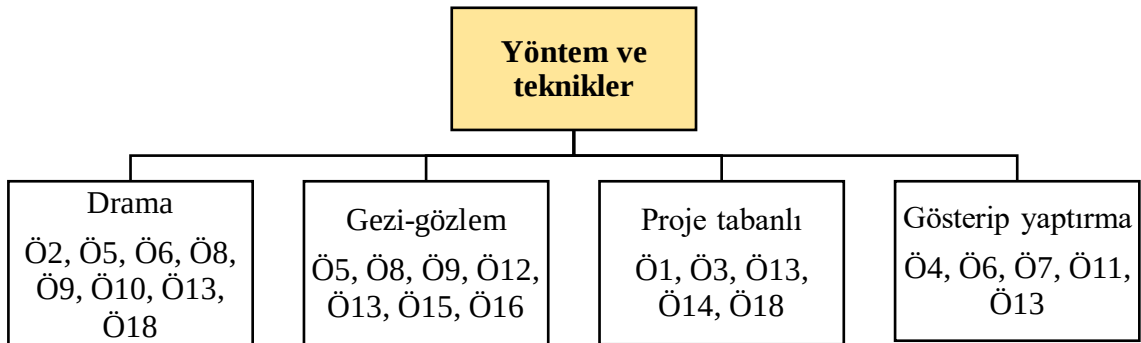
belirtmiş ve yöntem, teknikler ile materyaller açısından konuyu değerlendirmişlerdir. Şekil 32’de bu durum betimlenmektedir.

	Yöntem ve teknikler • Drama Ö2, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö18 • Gezi-gözlem Ö5, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16 • Proje tabanlı Ö1, Ö3, Ö13, Ö14, Ö18 • Gösterip yaptırma Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö13
Materyaller • Hikâye kitapları Ö1,Ö7,Ö18 • Sanat etkinlikleri Ö1,Ö3,Ö14 • Maketler Ö10,Ö16,Ö18	

Şekil 32. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi bağlamında kullanılabilecek yöntem, teknik ve materyaller

Tema 1. Yöntem ve teknikler

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *drama* (8/18), *gezi-gözlem* (6/18), *proje tabanlı* (5/18), *gösterip yaptırma* (5/18) yoluyla derslerde öğrenmeyi daha etkili olacağını savunmuşlardır. Bu durum şekil 33’de belirtilmiştir.

Şekil 33. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde kullanılabilecek yöntem ve teknikler

Kod 1. Drama. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde drama yöntemiyle öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin drama hakkındaki söylemleri ve etkinlik önerileri aşağıda verilmiştir:

- *Drama yöntemi ile çocuklara seçme seçilme haklarının olduğunu öğretebilmek için dersimde oy kullanma etkinliği yaptım. Oy pusulasına oynamaktan keyif aldıkları iki tane oyunun resmini bastırarak o gün oynanacak oyunu kendilerinin belirlemelerini sağladım. Sulu boya ile boyanmış süngerler ile baskı yaptılar. Kullandıkları oyları katlayıp zarflara koymayı, bu işlemin gizli yapılması gerektiğini öğrendiler. Ve o gün oynanacak oyunu seçim yolu ile belirlediler. (Ö13).*
- *Drama okul öncesinde sıklıkla kullanılır. Örneğin bir bayram etkinliği yapmıştık. Bir öğrenci annem, bir öğrenci babam, iki öğrenci dede, bazıları anne baba bazıları da çocuk olmuştu. El öpmeye gidip harçlık aldılar, lokum, sarma gibi yiyecekler ikram edilmişti. Güzel bir etkinlik olmuştu. (Ö2).*
- *Mevsimlerle ilgili öğrencilerimle farklı giysi ve aksesuarları o mevsime uyacak şekilde giyerek sınıfta defile yaptık. Öğrencilerim arkadaşlarına hangi mevsime uygun giyindiğini bulmaları için o mevsimin belirgin özelliklerini anlattılar. Bu şekilde mevsimleri oyunlaştırarak sınıfta bir etkinlik oluşturduk. (Ö18).*
- *Drama ile verilebilir. Kendini işin içine soktuğunda öğrenmeleri daha kalıcı oluyor. Meraklarını uyandırması gerekiyor. (Ö10).*
- *Drama yöntemine çok önem veriyorum ben. Çocuklar da seviyor. (Ö6).*
- *Drama ve canlandırmalar daha etkili oluyor. (Ö8).*
- *Drama yöntemi kesinlikle kullanılmalı. (Ö9).*
- *Dramalar çocuğu sürece dahil ettiği için yapılabilir. (Ö5).*

Kod 2. Gezi-gözlem. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde gezi-gözlem ile ilgili yapılan etkinliklerle öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu savunmuşlardır. Öğretmenlerin bu konu hakkındaki söylemleri ve etkinlik önerileri aşağıda verilmiştir:

- *Müze gezileri de etkili bir öğrenme sağlıyor. Biz Kocaeli Bilim Merkezi'ne götürmüştük çocukları. Bir öğrencim bütün gezegenleri öğrenmişti ve geziden sonra her gün gezegenlerin isimlerini saydı ve özelliklerini aklında tutmuştu. İlgişi yoğundu. (Ö8).*
- *En önemli yöntemin gezi-gözlem olduğunu düşünüyorum. Müzelere yapılacak bir gezi o konu hakkındaki birçok şeyi netleştirebilir. Bunun dışında geri dönüşüm atık*

tesisleri, teknoloji sınıfları, uzay, gökyüzü, gözlem merkezleri okul öncesi çocukları için ilgi çekici yerlerdir. (Ö12).

- Gezi-gözlemler çok etkili oluyor. Çocuklar gezmeyi seviyorlar. Gezdikleri, gördükleri şeyleri çabuk unutmuyorlar. Bu sebeple geziler sıklıkla yapılmalı. Müzeler, bilim merkezleri, köşkler, saraylar gezdirilmelidir. (Ö16).
- Geziler her yaşta olduğu gibi okul öncesi dönemde de öğrenmeleri kalıcı hale getirir. Örneğin bilim merkezleri, savaş gemileri, Atatürk'ün kaldığı evler gibi şehirde bulunan yerler gezdirilebilir. Piknik yapmak bile çocukları o kadar mutlu ediyor ki. (Ö5).
- Geziler çocukların ilgilerini çeken şeyler olduğu için kalıcılığı da o denli yüksek oluyor. Bunun için müzeler, kütüphaneler, bilim merkezleri gezilmelidir. (Ö15).
- Alan gezileri oldukça etkili bir etkinlik türü oluyor bu yaş çocuklarının ilgi ve keşfetme arzusu yüksek olduğu için. (Ö13).
- Geziler düzenlenmeli çünkü öğrenmeler daha kalıcı oluyor. (Ö9).

Kod 3. *Proje tabanlı.* Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde proje tabanlı etkinliklerle öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu savunmuşlardır. Öğretmenlerin bu konu hakkındaki söylemleri ve etkinlik önerileri aşağıda verilmiştir:

- *Proje tabanlı etkinlikler.* Artık malzemelerden elbiseler tasarlamalarını isteyerek bir defile düzenlemiştik. Tabi burada aileler de destek olmuştu. Çocuklar artık materyallerden bir şeyler yapılabildiğini gördükleri zaman eşyalarına direkt çöp muamelesi göstermiyor. Mesela bir keresinde resim yaptığımız kâğıtları çöpe atmak yerine geri dönüşüm kutularına attığımızda karşımıza tekrar kâğıt olarak geldiğini gösteren bir video izletmiştim. O günden sonra çocuklar kâğıtları geri dönüşüm kutumuza atmaya başlamıştı. (Ö14).
- *Proje tabanlı etkinlikler öğrenmeyi daha kolay hale getirebilir.* Çünkü çocuklar iş birliği içerisinde artık malzemelerden bir robot yapabilir ya da kendilerine bir oyuncak yapabilirler. Mesela ben marangozdan artık kalan tahta parçalarını alarak bahçemizdeki masaya döktüm. Herkes eline tutkal aldı ve istediği şekillerde kendilerine oyuncak yaptılar. Sonra yapılan oyuncakları boyadık. Çocuklarda büyük zevk almışlardı. (Ö2).
- *Proje tabanlı etkinlikler daha kalıcı oluyor.* Görsel yönden zengin oldukları ve çocuklarda süreçte etkin oldukları için mutlu oluyorlar. Örneğin ekmeğin oluşumuyla ilgili bir proje çalışması yapmıştık. Başak, buğday, un örnekleri

getirmiştik. Daha sonra undan ekmek yoğurup pişirmiştik. Hep birlikte afiyetle yerken ekmeğin nasıl oluştuğunu anlatan videolarla da öğrenmemizi desteklemiştik. (Ö17).

- *Yapboz tamamlama etkinliği, grup çalışmaları yapılabilir. Grup halinde resimler yapılıp boyanabilir. (Ö1).*
- *İş birliğine dayalı etkinlikler yapılmalı. (Ö9).*

Kod 4. Gösterip yaptırma. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde gösterip yaptırma yöntemiyle öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu konu hakkındaki söylemleri ve etkinlik önerileri aşağıda verilmiştir:

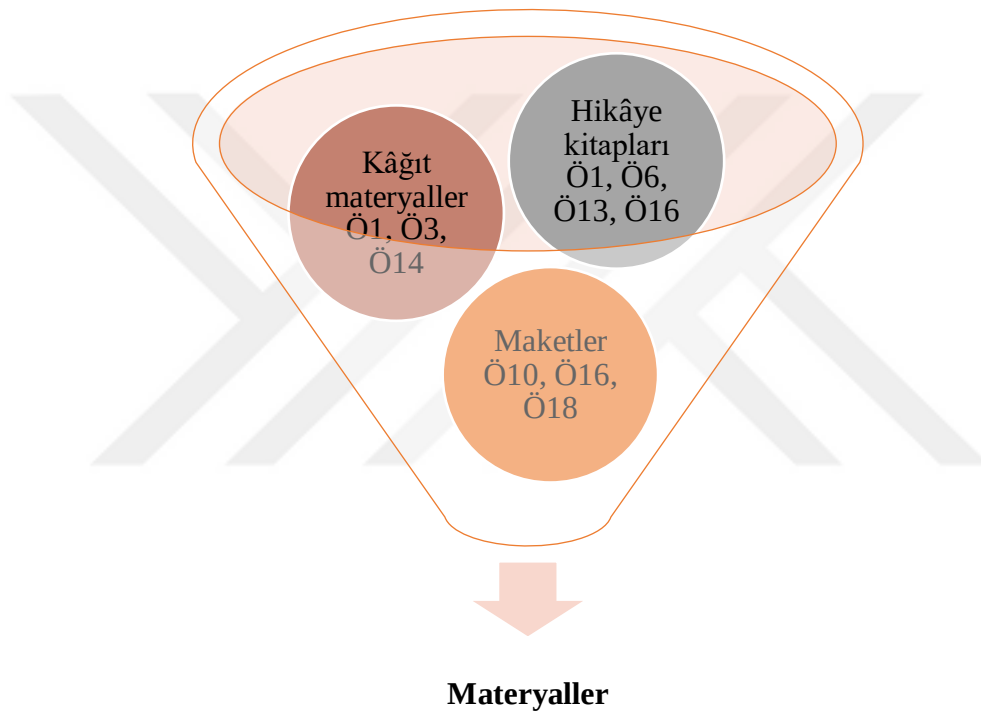
- *Çocuğun birebir aktif olduğu etkinlikler daha çok tercih edilmelidir. Drama, gösterip yaptırma gibi. Örneğin yağmur deneyi yapmıştık mesela geçen gün. Cam bir fanusun yarısına kadar su doldurduk. Diğer yarısına da tıraş köpüğü sıktık. Üzerine mavi boya azar azar döktük ve köpükten aşağı yavaş yavaş suyun içine yağmur gibi yağdı boya. Çocukların ilgilerini çeken bir deney olmuştu. (Ö6).*
- *Çocukları sürece dahil etmek önemli. Özellikle ilgi çekici deneyler kullanılmalı. Örneğin basınç deneyi yapmıştım geçen günlerde. Cam bir tepsinin ortasına önce mum koymuştum ardından tepsiyi su doldurup mavi boyayla renklendirmiştim. Kavanoza bir iki fis kolonya sıkıp mumu içine gelecek şekilde kapattığımda sular kabararak kavanozu doldurmuştu. Çocuklar hayret dolu gözlerle bakmıştı. (Ö11).*
- *Gösterip yaptırma kullanılabilir. Bir deneyi ilk önce öğretmen yapar daha sonra çocukların da sürece dahil olması açısından birtakım görevler vererek deneyi yapması sağlanabilir. Kendileri de yapınca çok daha keyif alıyorlar ve eğleniyorlar. (Ö4).*
- *Fen ve doğa etkinlikleri coğrafya alanındaki kazanımları gerçekleştirebilme noktasında yararlanabileceğimiz bir etkinlik türü oluyor. Örneğin bir deneyi önce öğretmen yapar daha sonra öğrencileri de sürece dahil ederek tekrar yapmaları sağlanabilir. (Ö13).*
- *Çocuğun yaparak yaşayarak deneyimleyebileceği her türlü etkinlik yapılabilir. Örneğin gösterip yaptırma yöntemi. Çocuk birebir kendi deneyimlediği için öğrenmeler daha kalıcı oluyor. (Ö7).*

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin başında drama ve gezi-gözlem geldiği görülmüştür. Aynı zamanda öğretmenler,

çocuğun yaparak yaşayarak deneyimlediği şeylerin ve ilgilerini çeken etkinliklerin derslerde yapılmasının kalıcılığı arttırdığını belirtmişlerdir.

Tema 2. Materyaller

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *hikâye kitapları* (3/18), *kâğıt materyaller* (3/18), *maketler* (3/18) yoluyla derslerde öğrenmeyi daha etkili getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu durum şekil 33’te betimlenmiştir.

Şekil 34. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde kullanılabilecek materyaller

Kod 1. *Hikâye kitapları.* Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde hikâye kitapları aracılığıyla öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö1 “Okunan hikâyeler okul öncesi dönemde sosyal bilgilerin eğitiminde etkili olabilir. Çocuklarla birlikte resimli hikâye kitapları oluşturulabilir.” söylemiyle hikâye kitaplarının sosyal bilgiler eğitiminde kullanılabileceğini ifade etmiştir. Ö13 “*Hikâye okuma, oyun etkinlikleri, boyama çalışmaları, grup etkinlikleri, şarkı söyleme gibi konuya uygun tasarlanan etkinlikler ve materyaller yapılabilir.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Ö6 “Bir hikâyeyi okurken kuklalardan yardım alabiliriz.” ve Ö16 “Görsel materyaller, videolar, kuklalar tercih edilmelidir. Kendi uydurduğumuz bir hikâye ile kuklaları oynatabiliriz.” söylemleriyle hikâye okurken kuklaların da kullanılabileceğini savunmuşlardır. Genel olarak bakıldığında okul öncesi dönemde hikâye kitapları öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılan materyaller olarak karşımıza çıkmaktadır. Hikâye okurken onların dikkatlerini çekmek ve daha iyi dinlemelerini sağlamak amacıyla kuklaların ve görsel materyallerin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

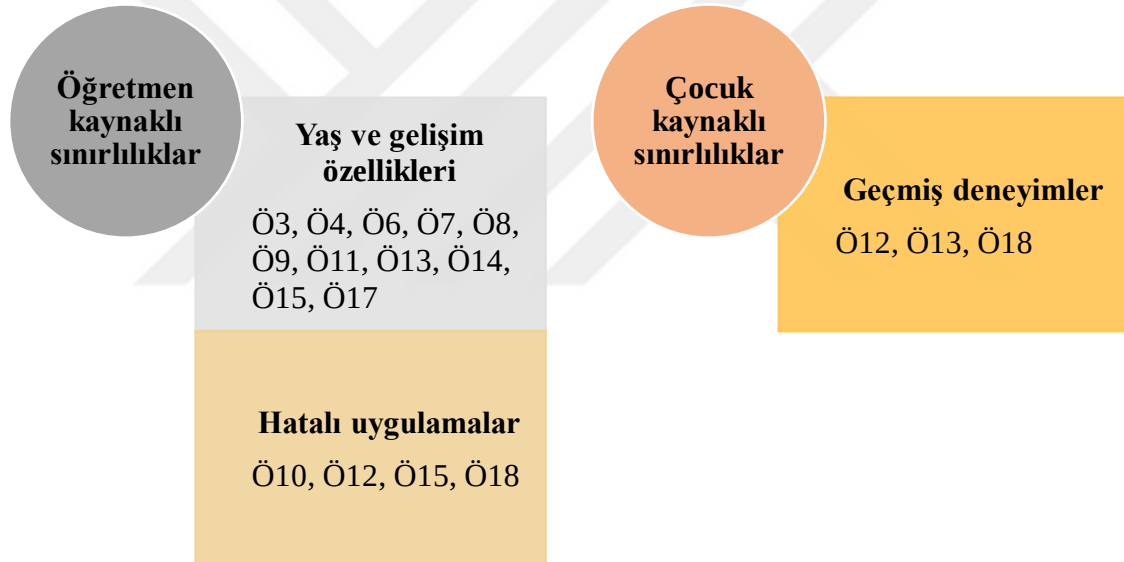
Kod 2. Kâğıt materyaller. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde kâğıt materyalleri aracılığıyla öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö1 “Sosyal bilgiler dersini destekleyecek köşeler oluşturulmalı. Örneğin kültürümüzü yansıtan, aile arasındaki değerlerin nasıl olması gerektiği afiş olarak sınıfa asılabilir.” söylemiyle sınıflarda sosyal bilgiler eğitimini destekleyecek köşelerin oluşturulmasına yönelik görüşlerini dile getirmiştir. Ö14 “Basit yırtma yapıştırma etkinliği ile bayrak yapılabilir. Ya da kesme yapıştırma ile dünya yapılabilir. Aslında birçok şeyi materyal olarak kullanabiliriz.” söylemiyle görüşlerini ifade etmiştir. Ö3 “Artık materyallerden yeni bir ürün ortaya çıkarma etkinliği yapılabilir. Örneğin yumurtanın kartonları var ya marketlerden aldığımız. Bu kartonlarla tırtıl yapmıştık mesela. Tırtıl hakkında videolar izleyerek tırtıl hakkında bilgi sahibi olmuştuk.” ifadeleriyle artık materyallerden birçok etkinlik oluşturulabileceğinin önemine vurgu yapmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler kâğıt materyalleri kapsamında afiş yapma, yırtma yapıştırma, kesme yapıştırma, artık materyallerden yapılan çalışmaların yapılabilceğini belirtmişlerdir.

Kod 3. Maketler. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde maketler aracılığıyla öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö18 “Çocuklara dünyayı ve gezegenleri, güneş sistemimizi tanıtmak için maketler hazırlayabilir bu gezegenlerin güneşe uzaklığını oyunlaştırarak anlatabiliriz.” söylemiyle görüşlerini ifade etmiştir. Ö10 “Çocukların dikkatini çeken etkinlikler kullanılmalı. Önce gezegenler konusunu maket üzerinde göstererek anlattık. Ardından gündemde yer alan Alper Gezeravcı’nın uzaya çıkışı ile ilgili videolar izlemiştik mesela çok heyecanla izlemişlerdi.” ifadeleriyle maketlerin sosyal bilgiler eğitiminde kullanılabileceğini savunmuştur. Ö16 ise maketlerle sosyal bilgiler eğitiminin yapılabilceğini savunmuş ayrıca “Belediye’nin belli aralıklarla düzenlediği atölyeler oluyor. Oralara katılarak becerilerini geliştirebilirler.” söylemiyle okul dışı etkinliklerle de çocukların becerilerini geliştirebilecekleri ortamların varlığına dikkat çekmiştir. Genel olarak bakıldığında öğretmenler okul öncesi eğitimde

materyallerin kullanılmasının öğrenmeleri daha kalıcı hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin daha çok güneş sistemi konusunu anlatırken maketlerden yararlandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bazı kurumların düzenlediği atölye çalışmaları çocukların becerilerinin gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

4.6. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları açısından incelenmesi

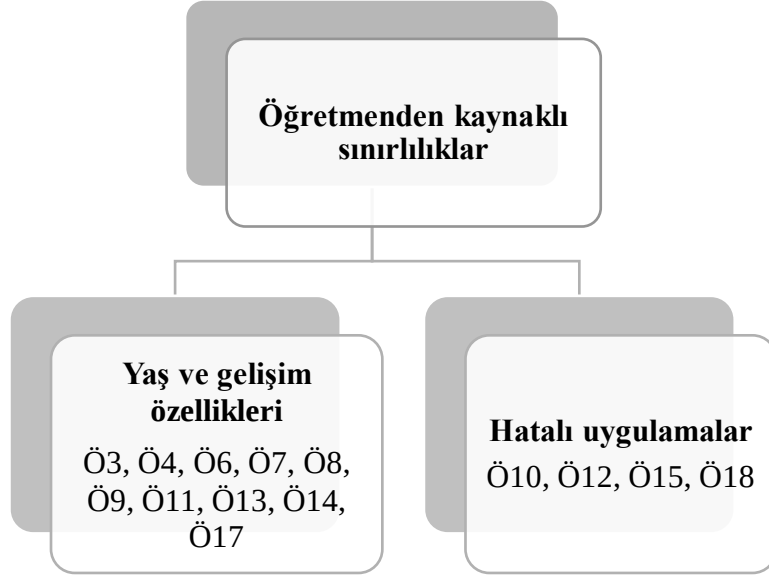
Okul öncesi öğretmenleri (14/18) bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları olduğunu belirtmiş ve *öğretmen kaynaklı sınırlılıklar* ile *çocuk kaynaklı sınırlılıklar* açısından konuyu değerlendirmişlerdir. Şekil 35'te bu durum betimlenmektedir.

Şekil 34. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıkları

Tema 1. Öğretmen kaynaklı sınırlılıklar

Okul öncesi öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminin verilmesi noktasında öğretmenden kaynaklı birtakım sınırlılıkların olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenden kaynaklı sınırlılıkları *yaş ve gelişim özellikleri* (10/18), *hatalı uygulamalar* (4/18) kodlarına ayrılarak analiz edilmiştir. Bu durum şekil 36'te betimlenmiştir.

Şekil 35. Öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinde öğretmenden kaynaklı sınırlılıklar

Kod 1. *Yaş ve gelişim özellikleri.* Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocukların yaş ve gelişim özelliklerine dikkat edilmemesi açısından sınırlılık oluşturacağına odaklanmışlardır. Örneğin Ö8 “Olumsuz etkisi sadece çocuğun seviyesine inmeden, zor ve karmaşık şekilde verilirse çocukta karmaşaya neden olur. Onlar soyut düşünemedikleri için konuları mümkün olduğunca somut bir şekilde vermeli ve görsel ağırlıklı çalışılmalıdır.” söylemiyle çocukların yaş ve gelişim seviyelerine dikkat ederek ve görsel odaklı ürünlerle çalışılması gerektiğini savunmuştur. Ö4 “Çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınmadan konuların anlatımı yapıldığında çocukta karmaşaya sebep olabilir.” ve Ö7 “Konu anlatılırken çocuğun seviyesine göre anlatım yapılmalıdır. Seviyelerine uygun yapılan her konu çocuğa olumlu katkılar sağlayacaktır.” söylemleriyle çocukların yaş gelişim özelliklerine uygun anlatım yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların yaş ve gelişim özellikleri bağlamında söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *Çocukların yaş gelişim özellikleri dikkat edildiği sürece olumsuz bir etkisinin olacağını düşünmüyorum. (Ö14).*
- *Bazı soyut kavramların öğretiminde de bilgiler somutlaştırılarak çocuklara verilemezse öğrenme gerçekleşmeyebilir. Genel olarak olumlu katkıları daha çok olsa da bazı noktalarda olumsuzluklar da karşılaşılabılır bunlar da çocuğun yaşına*

ve seviyesine inmeden konuyu açıklamaya çalışmaktan, konunun anlaşılabilirliğini öğretmenin güçleştirmesinden kaynaklı olabilir. (Ö13).

- *Öğretilecek herhangi bir konunun çocuğun gelişim seviyesinin üstünde olmamalıdır. (Ö9).*
- *Konular basitleştirilerek anlatıldığında olumsuz bir etki olacağını düşünmüyorum. (Ö11).*
- *Basite indirgendiği sürece olacağını düşünmüyorum. (Ö17).*
- *Olumsuz bir etkisinin olacağını düşünmüyorum. Sadece çocukların seviyeleri göz önünde bulundurulmalı. (Ö3).*
- *Çocukların seviyesinde anlatıldığında olumsuz bir etkisinin olacağını düşünmüyorum. (Ö6).*

Genel olarak bakıldığında sosyal bilgiler eğitiminde; öğretmenlerin, çocukların yaş ve gelişim seviyelerini dikkate almaması çocukların öğrenmelerinde sınırlılıklar oluşturacağını ifade etmişlerdir.

Kod 2. Hatalı uygulamalar. Öğretmenler okul öncesi dönemde öğretmenlerin hatalı uygulamaları açısından sosyal bilgiler eğitiminde sınırlılık oluşturacağını belirtmişlerdir. Örneğin Ö10 “*Öldürmeli, kanlı savaş videoları izletilmemeli. Çocuklar bundan olumsuz anlamda etkilenebilir.*” ve Ö15 “*Çocukların gelişim özellikleri dikkat edildiği ve olumsuz görüntüler izletilmediği sürece olumsuz bir etkisi olmaz.*” söylemiyle çocukların psikolojilerine dikkat edilmemesi bağlamında öğretmenlerin hatalı uygulamalarına değinmişlerdir. Ö12 “*Kullanılan teknik ve yöntemler yanlış, eksik planlama ve uygulama ile istenilen, hedeflenen kazanım ve göstergelerden uzaklaşılabilir.*” söylemiyle öğretmenlerin yanlış yöntem, teknik kullanmasından ve planlama sıkıntısı yaşamasından dolayı çocukların olumsuz etkilenebileceğini savunmuştur. Ö18 “*Öğretmenlerin yanlış tutum ve uygulamaları, öğrencide olumsuz duygulara yol açabilir. Dikkat edilmesi gereken hassas konuların kazandırılmasında doğal afetler, savaşlar gibi öğretmenlerin planlamaları, uygun yöntem teknikler kullanmamaları çocukta olumsuz etkilere neden olabilir.*” söylemiyle konu hakkındaki düşüncelerini ifade etmiştir.

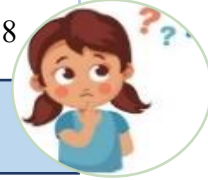
Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin, derslerinde çocukların psikolojilerine dikkat etmeden şiddet içerikli videoların izletmesi, yanlış yöntem/teknik/uygulama yapması çocuklarda sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinde sınırlılık oluşturacağını ifade etmiştir.

Tema 2. Çocuk kaynaklı sınırlılıklar

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin, *geçmiş deneyimler* (3/18) yoluyla çocuğun öğrenmesinde sınırlılık oluşturacağını vurgulamışlardır. Bu durum şekil 37’de betimlenmiştir.

- Geçmiş deneyimler Ö12, Ö13, Ö18

**Çocuk kaynaklı
sınırlılıklar**

Şekil 36. Öğretmenlerin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin verilmesinde çocuk kaynaklı sınırlılıklar

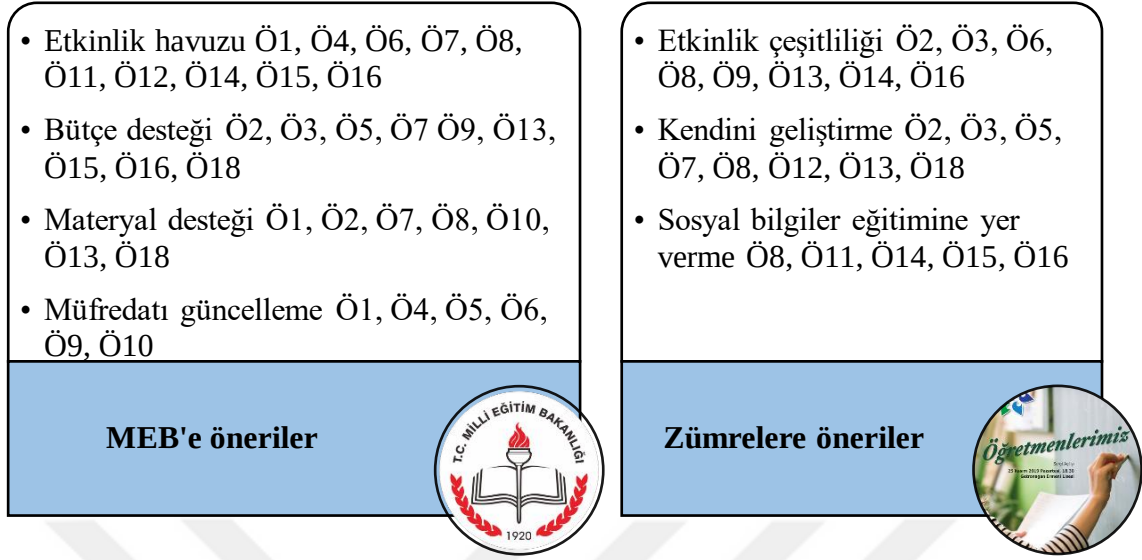
Geçmiş deneyimler. Öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde çocuğun geçmiş deneyimleri açısından sınırlılık oluşturacağına odaklanmışlardır. Örneğin Ö12 “*Savaş dramaları, Kızılay, deprem canlandırmaları çocukların iç dünyalarında hasarlara yol açabilir.*” söylemiyle konu hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Ö13 “*Coğrafya ile ilgili afetler konusunda çocuklara bilgiler verirken son yaşadığımız afetten etkilenen çocukların travmaları psikolojik olarak süreçte olumsuzluklara neden olabilir.*” ifadeleriyle geçmiş yaşantıların psikolojik açıdan çocuğu olumsuz etkileyebileceğini savunmuştur. Ayrıca Ö18 çocukların geçmiş yaşantıları, hassas oldukları noktalar dikkate alınmadığında sınırlılıklara yol açabileceğini ifade etmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler, çocukların geçmiş yaşamlarında deneyimledikleri durumları okul ortamında tekrar gündeme getirildiğinde çocuklarda sınırlılıklar oluşturabileceğini ifade etmişlerdir.

4.7. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik önerileri

Okul öncesi öğretmenleri bu dönemde sosyal bilgiler eğitiminin önemli olduğunu belirtmiş ve MEB’e öneriler (18/18) ile zümrelere öneriler (14/18) açısından sosyal bilgiler eğitiminin

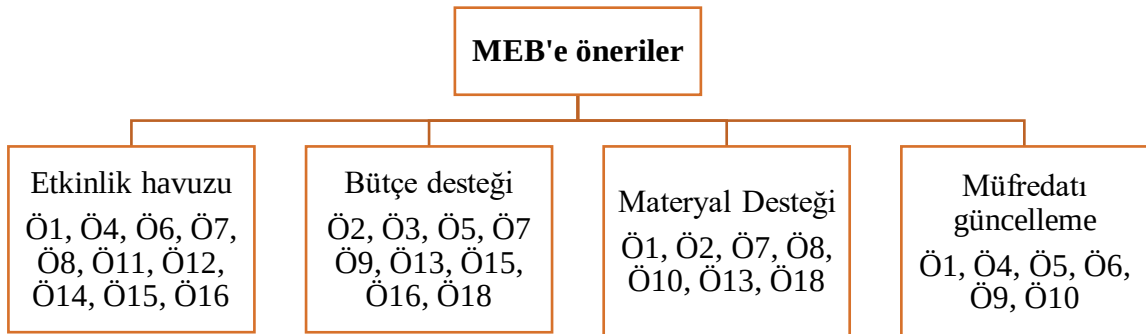
yapılmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Şekil 38’de bu durum betimlenmektedir.

Şekil 37. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik önerileri

Tema 1. MEB’e öneriler

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *etkinlik havuzu* (10/18), *bütçe desteği* (9/18), *materyal desteği* (7/18), *müfredatı güncelleme* (6/18) yoluyla MEB’e önerilerde bulunmuşlardır. Bu durum şekil 39’da betimlenmektedir.

Şekil 38. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik MEB’e önerileri

Kod 1. Etkinlik havuzu. Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili MEB'e etkinlik havuzu oluşturması açısından öneride bulunmuşlardır. Öğretmenlerin konu hakkındaki söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *Sosyal bilgiler eğitimi adına çocuğun kültürünü, milli ve dini değerlerini de öğrenmesi adına etkinlik havuzları oluşturmali. Bu dönemde başlayan eğitim ileriki dönem yaşantılarında ciddi faydalar sağlayacağı düşüncesindeyim. (Ö6).*
- *MEB sosyal bilgiler eğitimine yönelik etkinlikler tasarlamalıdır. Geleneklerimizi yaşatacak etkinlikleri desteklemeli ve çocukların katılımının sağlanması için çalışmalıdır. (Ö14).*
- *Her dönem yaş grubunda daha yalın, daha görsel, işitsel, daha gezi-gözlem ve deneye dayalı etkinliklere yer vermelidir. (Ö12).*
- *Tüm kazanımları günlük, aylık ve yıllık planda muhakkak yer vermeli. Milli eğitime bağlı çıkarılan kitaplarda sosyal bilgiler alanını destekleyecek etkinlikler yer almalı. (Ö1).*
- *Sosyal bilgilere dair etkinliklerini çoğaltabilir. Deney, gözlem, gezi ağırlıklı etkinlikler oluşturabilir. (Ö17).*
- *Sosyal bilgilere özgü hikâye kitapları bastırılabilir. Kültürel değerlerimizi yaşatacak projeler düzenlemelidir. (Ö8).*
- *Sosyal bilgiler dersine yönelik etkinlik önerileri geliştirilerek etkinlik havuzu oluşturulabilir. (Ö4).*
- *Sosyal bilgiler dersiyle ilgili etkinlikler üretilerek öğretmenlerin faydalanmasını sağlayabilir. (Ö5).*
- *Sosyal bilgiler eğitimi adına renkli, okul öncesi döneme uygun kitaplar bastırılmalı. (Ö15).*
- *Sosyal bilgiler alanına özgü konularda etkinlik havuzları oluşturmalıdır. (Ö7).*

Genel olarak bakıldığında öğretmenler, Millî Eğitim Bakanlığına sosyal bilgiler eğitimi kapsamında bir etkinlik havuzu oluşturmasını ve bu etkinliklerin çeşitlendirmesi gerektiğini önermişlerdir. Oluşturulacak etkinliklerin renkli, dikkat çekici, deney ve gözleme dayalı olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod 2. Bütçe desteği. Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili MEB'e okullar için bütçe desteğinde bulunması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin bu konuyla ilgili söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *MEB kesinlikle bütçe konusunda biz öğretmenlere destek olmalı. Bilim, sanat, kültürel gezilerimizi desteklemeli hatta müfredatta yer almalı ve yapılmasını da zorunlu kılmalıdır. Çünkü bazı öğretmenler maalesef bunu bir külfet olarak görebiliyor. (Ö3).*
- *Alan gezileri için gerekli bütçeyi, ulaşım desteğini sağlayabilir. Sınıf dışı etkinlikler gerçekleştirmeye uygun olmayan ilkokul-ortaokul, meslek liseleri bünyesindeki anasınıflarının okul çevrelerine uygun alanlar düzenleyebilirler. (Ö13).*
- *MEB gezilerin düzenlemesi noktasında okullara bütçe desteği sağlamalı, servis ayarlamalı, gidilecek mekân ücretli ise ücretini karşılamalıdır. (Ö16).*
- *Öğretmenlerin geziler düzenlemesi için ek bir bütçe ayırarak geziler yapılır yapılmadığının kontrolü yapılmalıdır. (Ö15).*
- *MEB kültürel geziler yapılmasını desteklemelidir. Her okula bunun için bütçe ayırmalıdır. (Ö7).*
- *Geziler arttırılmalı. Tarihi mekanlarımızı çocuklarımıza tanıtmak adına zorunlu geziler yapılmalı. (Ö9).*
- *Tarihi müze ya da tarihi mekân gezileri için bir bütçe desteğinde bulunabilir. (Ö2).*
- *Geziler için okullara ödenek ayırabilir ve yapılma şartı koyabilir. (Ö5).*
- *MEB alan gezileri faaliyetlerine destek olabilir. (Ö18).*

Genel olarak bakıldığında öğretmenler, MEB'e sosyal bilgiler eğitimi kapsamında geziler için bütçe ayırması gerektiğini belirterek müfredatta da gezilerin yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler geziler için daha çok müze gezileri, mekân gezileri kapsamında yer alan kültürel gezilerin mutlaka okul öncesi dönemde yapılması gerektiğini ve bu geziler için harcanacak ücretlerin MEB tarafından karşılaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod 2. Materyal desteği. Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili MEB'e okullar için materyal desteği bulunması açısından önemine odaklanmışlardır. Öğretmenlerin söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *MEB'in bizler için yapabileceği şeylerin başında sosyal bilgiler eğitimine uygun materyal desteği gelebilir. Küreler, haritalar, deney malzemeleri sınıflarda yerini alırsa bunlara uygun etkinlikler daha kolay tasarlanabilir. (Ö13).*
- *Materyal eksikliği olan pek çok okul var özellikle doğu illerimizde. Mümkün olduğunca materyal desteği sağlanmalıdır. (Ö7).*

- *MEB materyal sıkıntısı çeken okullara ihtiyaçları tespit edilerek materyal temin edebilir. (Ö2).*
- *Sınıflara materyal desteğinde bulunabilir. Materyal eksiği olan sınıflar çok maalesef. (Ö8).*
- *Sınıfta kullanılacak materyaller sağlanmalı. (Ö1).*
- *Sınıflara materyal desteği sunabilir. (Ö18).*
- *Materyallerimizi çoğaltabilir. (Ö10).*

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler, sosyal bilgiler eğitimi kapsamında kullanılabilecek materyallerin birçok okulda eksik olduğunu ve MEB tarafından temin edilmesinin sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kod 3. Müfredatı güncelleme. Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili MEB’e müfredatın güncellenmesi açısından önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin söylemleri aşağıda verilmiştir:

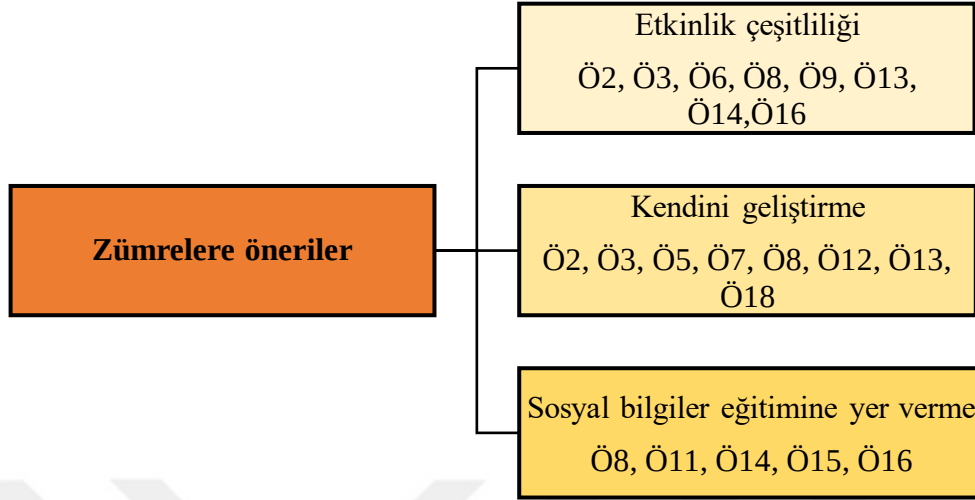
- *MEB bu yıl öğretim programını yeniledi. Sosyal bilgiler eğitimine dair kazanımların arttığını fark ettim. Özellikle ülkemizi ilgilendiren ve es geçilmemesi gereken konulardan biri olan doğal afetler konusunu bir kazanım olarak karşımıza çıkardı. Bu güzel bir adım. Çünkü beklenen büyük bir deprem var. (Ö9).*
- *MEB okul öncesi eğitim programını güncelledi, içerisine örnek günlük planları koydu ancak yeterli olmadığını düşünüyorum. (Ö6).*
- *Tüm kazanımları günlük, aylık ve yıllık planda muhakkak yer vermeli. (Ö1).*
- *Müfredata sosyal bilgiler dersine yönelik kazanımlar eklenebilir. (Ö4).*
- *MEB müfredata sosyal bilgilere ait kazanım ve göstergeler ekleyebilir. (Ö5).*
- *Sosyal bilgilerle ilgili daha fazla konu programlara dahil edilebilir. (Ö10).*

Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi öğretim programının 2024 yılında güncellendiği ve güncellenen öğretim programında sosyal bilgiler eğitimine dair kazanım ve göstergelerin eklendiğini ancak öğretmenler tarafından yeterli bulunmadığı görülmüştür.

Tema 2. Zümrelere öneriler

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin; *etkinlik çeşitliliği (8/18), kendini geliştirme (8/18), sosyal bilgiler eğitimine yer verme (5/18)* yoluyla

zümrelerine/meslektaşlarına önerilerde bulunmuşlardır. Bu durum şekil 40'ta betimlenmektedir.

Şekil 39. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasına yönelik zümrelerine önerileri

Kod 1. *Etkinlik çeşitliliği.* Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili meslektaşlarına etkinlik çeşitliliği bağlamında önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *Öğretmenler sınıflarında iklim köşeleri, hava durumu panoları yapabilirler. Atatürk köşesi oluşturabilirler. Alan gezileri yaptırılabilir. Öğretim programı henüz yeni güncellendi mesela ve yapılan değişikliklere baktığımızda sosyal bilgiler ile doğrudan ilişkili kazanımlar olduğunu görüyoruz öğretmenler günlük planlarına bunlarla ilgili etkinlikler dahil edebilir. (Ö13).*
- *Çocuklara ülkemizin nasıl zor şartlarda kurulduğunu onların seviyelerini de es geçmemek şartıyla anlatsınlar. Ülkesinin değerini bilen çocuklar kendilerini geliştirmenin yollarını arar ve çalışmanın önemini kavrar. Aynı zamanda kültürlerini tanırırlar. Öğretmenlerin buna dikkat etmesi gerektiğini düşünüyorum. (Ö6).*
- *Öğretmenler gündemi takip etmeli ve gündemden yola çıkarak çocuklarla etkinlikler yapmalıdır. Çünkü çocuklar evde gündemi dolaylı yoldan öğrenmiş oluyorlar ve ertesi gün öğretmenden de duyunca şaşırp fikirlerini daha kolay dile getirebiliyorlar. (Ö9).*
- *Okul öncesi öğretim programı bu yıl güncellendi. Bu sebeple öğretmenlerin güncel programı incelemelerini ve bu ölçüde neler yapabileceklerini planlamalıdır. (Ö8).*

- *Öğretmenler gezileri planlarında sık sık yer vermeye çalışmalıdır. Çocukları yaparak yaşayarak öğreneceği ortamlar hazırlamalıdır. (Ö16).*
- *Her sene aynı etkinliklerden ziyade birçok farklı etkinliklerle çocukları sürece dahil etmelidir. (Ö3).*
- *Sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili konularda etkinliklerin yapılması sağlanmalıdır. (Ö14).*
- *Etkinlik havuzlarını genişletmelerini önerebilirim. (Ö2).*

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler zümrelerine öğretim programına hâkim olmaları ve programa göre etkinliklerini çeşitlendirmelerini, gündemi takip etmelerini, sık sık geziler düzenlemelerini, çocukları sürece dahil eden etkinlikler tercih etmelerini, ülkeleri hakkında temel bilgileri vererek ülkelerine değer vermelerini sağlamalarını önermişlerdir.

Kod 2. Kendini geliştirme. Öğretmenler okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili meslektaşlarına kendilerini geliştirmeleri gerektiğinin önemine odaklanmışlardır. Öğretmenlerin söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *Biz öğretmenler kendilerini geliştirmek, yeni bakış açıları kazanarak bunları sınıflarında yaptıkları etkinliklere entegre edebilmek amacıyla çeşitli seminerlere, konferanslara katılabiliriz. Akademik yayınlardan feyz alabilir, bilgilerimizin üzerine ekleyerek daha verimli öğretmenler haline gelebiliriz. (Ö18).*
- *Gelişim sürekli ve sürekli. Hedeflenen kazanım ve göstergeler göz önüne alındığında tüm eğitimciler daha verimli olmak, istenilen-amaçlanan hedefe doğru bir şekilde ulaşabilmek için seminer, konferans, makale gibi etkinlikler ile gelişimi devamlı hale getirebilir. (Ö12).*
- *Öncelikle çocukları ve yaptıkları mesleği sevmelerini öneririm. Çünkü öğretmenler mesleğini sevmeyen zaman çocuklara da yararlı olamayabiliyorlar maalesef. Ayrıca monoton olmamalarını ve kendilerini geliştirmelerini öneririm. (Ö5).*
- *Yeniliğe, gelişime açık eğitimciler olabilmemiz noktasında alan kitapları, akademik kaynaklar tarayarak biz öğretmenler kendi gelişimimizi sağlayabiliriz. (Ö13).*
- *Kendilerini geliştirmelerini ve teknolojiye ayak uydurmalarını öneririm. Çünkü yetişen çocuklar teknoloji çağı çocukları. (Ö7).*
- *Kendilerini ve etkinliklerini geliştirmeli. (Ö8).*
- *Kendilerini geliştirmelerini önerebilirim. (Ö2).*
- *Kendilerini geliştirmeliler. (Ö3).*

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler kendi meslektaşlarına seminer ve konferanslara katılarak, akademik yayınlar okuyarak, gelişen teknolojiyi takip ederek kendilerini geliştirmeleri gerektiğini önermişlerdir.

Kod 3. *Sosyal bilgiler eğitime yer verme.* Öğretmenler okul öncesi dönemde meslektaşlarına sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili sosyal bilgiler eğitiminin derslerinde yer vermelerinin önemine odaklanmışlardır. Öğretmenlerin söylemleri aşağıda verilmiştir:

- *Sosyal bilgiler eğitiminin içeriğini bilmeli ve önemini kavramalıdır. Etkinliklerde sosyal bilgilere dair konular yer almalıdır. Çocuklara kültürümüz tanıtılmalı, farklı kültürden bir çocuk varsa onun kültürü de çocuklara tanıtılmalıdır. Farklı kültürdeki insanlara saygı duymaları gerektiği aşılmalıdır. (Ö14).*
- *Araştırma yapmalarını ve derslerinde sosyal bilgiler eğitime dair etkinliklerini arttırmalarını öneririm. (Ö11).*
- *Sosyal bilgiler konularını planlarında yer vererek uygulamalıdır. (Ö16).*
- *Derslerinde sosyal bilgilere ait konulara yer vermelerini önerebilirim. (Ö15).*
- *Derslerinde sosyal bilgiler eğitime yer vermelerini öneririm. (Ö8).*

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler kendi meslektaşlarına sosyal bilgiler eğitimini derslerinde yer vermelerini, kendi kültürü ile başka kültürleri tanıyarak bu kültürlere saygılı olması gerektiğinin aşılması gerektiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde görüşmeler aracılığıyla toplanan araştırma verilerinin analizinden elde edilen bulguların sonuçları verilmiştir. Ayrıca, araştırmada ulaşılan bu sonuçlar tartışılmış ve bu sonuçlara bağlamında uygulayıcılara ve gelecekteki yapılabilecek araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

5.1. SONUÇ

Bu araştırma bağlamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Okul öncesi öğretmenleri, sosyal bilgiler eğitimini günlük yaşamda karşılaşılan birtakım olaylar, içeriği sosyal bilgiler eğitiminde yer alan insan hakları, demokrasi, toplumsal kurallara uyma, coğrafya ve bazı tarihi konular bağlamında sosyal bilgiler eğitiminin çocukların sosyal becerilerini desteklediğini, ülkesine ait değerleri öğrenmesini sağladığını, gelecek yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin çözümünde yaşamını kolaylaştıracağını, yeni bilgilere açık ve ilgili olduğunu, çevrelerini tanımalarını, hak ve sorumluluklarının farkında olmalarını, hayata hazırlanmaları gerektiğini çocuğun ihtiyacı bağlamında önemli bulmaktadırlar. Ayrıca sosyal bilgiler eğitiminin çocukların duygularını kontrol ederek toplumda kendilerini ifade edebilmeleri, ülkesinin değerlerini kabul ederek kendini yaşadığı topluma dahil edebilmeleri, herkesin hakları olduğunu kavrayarak saygı gösterebilmeleri, demokratik olmaları yaşadığı toplumun kurallarını, değerlerini ve kültürlerini öğrenmelerini, etkin, nitelikli vatandaş yetiştirmede aracı olduğunu toplumun gereksinimleri bağlamında önemini vurgulamaktadırlar.

2. Öğretmenler erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitiminin tarih, coğrafya, vatandaşlık ve sosyoloji alanlarından yapılabileceğini savunmuşlardır. Tarih alanının çocuklara, yaşadığı ülkenin geçmişini bilmesi ve değer vermesi, Atatürk ile diğer Türk büyüklerini tanıması ve saygı duyması bağlamında önemli olduğunu vurgulamışlardır. Çevrelerinde olup biten olayları fark etmeleri ve ona göre hareket etmeleri, var olan kaynakları bilinçli kullanmaları, çevreyi kirletmemeleri ve değer vermeleri bağlamında

coğrafya alanının önemine odaklanmışlardır. Vatandaşlık alanının, topluma iyi birer vatandaş yetiştirmede aracı olduğunu, çocuğun kendisinin hakları olduğunu bilmesi ve gerektiğinde savunması, herkesin düşüncesinin farklı olabileceğini anlaması ve farklı fikirlere saygı duyması gerektiğini anlaması açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca, kişiler arası ilişkilerde çocukların bulundukları toplumda kabul görmesini sağlaması ve kendini ifade etmesi, çevresine olan yaklaşımlarının olumlu olması bağlamında sosyoloji alanının önemi üzerinde durmuşlardır.

3. Okul öncesi öğretim programında sosyal bilgiler eğitimine dair kazanımların mevcut durumu hakkında öğretmenler tarih, coğrafya ve sosyoloji/psikoloji alanlarıyla ilgili kazanımların yer aldığını belirtmişlerdir. Tarih alanıyla ilgili okul öncesi öğretim programında en çok “Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar.”, coğrafya alanıyla ilgili “Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular.”, sosyoloji/psikoloji alanıyla ilgili “Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır.” kazanımlarını sosyal bilgiler eğitiminin gerekliliği bağlamında tercih etmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenleri, erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitimine dair etkinliklerin tarih, coğrafya ve sosyoloji/psikoloji alanlarından yapılabileceğini belirtmişlerdir. Tarih alanında videolar izleme, sınıflarda tarih köşeleri oluşturma, drama çalışmalarına yer verme gibi etkinlikleri tercih ettikleri görülmüştür. Yaşadıkları ülkenin tarihini bilmeleri, vatanlarına saygılı olmaları gibi konularda sosyal bilgiler eğitiminin tarih konularıyla verilebileceğini açıklamışlardır. Coğrafya alanında oyunlar, dramalar, projeler, soru-cevap, deneyler yoluyla etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini savunmuşlardır. Çevrelerini tanımaları ve korumaları, merak uyandırdığı ve düşünmeye yönlendirdiği gibi konularda sosyal bilgiler eğitiminin coğrafya konularıyla verilebileceğini savunmuşlardır. Sosyoloji/psikoloji alanında öğretmenler, hikâye okuma ve proje etkinliklerini tercih ettikleri görülmüştür. Kendi kültürleri ile farklı kültürleri tanıması ve toplumda uyması gereken kurallar olduğunu öğrenmesi konularında sosyoloji/psikoloji alanının sosyal bilgiler eğitimi ile verilebileceğini savunmuşlardır.

4. Okul öncesi öğretmenleri; tarih, coğrafya, vatandaşlık ve sosyoloji/psikoloji alanlarına ait kavramların erken çocukluk döneminde çocuklara bazı kavramların kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Tarihsel kavramlar bağlamında; bayrak, Atatürk, milli günler, dini bayramlar gibi kavramların daha çok tercih edildiği görülmüştür. Coğrafi kavramlar bağlamında güneş sistemi, çevre, harita hava olayları gibi kavramların kullanıldığı belirtilmiştir. Vatandaşlık bağlamında; haklar, demokrasi, kurallar kavramları tercih

edilmiştir. Sosyal/Psikolojik kavramlara bakıldığında kültür, toplum kavramlarının kazandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenleri, sosyal bilgiler eğitimi aracılığıyla daha çok gözlem becerisinin çocuklara kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Ayrıca gözlem becerisinin kazandırılmasında coğrafya alanının etkisinin büyük olduğunu belirtmişlerdir. Çevresinde oluşan olayları inceleme yoluyla çocuklarda gözlem becerisinin kazandırılabilceğini belirtmişlerdir. Değerler bağlamında en çok vatanseverlik değerinin kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Bu bağlamda ülkesinin kurulmasında yaşanan birtakım zorlukları drama yoluyla verilebileceğini, milli günlerin önemini kutlamalarla kazandırılabilceğini ve tarihi mekân gezileri ile yapılan etkinlikler vatanseverlik değerinin kazandırılmasında etkili olduğunu savunmuşlardır.

5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin erken çocukluk döneminde yapılandırmacı yaklaşımı benimsedikleri görülmüştür. Nitekim drama, gezi etkinlikleri, proje tabanlı etkinlikler, gösterip yaptırma gibi yöntemleri tercih etmeleri bu kanıyı doğrular niteliktedir. Aynı zamanda öğretmenler, çocuğun yaparak yaşayarak deneyimlediği şeylerin ve ilgilerini çeken etkinliklerin derslerde kullanılmasının kalıcılığı arttırdığını savunmuşlardır. Kullanılan materyaller bağlamında daha çok maketleri tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenler derslerde maketlerin kullanılmasının öğrenmeleri daha kalıcı hale getirdiğini belirtmişlerdir.

6. Öğretmenler, sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesinde bir sakınca olmadığını belirtmişlerdir. Ancak sosyal bilgiler eğitimi yapılırken çocukların yaş ve gelişim seviyelerini dikkate alınmaması çocukların öğrenmelerinde sınırlılıklar oluşturabileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte çocukların psikolojilerine dikkat etmeden şiddet içerikli videoların izletmesi, yanlış yöntem/teknik/uygulama yapması ve çocukların geçmiş yaşamlarında deneyimledikleri olumsuz durumların tekrar gündeme getirilmesi gibi sebeplerle sosyal bilgiler eğitimi yapılırken sınırlılıklar oluşabileceğini ifade etmişlerdir.

7. Okul öncesi öğretmenleri, Millî Eğitim Bakanlığına sosyal bilgiler eğitimi kapsamında erken çocukluk döneminde uygulanması için alana özgü bir etkinlik havuzunun oluşturulmasını önermişlerdir. Havuzda yer alacak etkinliklerin renkli, dikkat çekici, deney ve gözleme dayalı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca okul öncesi öğretim programının 2024 yılında güncellendiği ve güncellenen öğretim programında sosyal bilgiler eğitimine dair kazanımların eklendiğini ancak yeterli bulmadıklarını savunmuşlardır. Öğretmenler kendi meslektaşlarına ise okul öncesi müfredatına hâkim olmalarını ve

müfredata göre etkinliklerini çeşitlendirmelerini, gündemi takip etmelerini, sık sık gezi programları gerçekleştirmelerini, çocukların yaparak yaşayarak öğreneceği ortamlar oluşturmalarını, ülkelerini seven ve değer veren bireyler yetiştirmeye önem vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

5.2. TARTIŞMA

Yukarıda açıklanan bu araştırmanın sonuçları tartışılmıştır. Bu tartışmalar literatürde daha önce yapılmış benzer araştırmaların bulgularıyla desteklenmiştir.

5.2.1. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesine yönelik görüşlerine dair

Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin yapılmasının elzem olduğu, sosyal bilgiler dersinin yaşamla ilişkili olduğu, gelecek yaşamlarına temel oluşturduğu, etkin ve nitelikli bireylerin yetiştirilmesinin sosyal bilgiler eğitimiyle gerçekleşebileceğini savunmuşlardır. Bir diğer deyişle okul öncesi öğretmenleri en fazla çocuğun yaşamını kolaylaştıracak temel bilgileri öğrenmesini ve toplumu için faydalı şeyler yapılması için sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitiminin erken çocukluk döneminde verilmesinin çocuklara fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim Aktın (2014) çalışmasında, çocukların zihinsel, duyuşsal, psiko-motor olarak okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi almaya uygun olduklarını ifade etmiştir. Literatürde daha önce gerçekleştirilmiş araştırmanın bulguları incelendiğinde bu araştırmada sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde yapılmasına ilişkin elde edilen bulgulara paralel oldukları görülmektedir. Öner ve Yiğit'in (2021) yapmış oldukları araştırmanın sonucuna göre okul öncesi öğretmenlerinin tamamı okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin gerekli olduğunu ve bu nedenle okul öncesi dönemde sosyal bilgilerin yer alması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Coşkun-Keskin ve Taş (2024) okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi alanında yaptıkları çalışmada coğrafya eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesi gerektiğini saptamışlardır. Öntaş, Çarıkçı ve Sezgin (2021) yaptıkları çalışmada, toplumsal yaşam

hakkında bilgilerin öğretildiği hayat bilgisi ile sosyal bilgiler derslerinin okul öncesi dönemde verilmesinin gerekli olduğunu belirterek bu dönemde verilmesinin öneminden bahsetmişlerdir. Uçuş-Güldalı (2017) ise yaptığı araştırmada okul öncesi dönem çocuklarında demokratik yaşamın gerekliliği üzerine durmuş ve uluslararası eğitim kuruluşlarının ilkeleri gözetilerek sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesi gerektiğini savunmuştur.

5.2.2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan alanlara dair

Öğretmenler, sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde daha çok tarih, coğrafya, vatandaşlık ve sosyoloji/psikoloji alanlarından yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler eğitimi içerisinde yer alan arkeoloji, antropoloji, siyaset gibi alanların okul öncesi dönemde tercih etmedikleri görülmüştür. Bunun sebebi olarak çocukların seviyelerine uygun olmaması, ilgi çeken konuların yer almaması ve günlük yaşamda karşılaşılabilecek konuları içermemesi örnek olarak gösterilebilir. Öner ve Yiğit'e (2021) göre araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitiminde mevcut algılarının daha çok tarih, coğrafya ve vatandaşlık alanından oluştuğunu ve sosyal bilgiler dersinin içerisinde yer alan diğer alanlardan haberdar olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan diğer çalışmalarda Türkiye'de okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitime yönelik olarak yapılan araştırmalarda en fazla paya sahip olan disiplinlerden birinin coğrafya bilimi olduğunu (Akhan, Şimşek-Çetin, 2015) ve sosyal bilgiler eğitiminde özellikle tarih ve coğrafya alanlarının birbirini tamamladığını savunmuşlardır (Güler, Tuğrul, 2007). Akhan ve Şimşek-Çetin (2015) yaptıkları çalışma sonucunda sosyal bilgiler disiplinlerinden tarih, coğrafya, sosyoloji, sanat tarihi, arkeoloji ve hukuk gibi disiplinlerin okul öncesi dönemde ve okul öncesi öğretmenliği programlarında yer alması gerektiğini ortaya çıkarmışlardır.

5.2.3. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumuna dair

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri, sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi öğretim programında kazanım olarak yer aldığını ancak sosyal bilgiler başlıklı bir alan olmadığını belirtmişlerdir. Güler ve Tuğrul (2007) yaptıkları çalışmada, MEB'in okul öncesi öğretim programında açık olarak ifade edilen sosyal bilgiler eğitime ait bir alan olmadığını ortaya çıkarmışlardır. Bu bulgu araştırmanın üçüncü sonuç maddesi olan “sosyal bilgiler eğitiminin mevcut durumu” ile örtüşmektedir. Öğretmenlerin söylemleri doğrultusunda okul öncesi öğretim programında sosyal bilgiler eğitimi alanında yer alan kazanımlar şu şekildedir: Atatürk'ün Türk toplumu için önemini açıklar (Bilişsel gelişim, kazanım 28), Atatürk'ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder (Sosyal/duygusal gelişim, kazanım 14), Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular (Bilişsel gelişim, kazanım 15), Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır (Sosyal/duygusal gelişim, kazanım 1) örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca öğretmenler 2024 yılında güncellenen okul öncesi öğretim programında 2013 öğretim programına nazaran daha fazla kazanım yer aldığını belirtmişlerdir. Güncellenen okul öncesi öğretim programında (MEB, 2024) yer alan amaçlara “*Toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek*” maddesinin eklenmiş olduğunu ve bu amacın sosyal bilgiler eğitimi yoluyla kazandırılabilceği söylenebilir. Ayrıca güncellenen okul öncesi öğretim programında (MEB, 2024) yer alan ilkeler incelendiğinde; programın farklılıklara ve çok kültürlülük kavramları üzerine değinilmesi, çocukların kültürel farklılıkların farkında olmasının ve başkalarına saygılı davranma davranışlarının geliştirilmesi, kendisini başkalarının yerine koyarak duyguların fark edilmesi, kişiler arası problemlerde yapıcı çözümler geliştirmelerini sağlanması yoluyla sosyal bilgiler dersine verilen önemin arttığı söylenebilir. Öntaş, Çarıkçı ve Arkan-Sezgin'in (2021) birlikte makale/tez incelemesine dair gerçekleştirdiği çalışmada, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinin okul öncesi dönemde de verilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Açıknel ve Çiftçi (2022) okul öncesi eğitiminde vatandaşlık alanıyla ilişkilendirilen kazanımlara bilişsel gelişim alanından 1, sosyal/duygusal gelişim alanından 8 kazanıma rastlanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

5.2.4. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde verilebilecek kavram, beceri ve değerlere dair

Öğretmenler; okul öncesi dönemde tarih, coğrafya, vatandaşlık ve sosyoloji/psikoloji alanlarına ait kavramların çocuklara kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Tarih alanında bayrak, Atatürk, milli günler kavramları tercih edilmiştir. Daysal-Ersoy (2011), okul öncesi dönemindeki çocuklara hazırladığı Türk büyüklerini tanııtma etkinliklerinin uygulamasını yaparak çocukların Atatürk ile ilgili etkinlikleri içselleştirdikleri görülmüştür. Nitekim bakıldığında okul öncesi dönemdeki çocukların Atatürk ile ilgili etkinlikleri yapmaya hazır oldukları sonucuna ulaşılabilir. Nitekim Coşkun-Keskin, Kırtel (2016) yaptıkları çalışmada erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel etkinlikler aracılığıyla zaman ile ilişkili kavramlar konusunda çocukların gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular ışığında okul öncesi dönemde tarih adına yapılabilecek etkinliklerin, çocuğun gelişimlerine uygun olduğu sonucuna varılabilir. Yapılan çalışmada coğrafya alanında öğretmenler güneş sistemi, çevre, harita hava olayları gibi kavramlar tercih edilmiştir. Coşkun-Keskin ve Taş (2024), coğrafya alanıyla ilgili yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin bölgeler, iklim, harita ve çevre ile ilgili kavramların coğrafya eğitimi açısından çocuklara verilmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır. Soydan (2015) yaptığı çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun konum, yer ve bölge kavramlarını derslerinde tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Özbek-Ayaz, Güleç ve Özkan-Kılıç (2018) yaptıkları çalışmalarında öğretmenler, coğrafya etkinliklerinde en fazla doğa olayları ve iklim değişimleri ile ilgili örneklere yer verdiklerini belirtmişlerdir. Çetin, Yavuz, Tokgöz ve Güven (2012) okul öncesi dönem çocuklarının uzay kavramını zenginleştirilmiş etkinlikler ile daha iyi öğrendiklerini ve öğretimin çocuk merkezli yapılmasının öğrenmeyi kalıcı hale getirdiklerini tespit etmişlerdir. Vatandaşlık alanında haklar, demokrasi, kurallar kavramları tercih edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin genel anlamda vatandaşlık alanına ait olan “haklar” kavramı en çok tercih ettikleri kavramların başında yer almıştır. Öğretmenlerin vatandaş tanımlamaları kapsamında yapılan araştırmalarda vatansever olma, toplumsal değerleri benimseme, hak ve sorumluluklarını bilme (Güven, Tertemiz ve Bulut, 2009); vatandaş olarak görev ve sorumlulukların farkında olma, yasal hakların ve kuralların öğrenme, bireyin topluma entegre olmasını sağlama, kimlik ve kültür bilincinin oluşumu, vatansever olmasını sağlama (Açıkel ve Çiftçi, 2022) gibi tanımlamalar yaptıkları görülmüştür. Bıçak ve Ereş (2018) ise öğretmenlerin

vatandaşlık ile ilgili bilinçli olduğu ve vatandaşlık eğitimiyle toplumsal değerlerin geliştirilebileceğini ortaya çıkarmışlardır.

Öğretmenlerin gözlem, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme, çevre okuryazarlığı, iş birliği, empati, zaman ve kronolojiyi algılama becerisine erken çocukluk döneminde yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında Aktın (2017) müze eğitimi aracılığı ile çocuklara okul öncesi dönemde tarihsel empati gibi pek çok becerinin kazandırılabilceğini belirterek okul dışı etkinliklerin öğrenmeleri olumlu anlamda etkilediği açıktır. Bu nedenle müze gezilerinin okul öncesi dönem için önemi göz ardı edilmemelidir. Güzelyurt, Kabul, Tokay, Kösen ve Şık (2020) okul öncesi öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada çocukların farklı kültür ve uygarlıkları tanınması, diğer toplumların değerlerine saygı duyması gibi becerilerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Oxham (2006) yaptığı çalışmada, vatandaşlık eğitimi ile çocuğa kazandırılması hedeflenen becerilerin başında soru sorma ve eleştirel düşünme becerileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Açikel ve Çiftçi (2022) ise yaptıkları çalışma neticesinde, vatandaşlık eğitimi ile ilgili becerileri ele alırken en çok sosyal katılım becerisinin verilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Coşkun-Keskin ve Taş'ın (2024) okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi kapsamında yaptıkları çalışmada öğretmenlerin en çok tercih ettikleri becerinin gözlem beceresi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Som ve Karataş (2015) vatandaşlık eğitimine yönelik uygulanan öğretim yöntemlerinin, iş birliği ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren, yaparak yaşayarak öğrenebileceği ve çocuk merkezli özellikte olması gerektiğini çalışmalarında vurgulamıştır.

Öğretmenlerin değerler bağlamında ise; vatanseverlik, saygı, doğal çevreye duyarlılık, sevgi, tasarruf, aile birliğine önem verme değerlerinin okul öncesi dönemde yer verdikleri görülmüştür. Uzun ve Köse (2017) ise okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim verilirken, değerler eğitimine de yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Kaya, Günay ve Aydın (2016) çalışmalarında, okul öncesinde değerler eğitimi ile drama yöntemi birlikte işlendiğinde çocuklarda farkındalık düzeyinin arttığını gözlemlemişlerdir. Eren'in (2018) yaptığı çalışmaya bakıldığında; dayanışma, paylaşma, yardımlaşma, sevgi, saygı, sorumluluk, hoşgörü gibi değerlerin kazandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen bir başka çalışmada (Çatalbaş, 2018), karakter eğitimi kapsamında sevgi, saygı, yardımseverlik vb. değerlerin verilmesi gerektiği görüşü ortaya atılmıştır. Coşkun-Keskin ve Taş'ın (2024) yaptıkları çalışmada ise öğretmenlerin en çok tercih ettikleri değer sevgi değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öner ve Yiğit (2021) çalışmalarında saygı ve sevgi

değerinin okul öncesi öğretmenleri tarafından okul öncesi dönemde kazandırılmasına önem verdiklerini belirtmiştir. Aktın ve Dilek (2014) ise öykülerdeki karakterler üzerine yaptıkları çalışmada çocukların; dürüstlük, vatanseverlik gibi değerleri anlamlandırabilecekleri ortaya çıkarılmıştır. Yapılan literatür incelemesinin sonucunda okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi dönemde birçok değerın çocuklara kazandırılabilceğı konusunda ortak görüş birliğinde oldukları görölmektedir.

5.2.5. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitiminde verilebilecek yöntem, teknik ve materyallere dair

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde çocuğun aktif olduğı, yaparak yaşayarak öğrenmeye dayalı yöntem ve teknikleri kullandıkları saptanmıştır. Nitekim drama, gezi etkinlikleri, proje tabanlı etkinlikler, gösterip yaptırma gibi yöntemleri tercih etmeleri bu kanıyı doğrular niteliktedir. Aynı zamanda öğretmenler, çocuğun yaparak yaşayarak deneyimlediğı şeylerin ve ilgilerini çeken etkinliklerin derslerde kullanılmasının kalıcılığı arttırdığını savunmuşlardır. Aktın (2017) yaptığı çalışmasında okul öncesi çocuklarıyla gezi düzenlemiş ve çocukların müze gezisine ilgili ve dikkatli olduğunu belirtmiştir. Açıkel ve Çiftçi (2022) yapmış oldukları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin en çok önerdiği uygulamanın alan gezileri olduğı sonucuna ulaşılmıştır. Ersoy'un (2007) vatandaşlık eğitimine yönelik çalışmasında, okul öncesi öğretmenlerinin genellikle drama yöntemini kullandığını, ayrıca örnek olay, gözlem, anlatım ve soru-cevap, gösterip-yaptırma gibi yöntemleri de derslerinde kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bıçak (2018) çalışmasında, öğretmenlerin en çok soru-cevap yöntemini kullandıklarını belirtmiştir. Ceylan (2014) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerin dünya vatandaşlığı kapsamında uyguladıkları yöntem ve tekniklerin çocukların aktif katılımlarıyla gerçekleştiğini ve çocuk merkezli, yaparak yaşayarak öğrenmenin çocuklar üzerindeki önemini ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında derslerde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında kullanılan yöntem ve tekniklerin benzer olduğı görölmektedir. Bu bulgular, yaparak yaşayarak ve aktif öğrenmenin ilgili görüşleri desteklediğı sonucuna varılmaktadır.

5.2.6. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminin sınırlılıklarına dair

Öğretmenler, sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesinde bir sakınca olmadığını belirtmişlerdir. Ancak sosyal bilgiler eğitimi yapılırken çocukların yaş ve gelişim seviyelerini dikkate alınmaması çocukların öğrenmelerinde sınırlılıklar oluşturabileceğini belirtmişlerdir.

5.2.7. Okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitimi hakkında önerilerine dair

Okul öncesi öğretmenleri, Millî Eğitim Bakanlığına sosyal bilgiler eğitimi kapsamında erken çocukluk döneminde uygulanması için alana özgü bir etkinlik havuzunun oluşturulmasını önermişlerdir. Öğretmenler kendi meslektaşlarına ise okul öncesi müfredatına hâkim olmalarını ve müfredata göre etkinliklerini çeşitlendirmelerini, gündemi takip etmelerini, sık sık gezi programları gerçekleştirmelerini, çocukların yaparak yaşayarak öğreneceği ortamlar oluşturmalarını, ülkelerini seven ve değer veren bireyler yetiştirmeye önem vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ekiz-Güenal (2023) okul öncesi dönemde bugüne kadar yapılan tez/makale inceleme çalışmalarında rastladıkları en önemli önerinin, üniversitelerdeki okul öncesi lisans eğitim programlarında sosyal bilgiler dersine ve bu dersi oluşturan alanlara yer verilmesi olduğunu belirtmişlerdir. İlgili çalışmada Ekiz-Güenal (2023), en çok belirtilen ikinci öneri ise okul öncesi programlarında sosyal bilgiler dersine ve bu dersi oluşturan alanlara yönelik kazanımlara ve etkinliklere yer verilmesidir.

5.3 ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Okul öncesi öğretmenliği lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimine dair eğitim alması önerilmektedir.
2. Bu araştırma kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı, okul öncesi öğretmenlerinin MEB'e olan önerilerini dikkate almalarını ve okul öncesi programlarında sosyal bilgiler eğitimine dair kazanımların çoğaltılması önerilmektedir.

3. Araştırma kapsamında; okul öncesi eēitimde sosyal bilgiler eēitimine yönelik kavram, konular ve disiplinler, okul öncesi programında yer alabilecek kazanımlar, deēerler ve beceriler, okul öncesi eēitimde uygulanabilecek yöntem, teknik ve materyaller ile ilgili çalışmaların yapılması MEB'e önerilmektedir.
4. Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin içeriēi ve önemi açısından gerekli eēitimlerin verilmesi önerilmektedir.
5. Okul öncesi öğretim programları hazırlanırken komisyonda sosyal bilgiler alanından uzman görüşünün alınması önerilmektedir.
6. Sonraki araştırmacıların sosyal bilgiler dersinin okul öncesi dönemde sosyal bilgiler alanlarına yönelik etkinliklerin tasarlanması ve uygulamalı olarak öğretimının yapılarak sonuçların deēerlendirildiēi araştırmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Açıkel, Z. (2022). Okul Öncesinde Vatandaşlık Eğitiminin Program ve Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 710040).

Akhan, N. E. ve Şimşek Çetin, Ö. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimine yönelik ilgilerinin ve görüşlerinin belirlenmesi. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 11 (2), 551-588. Erişim adresi: <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A11%3A21002987/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A103423643&crl=c>

Aktın, K. (2014). Okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi: Mesleklerin öğretimine yönelik bir durum çalışması. Turkish Studies, 9(5), 139-155. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6934>

Aktın, K. (2017). Okul öncesi dönemde müze eğitimi ile çocukların tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(2), 465-486. doi: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.336734>

Aktın, K. ve Dilek, G. (2014). Tarih/Sosyal bilgiler öğretim programlarında okul öncesi dönemde tarih öğretimi: ABD örneği. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi (Prof. Dr. Refik TURAN Özel Sayısı), 5(16), 36-56. History Education in Pre-School History/Social Studies Curricula: Example of U.S adresinden erişildi.

Akpınar, M., ve Bilgili, A. S. (2018). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programı, Kazanım, Beceri ve Kavram İlişkisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (1), 855-882. doi: <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2018.89>

Aslanargun, E. ve Tapan, F. (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (2), 219-238. arastirmax-okul-oncesi-egitim-cocuklar-uzerindeki-etkileri.pdf 18.05.2024 tarihinde erişildi.

Babaroğlu, A. (2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (3), 1313-1330. doi: <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2018.18.39790-471118>

Bal, H. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Isparta: Fakülte Kitabevi.

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388. doi: <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Barr, R. D., Barth, J. L., ve Shermis, S. S. (1978). The nature of social studies. California: ETC Publications.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. Deuhfed, 9(1), 23-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuhfed/issue/46796/586804> adresinden erişildi.
- Barth, James L. ve Abdullah Demirtaş (1997). İlköğretim sosyal bilgiler öğrenimi. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Mili Eğitim Geliştirme Projesi.
- Bıçak, G. (2018). Öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi ve vatandaşlık eğitimi sürecine yönelik görüşlerinin analizi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 527653).
- Bıçak, G. ve Ereş, F. (2018). Öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi ve vatandaşlık eğitimi sürecine yönelik görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(2), 257-279. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/41575/457068> adresinden erişildi.
- Biber, K. (2014). Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi ve temel ilkeleri. F. Gülaçtı ve S. Tümkaya (Editörler), Erken çocukluk eğitimi içinde (s.23-73). Ankara: Pegem.
- CİVEK, B. D. (2008). Yeni Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Programlarında Vatandaşlık Eğitimi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 219550).
- Çelik, H., Şenel, T. (2022). Tarihî Süreçte Sosyal Bilgiler: Amerika Birleşik Devletleri Örneği. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 7 (Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1384-1414. doi: <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1208271>
- Çiydem, E., ve Kaymakçı, S. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin yönelimi üzerine bir değerlendirme. İnsan ve İnsan, 8(27), 179-207. doi: <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.818742>
- Çoban, O. ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması.

Journal of History Culture and Art Research, 7(1), 479-505. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>

Coşkun Keskin, S. ve Daysal Ersoy, D. (2012). Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitime dair örnek bir çalışma: Mimar Sinan. International Online Journal Of Educational Sciences, 2012, 4 (1), 117-130. https://www.researchgate.net/publication/332292704_Erken_Cocukluk_doneminde_Sosyo-Kulturel_egitim adresinden erişildi.

Coşkun Keskin, S. ve Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilkokul (ilköğretim 1. kademe) sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak "barış"ın yeri. Değerler Eğitimi Dergisi, 7 (17), 69-92. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29183/312496> adresinden erişildi.

Coşkun-Keskin, S. ve Kırtel, A. (2016). Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim: Osmanlı'da bir gün. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(USBES Özel Sayısı), 1469-1490. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/238625/erken-cocukluk-doneminde-sosyo-kulturel-egitim-osmanlida-bir-gun> adresinden erişildi.

Coşkun-Keskin, S. ve Taş, N. (2024). Okul Öncesi Dönemde Coğrafya Eğitiminin Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi. Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi. doi: <https://doi.org/10.17740/eas.soc.2024.V54.01>

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (11), 33-41. <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47957/606767> adresinden erişildi.

Çatalbaş, M. (2018). Okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitiminin incelenmesi ve okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 513174).

Çelikkaya, T., Yıldırım, T., ve Kürümlüoğlu, M. (2019). Öğrenciler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Programdaki Becerilere İlişkin Beceri Hiyerarşileri, Gerekçeleri ve Önerileri. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (1), 111- 132. doi: <https://doi.org/10.33206/mjss.482103>

- Çetin, T., Yavuz, S., Tokgöz, B., ve Güven, G. (2012). Okul öncesi dönemdeki çocuklara (60-72 ay) uzay kavramlarının öğretimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(3), 715–731. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6734/90525> adresinden erişildi.
- Çepni, S. (2009). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Genişletilmiş 4. baskı, Celepler Matbaacılık, Trabzon.
- Çoban, O., ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 479-505. doi: <https://doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>
- Çolak, K. (2015). Sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi (Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 412439).
- Demet, Ö. N. E. R., ve YİĞİT, E. Ö. (2021). Okul öncesinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 5(1), 191-215. doi: <https://doi.org/10.38015/sbyy.913056>
- Deretarla-Gül, E. (2008). Meşrutiyet'ten günümüze okul öncesi eğitim. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (1), 269-278.
- Doğanay, H., ve Doğanay, S. (2000). Coğrafya'ya giriş. Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 77-96. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4379/60037> adresinden erişildi.
- Ekiz, D. (2020). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekiz, G. (2023). Okul Öncesi Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretimiyle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 787677)
- Epstein, A. S. (2014). Social studies in preschool? yes! YC Young Children, 69(1), 78.
- Eren, E. (2018). Okul öncesinde değerler eğitiminin program, öğretmen ve aile görüşleri açısından incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 526244).

Erden, Münire (Tarihsiz). Sosyal bilgiler öğretimi. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Ersoy-Daysal, D. (2011). Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim: ünlü Türk büyükleri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 350156).

Ertürk, S. (1997). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Meteksan A. Ş.

Güler Yıldız, T., Ve Tuğrul, B., (2007). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Sosyal Çalışma Alanında Tarih ve Coğrafya Eğitimi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, vol.3, no.33, 29-35. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/80228/> adresinden erişildi.

Gümüş, B. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi üzerine bir araştırma. [Yüksek Lisans Tezi], Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 710042).

Güneş, F. (2012). Bologna Süreci ile Yükseköğretimde Öngörülen Beceri ve Yetkinlikler. Journal of Higher Education ve Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2(1). doi: 10.5961/jhes.2012.026

Gürel, D. (2018). Somut Olmayan Kültürel Miras Etkinliklerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 527658).

Güven, S., Tertemiz, N. ve Bulut, P. (2009). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16230/169971> adresinden erişildi.

Güzel, A., ve Karadağ, Ö. (2013). Anlatma Becerileri Açısından “Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)”na Eleştirel Bir Bakış. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1 (1), 45-52. doi: <https://doi.org/10.16916/aded.16019>

Güzelyurt, T., Kabul, S., Tokay, N., Kösen, N., ve Şık, A. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin dünya vatandaşlığı eğitimine ilişkin görüşleri. Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, 3(1), 335–343. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josse/issue/54491/633538> adresinden erişildi.

- Hanaylı, G., Öztürk, A.A., Baysan, S. ve Akar Vural, R. (2020). Sosyal bilgilerin doğası, anlamı ve nasıl öğretildiği üzerine bir durum çalışması: Öğretmen görüşleri. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 210-238. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baebd/issue/55426/740833> adresinden erişildi.
- İnce, M., ve Yavuz, Ö. (2018). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eisner Eğitsel Eleştiri Modeline Göre Değerlendirilmesi. Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (26), 407-426. doi: <https://doi.org/10.29329/mjer.2018.172.20>
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinler arası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (1), 110-139 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13707/165954> adresinden erişildi.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, 25-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11117/132948> adresinden erişildi.
- Kaya, E. ve Öner, G. (2017). 100. yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. Anadolu University Journal of Education Faculty, 1 (2), 1-25. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aujef/issue/34594/382053> adresinden erişildi.
- Kaya, Y., Günay, R., ve Aydın, H. (2016). Okul öncesi eğitimde drama yöntemi ile işlenen değerler eğitimi derslerinin farkındalık düzeyi üzerindeki etkisi. Sakarya University Journal of Education, 6(1), 23–37. doi: <https://doi.org/10.19126/suje.76036>
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 226374).
- Keskin, Y. (2002). Türkiye’de II. Meşrutiyet’ten günümüze kadar uygulanmış olan sosyal bilgiler öğretim programlarının analizi ve karşılaştırılması (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)). YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 111187).
- Keskin, Y. (2012). “Cumhuriyet dönemi ortaokul tarih programlarına yönelik bir analiz: Politik ve ideolojik yaklaşımların programlara yansımaları”, Electronic Journal of Social Sciences, 11(40), 109-128. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6154/82688> adresinden erişildi.

- Korkmaz, S. (2023). Okul öncesi dönem için sosyal bilgiler eğitimi içeriğinin belirlenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 837323).
- Köroğlu, C. Z. ve Köroğlu, M. A. (2016). Bilim kavramının gelişimi ve günümüz sosyal bilimleri üzerine. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (25), 1- 15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34751/384330> adresinden erişildi.
- Kurnaz, Ö., Görel, A., Coşkun, K., Sert, M., Altun, M. (2024). Dünyada ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi. The Journal Of Academic Social Science, 150(150), 443-451. doi: 10.29228/ASOS.75494
- Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2014). Designing Qualitative Research. New York: Sage. https://www.researchgate.net/publication/261627071_Designing_qualitative_research adresinden erişildi.
- Massialas, B. G. (2009). The “new social studies”-retrospect and prospect. The Social Studies, 100 (6), 246-250. doi: <https://doi.org/10.1080/00377996.1992.9956215>
- MEB. (2015). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB (2018). Millî Eğitim Bakanlığı. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. <https://mufredat.meb.gov.tr/> 16.05.2024 tarihinde erişildi.
- Merriam, B. S. (2018). Nitel araştırma. (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Mindes, G. (2005). Social studies in today's early childhood curriculum. Young Children, 60 (5), 1-8. https://www.researchgate.net/publication/242662993_Social_Studies_in_Today's_Early_Childhood_Curricula adresinden erişildi.
- Naylor, D., ve Diem, R. (1987). Elementary and middle school social studies. New York: Random House
- NCSS (2022). National Curriculum Standards For Social Studies: Introduction. <https://www.socialstudies.org/> Adresinden 06/05/2024 de Alındı.
- NCSS (1994). The Social Studies Professional. Washington DC: National Council for the Social Studies. <https://www.socialstudies.org/standards/introduction> adresinden 06/05/2024 tarihinde erişilmiştir.

NCSS (2022). National Curriculum Standards For Social Studies: Introduction. <https://www.socialstudies.org/> Adresinden 19.04.2024 de Alındı.

Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (2003). Okul Öncesi Eğitimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Oktay, A. (1999). Yaşamın Sihirli Yıllar: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Önder, A., Özkan, B. (2013). Sürdürülebilir Çocuk Gelişimi. Okul Öncesinde Etkinliklerle Çevre Eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Öner, G., ve Memişoğlu, H. (2018). Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. Cumhuriyet International Journal of Education, 7(3), 193–218 doi: <http://dx.doi.org/10.30703/cije.383154>

Öner, D. (2018). Okul Öncesinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğretmen Görüşlerinin İncelemesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 515032).

Öner, D., ve Yiğit, E. Ö. (2021). Okul öncesinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 5(1), 191–215. doi: <https://doi.org/10.38015/sbyy.913056>

Öntaş, T., Çarıkçı, S. ve Arkan Sezgin, K. (2021). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin okul öncesine yansımaları. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 5 (2), 454-471. doi: <https://doi.org/10.38015/sbyy.1004344>

Oxham Development Education Programme (2006). Education for global citizenship: A guide for schools. Oxfam GB https://globalnirozvojevzdelavani.cz/wp-content/uploads/2021/10/education_for_global_citizenship_a_guide_for_schools.pdf adresinden erişildi.

Özbek Ayaz, C., Güleç, H. ve Özkan Kılıç, Ö. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların bilimle tanıştığı nokta: Coğrafya eğitiminin önemi. International Journal of Social Science, 70, 103-117. doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7719>

Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. (Ed. C. Öztürk) Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi içinde (S. 89-103). Ankara: Pegem Akademi.

Patton, M. K. (2018). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.

Poyraz, H. (2011). Okul öncesinin önemi. H. Poyraz ve H. Dere Çiftçi (Editörler), Okul öncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri içinde (s.15-20). Ankara: Anı.

Savage, T. V. (1996). Effective teaching in elementary social studies. New Jersey: A Simon and Schuster Company.

Seefeldt, C., Castle, S. ve Falconer, R. C. (2015). Okul öncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi, S. Coşkun-Keskin (Çev. Ed.) Ankara: Nobel Yayıncılık.

Senemoğlu, N. (2010). Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. (18. Baskı). Ankara: Pegem.

Soydan, S. (2015). Türkiye, Amerika ve Avusturya’da görev yapan öğretmenlerin okul öncesi coğrafya öğretimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 40(40), 9-24. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/160099/turkiye-amerika-ve-avusturyada-gorev-yapan-ogretmenlerin-okul-oncesi-cografya-ogretimi-ile-ilgili-goruslerinin-incelenmesi> adresinden erişildi.

Sönmez, V. (1997). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V. ve Alacapınar F. G. (2013). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şimşek, N. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Cbs Temelli Uygulama ve Etkinliklerinin Öğrenci Başarısı ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 205314).

Şirin, S. (2022). Okul öncesi dönem neden bu kadar önemli? S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Editör), Erken çocukluk eğitime giriş içinde (s. 1 -8). Ankara: Nobel.

Taş, H., ve Kiroğlu, K. (2018). 2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Elektronik İlköğretim Dergisi, 17 (2), 697-716. doi: 10.17051/ilkonline.2018.419041

Tay, B. ve Öcal, A. (2014). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem Akademi.

TDK, (2023). Büyük Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 20 Ocak 2023’te indirildi, Web: <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

Tomris, G. ve Çelik, S. (2022). Erken çocukluk özel eğitimi: kuramsal ve yasal temeller, Dünya'daki ve Türkiye'deki son eğilimler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 23 (1), 243-269. doi: <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.748893>

Topçu, N. (1998). Türkiye'nin Maarif Davası. Dördüncü baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Turan, S. (2019). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Disiplinler Arası Yapısının İncelenmesi. Journal of Innovative Research in Social Studies, 2(2), 166-190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss/issue/50816/629426> adresinden erişildi.

Turan, S. ve Karasu Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 2018, 1(1),28-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jena/issue/42984/519671> adresinden erişildi.

Turaşlı, N. K. (2014). Validity and reliability of the DeMoulin Self-Concept Developmental Scale for Turkish preschoolers. Eurasian Journal of Education Research, 55, 55-72. doi: <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.4>

Uçuş Güldalı, Ş. (2017). Sosyal bilgileri okul öncesi dönem çocuklarıyla deneyimlemek: erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler eğitiminin önemini gözden geçirme. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3), 1122–1151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59420/853442> adresinden erişildi.

Ulutaş, A. (2011). Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(6), 233-242. doi: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.116>

UNICEF (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Ankara: UNICEF Türkiye. 20 Ocak 2023'te indirildi, Web: <https://www.unicef.org/turkiye>.

Uzun, M., ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(23), 305–338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012/305131> adresinden erişildi.

Ünal, F. (2012). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarıyla İlgili Atasözleri ve Deyimler. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31 (2), 319-339. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/20247/214821> adresinden erişildi.

Yağcı, A., Karaman, M., Kılıç, İ. A., Bestil, M., Aslan, S. ve Erdoğan, A. (2023). “Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Ailelere Tavsiyeler” International Social Sciences Studies

Journal, (eISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:114; pp:7852-7872. doi:
<http://dx.doi.org/10.29228/sss.710> 50

Yılar, M. B. ve Tağrikulu, P. (2019). Sosyal Bilgilerde Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları. (Ed. Tekin Çelikkaya, Çağrı Öztürk Demirbaş, Tercan Yıldırım ve Hamza Akar) Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi I İçinde, 45-89, Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksek Usta, S. (2019). Okul Öncesi Tarih Coğrafya Eğitim Programının Çocukların Duygusal Zekâ ve Farklılıklara Saygı Düzeylerine Etkisi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır. (Tez No: 545853).

EKLER

EK 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

CİNSİYET:

MEZUNİYET:

KIDEM:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Okul öncesi dönemde “sosyal bilgiler eğitimi” alanında ne düşünüyorsunuz? (Tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi, sosyoloji, arkeoloji, antropoloji, siyaset vd. konularının eğitimi)
2. MEB Okul öncesi eğitimde hangi kazanım ve göstergelerinde sosyal bilgiler eğitimi alanından bahsetmektedir? Varsa siz bu kazanımları etkinliklerinizde kullanıyor musunuz? Etkinlik örnekleri verir misiniz?
3. Bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi hangi alanlarda yapılabilir? Gerekçeleriyle açıklayınız.
4. Sosyal bilgiler alanına ait hangi kavramlar verilebilir/verilmelidir? Etkinlik örnekleri verir misiniz?
5. Sosyal bilgiler alanına ait hangi beceriler çocuklara kazandırılabilir? Etkinlik örnekleri verir misiniz?
6. Sosyal bilgiler alanına ait hangi değerler çocuklara kazandırılabilir? Etkinlik örnekleri verir misiniz?
7. Sosyal bilgiler eğitiminde uygulanacak hangi yöntem ve teknikler öğrenmeyi daha etkili hale getirir? Örnek verir misiniz?
8. Okul öncesi dönemde Sosyal bilgiler eğitiminde hangi etkinlik türleri yapılabilir?
9. Sosyal bilgiler eğitiminin çocuklara katkısı nelerdir?
10. Sosyal bilgiler eğitiminin çocuklara olumsuz etkisi var mı? Varsa nelerdir?

11. Sizce etkili bir Sosyal bilgiler eğitimi için MEB'in neler yapması gerekir?
12. Sosyal bilgiler eğitimi alanında öğretmenlere önerileriniz nelerdir?

EK 2: Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.02.2024-E.334194

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-334194
Konu : 28/17 Nazan TAŞ

08.02.2024

Sayın Nazan TAŞ

İlgi : 01.02.2024 tarihli ve E--050.99-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 07.02.2024 tarihli ve 28 sayılı toplantısında alınan "17" nolu karar ile Nazan TAŞ'ın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Murat İSKENDER
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSFLKSDAN5 Pin Kodu :94952

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&cD=BSFLKSDAN5&cS=334194>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31
e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

EK 3: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni Belgesi

SAÜ Evrak Tarih ve Sayısı: 04.04.2024-E.352381 Evrak Tarihi ve Sayısı:04.04.2024-E.100142369

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-99332089-605.01-100142369
Konu : Araştırma İzni
(Nazan TAŞ)

04/04/2024

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 12/03/2024 tarih ve E-67236739-044-344758 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi EABD Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Nazan TAŞ'ın "*Okul Öncesi Dönemde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*" konulu çalışmasını İlimiz Resmi/ Özel Okulöncesi Eğitim Kurumlarında uygulama talebi komisyonumuzca uygun görülmüş olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa ve yürürlükteki diğer tüm düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, gönüllülük esasına göre, anket çalışmasının İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri ve Okul Müdürlüklerinin denetimi, gözetimi ve sorumluluğunda yapmasının uygun görüldüğüne ilişkin, 03/04/2024 tarih ve E-99332089-605.01-100111999 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Dr. Mustafa AYHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Kozluk Mahallesi İnönü Caddesi No:32
41040 İzmit/KOCAELİ
Telefon No : 0 (262) 322 12 69
E-Posta: stratejigelistirme41@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: İbrahim TURAN

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: www.kocaelimem.meb.gov.tr

Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 958f-52b3-35ca-b828-d254 kodu ile teyit edilebilir.

EK 4: Milli Eğitim Araştırma Değerlendirme Formu

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Nazan TAŞ
Kurumu / Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Kocaeli
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Resmî Anasınıfı, Özel Anasınıfı
Araştırmacının konusu	Okul Öncesi Dönemde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Öğretmen Görsel Yetenek Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma
Üniversite / Kurum onayı	☒ Var / ☐ Yok
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tezi
Veri toplama araçları	Görüşme Soruları (12 madde)
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Uygun	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi:

KOMİSYON